

Ο ΦΟΙΝΙΞ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄ ΜΑΡΤΙΟΣ 1853.

ΕΤΟΣ Α΄.

Συντάχται:

ΚΑΝΤΑΣ ΠΕΡΕΥΣ ΦΩΤΙΟΣ
ΦΙΛΗΤΑΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
ΜΑΤΡΟΜΜΑΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν.
ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΔΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.
ΒΡΑΪΛΑΣ ΠΕΤΡΟΣ.
ΙΑΡΩΜΕΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛ.
ΛΑΖΑΡΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.

ΖΑΒΙΤΖΙΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ.
ΔΑΒΡΑΝΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ.
ΤΥΠΑΛΔΟΣ ΠΡΕΤΕΝΤΕΡΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ.
ΚΟΓΕΒΙΝΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ.
ΕΛΛΙΩΝ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.
ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ν.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

Α. Τερζάκη και Θ. Ρωμαίου.

1853.

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α .

“Οτι ἡ παντοία πρόοδος τῶν κοινοῦν ἑξαρτᾶται πρὸ πάντων ἀπὸ τὴν νοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδον τῶν φώτων, εἶναι ἀλήθεια τὴν ὅποιαν οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ κλέον ἢ ἀποδείξει, διότι οὐδεὶς σχεδὸν τολμα ἢ ἀμφισβητήσῃ. Ἡ ἠθικότης καὶ ἡ εὐημερία, τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, εἶναι πορίσματα ἰδεῶν, ἀρχῶν καὶ δογμάτων, τὰ ὅποια ὁ λόγος καλλιεργούμενος ἀναπτύσσει καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν θέλησιν ὡς κανόνας διαγωγῆς καὶ ὡς σκοποὺς ἐνεργείας. Ἄλλ’ ἡ πρόοδος τῶν φώτων, ἡ νοητικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ λογικὴ τοῦ ἀνθρώπου τελειοποιήσις δὲν τελεσφοροῦσι χωρὶς τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς τῆς διανοίας. Ὅθεν ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ὁ ἀπὸ χωρὶς τοῦ ὁποίου οὔτε νὰ βλαστήσῃ, οὔτε νὰ γαρποφορήσῃ δύναται τὸ δένδρον τῆς γνώσεως.

Μία τῶν χρήσεων τῆς ἐλευθερίας ταύτης, καὶ ἴσως ἡ ὀφελιμωτέρα, εἶναι ἡ σύνταξις καὶ δημοσίευσις περιοδικῶν πονημάτων, τὰ ὅποια ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἀποσπῶσι τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὴν τύρβην τοῦ βίου, τὴν ἐξαψιν τῶν παθῶν, καὶ τὴν πάλιν τῶν συμφερόντων, καὶ τὸν ἀναδιβάλλουσιν εἰς τὴν γαληνιαίαν ἐκείνην χώραν τῶν ἰδεῶν, ἔνθα διαλάμπει τὸ ἄσβεστον φῶς τῆς σοφίας, τὸ φωτίζει καὶ ἄτομα καὶ κοινωνίας, καὶ ἐπ’ αὐτῶν ἐπιχέον τὰς ζωογόνους ἀκτῖνάς του, καὶ ἔνθα ὁ νοῦς τοῦ διορατῆ τὴν θείαν καταγωγὴν του καὶ τὸ οὐράνιον τέλος του.

Τοιοῦτου εἶδους πονήματα, ἄγνωστα εἰς τοὺς ἀρχαίους, παράγουσι τὴν σήμερον ὅλοι οἱ ἐξευγενισμένοι λαοὶ, ὅσοι, ἀποτεινάζαντες τὸν διπλοῦν ζυγὸν τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς τυραννίας καὶ διὰ τῆς ἐπιστήμης ἀνδρωθέντες, προβαίνουσιν ἐν γνώσει εἰς τὸν πρὸς ὄρον τῆς ἐπιγείου ἀποστολῆς ἡμῶν. Παρὰ τὴν πολιτείαν τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων ἐνυπάρχει εἰς ὅλας τὰς πεφωτισμένας κοινωνίας καὶ ἡ πολιτεία τῶν γραμμάτων, ἡ πνευματικὴ ἐκείνη κοινωνία τοῦ λόγου, ἐν ἣ, διὰ τῆς φιλικῆς πρὸς ἀλλήλους διδασκαλίας, διὰ τῆς ἀπαθοῦς τῶν δοξασίῶν σύζητήσεως καὶ διὰ τῆς εἰρηνικῆς ψήφου τῶν ἀρίστων ἀποφασίζονται τὰ μεγάλα τῆς ἐπιστήμης ζητήματα καὶ μορφώνεται ὁ ἰδανικὸς τύπος τῆς ἀνθρωπίνης συμβιώσεως. Τοιοῦτου εἶδους πονήματα ἔχει οὐκ ὀλίγα καὶ ἡ αὐτόνομος Ἑλλάς, ἡ γιγαντιαίος βήμασι προβαίνουσα διὰ τῆς κοινωνικῆς καὶ πρὸ πάντων ἐμπορικῆς καὶ νοητικῆς ἀναπτύξεως, εἰς τὴν ἔθνηκὴν ἀναγέννησιν. Ἐνομίσαμεν δὲ ὅτι μὲ ὅλην τὴν ἑλλειψιν τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων καὶ μὲ ὅλα τὰ προσκόμματα, ὅσα ἀναποφεύκτως ἀπαντᾶ πρᾶτα νέα ἐπιχειρήσις, ἠδύνατο καὶ εἰς τὸ ἡμέτερον κράτος νὰ συσταθῇ περιοδικὸν σύγγραμμα ἔχι ἀνάξιον τῶν φώτων τῆς ἐποχῆς μας καὶ τῆς φήμης, ἣτις ἄλλοτε περιέβαλλε τὴν κατὰ τὸν ἀγῶνα μόνην ταύτην ἐστίαν τοῦ φωτισμοῦ τῆς νέας Ἑλλάδος. Τοιοῦτου εἶδους συγγράμματος ἐπιχειροῦμεν ἡδὴ τὴν δημοσίευσιν ὑπὸ τὸ ὄνομα Ο ΦΟΙΝΙΞ. Καὶ μολοντὶ θεωροῦμεν τὸ ἔργον πολλὰ ἠντίον τῶν ἀμεμῶν μας, δὲν ἐδισταμάμεν νὰ προσφέρωμεν τὴν ἀσθενῆ μας ὑπηρεσίαν εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἐπανήσου ἴνα, διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν προσπαθειῶν των,

συμβάλλωσι, καθ’ ὅσον ἕκαστος προαιρεῖται καὶ δύναται, εἰς τὴν λογικὴν ἀνάπλασιν τῆς νέας γενεᾶς, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἑξαρτᾶται ἡ μέλλουσα τύχη τῆς πατρίδος καὶ εἰς τὴν ὅποιαν ἐναποθέτομεν πᾶσαν ἐλπίδα μέλλοντος αἰσιωτέρου. Πιστεύομεν ὅτι τὰ στοιχεῖα τοιοῦτου ἔργου, καίτοι διεσπαρμένα καὶ ἀσυνάρτητα, οὐχ ἤττον ὑπάρχουσιν. Ὅθεν κύριος σκοπὸς τοῦ ΦΟΙΝΙΚΟΣ θέλει εἶναι ἡ συνένωσις, εἰ δυνατόν, τῶν σοφείων τούτων διότι, καθὼς διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτῶν ἀποτελεῖται δραστηριωτέρα ἡ δύναμις τῆς θερμότητος, οὕτω διὰ τῆς συνενώσεως ταύτης δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἡ δύναμις ἑκάστου θέλει πολλαπλασιασθῆ ἀναλόγως τῆς ἐπιπροσθέτου τῶν ἄλλων δυνάμεως, καὶ τὸ ὀλικὸν ἐξαγόμενον θέλει καταπολλὰ ὑπερβῆ τὴν ὠφέλειαν πάσης ἀτομικῆς καὶ μεμονομένης ἐργασίας. Ὅσοι λοιπὸν φλέγονται ἀπὸ τὸν ἱερὸν ἔρωτα τῆς μαθήσεως, ὅσοι παρὰ Θεοῦ ἔλαβον τὸ δῶρον τῆς εὐφρίας, ὅσοι δύναται νὰ ὑψώσωσι τὴν λυχνίαν πρὸς διασκέδασιν τοῦ σκότους, ἐλπίζομεν ὅτι θέλουσι προθυμοποιηθῆ νὰ μᾶς συνδράμωσι διὰ τῶν ἔργων των. Ὁ ΦΟΙΝΙΞ θέλει δεχθῆ μετ’ εὐγνωμοσύνης τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς διατριβὰς τῶν λογίων τῆς Κερκύρας, τῶν ἄλλων νήσων καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλλάς, ἣτις διὰ τῆς ἀρχαίας σοφίας τῆς καὶ διὰ τῶν ἀμμήτων καὶ ἀθανάτων τῆς καλλιτεχνίας παραδειγμάτων εἶναι εἰσέτι καθ’ ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ ἡ τροφὸς καὶ διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν εἶναι βεβαίως τὴν σήμερον, ὡς ἄλλοτε ἦτο, ἡ μεγάλη καὶ μόνη ἐστία τῆς ἐπιστήμης, τῆς γραμματολογίας καὶ τῆς τέχνης. Μῆτηρ ἄλλοτε τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι τὴν σήμερον ἡ ὑστερότερος αὐτοῦ θυγάτηρ, οὔτε δύναται νὰ μὴ ἀπλήρη εἰς τὰς μεγάλας πηγὰς, αἵτινες εἰς τὰ νεώτερα ἔθνη ἀνέβλυσαν ἐκ τοῦ πολυχρονίου αὐτῶν πολιτισμοῦ. Ἀφ’ ἐτέρου, καὶ αὐτὰ τὰ σοφώτερα ἔθνη τῆς νέας Εὐρώπης μακρὰν τοῦ ν’ ἀπομονώνωνται καὶ νὰ ζῶσι κενωρισμένα ἀπ’ ἀλλήλων, συνδέονται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διὰ τοῦ εἰρηνικοῦ δεσμοῦ τῆς πρὸς ἀλλήλους συγκοινωνίας, διὰ τῆς μεταδόσεως τῶν ἰδεῶν, διὰ τῆς ἐξομοιώσεως καὶ συνταυτίσεως τῶν ἠθῶν, τῶν θεσμῶν καὶ τῶν νόμων. Ὅθεν κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων περιοδικῶν τῆς νέας Ἑλλάδος μετὰ τῶν πρωτοτύπων θέλομεν συνεκίδει καὶ ἄλλα ἔργα μεταφρασμένα ἐκ τῶν ξένων διαλέκτων, ἐρανίζόμενοι ἀπὸ βιβλία ἢ ἐφημερίδας, καὶ προσπαθεύοντες νὰ ἐκλέξωμεν πᾶν ὅτι ὠφελίμον καὶ τερπνὸν ἠθέλαμεν ἀπαντήσῃ καὶ συμβάλλωσι εἰς ἠθικὴν μόρφωσιν καὶ λογικὴν διδασκαλίαν.

Τὸ πεδῖον τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος εἶναι λίαν εὐρὸν, καθόσον ἐκτείνεται μέχρι τῶν τελευταίων ὀρίων τῆς νοητικῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐργασίας περιλαμβάνει καὶ τὰς φυσικὰς καὶ τὰς ἠθικὰς ἐπιστήμας, καὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν γραμματολογίαν, τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν, τὴν στατιστικὴν, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὰς περιηγήσεις, πᾶσαν εἰδήσιν δωπασοῦν ἐνδιαφερόμεσαν, πᾶσαν ἀνακάλυψιν, πᾶσαν νέαν προσπάθειαν, πᾶσαν πρόοδον εἰς τὸ γάδιον τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἂν ἔχι ἐλκοσχερῶς νὰ τὸ διατρέξωμεν,

θέλωμεν τουλάχιστον προσπαθήσει να κάμωμεν γνωστήν τὴν ἔκτασίν του, καὶ νὰ ἐνδείξωμεν ποῖος καὶ πόσος δύναται νὰ ἦναι ὁ καρπὸς τῆς νοήμονος καὶ ἐπιβόου καλλιέργειας του, ἀφίοντες εἰς ἄλλους ἰκανωτέρους ἡμῶν νὰ συμπληρώσωσι καὶ τελειοποιήσωσι τὸ ἔργον.

Ποῖα καὶ πόσα ζητήματα ἀναφέρονται ἐκ τῆς τωρινῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καταστάσεως, τῆς ποιήσεως, τῆς γλώσσης, τῆς γραμματολογικῆς πορείας τοῦ ἔθνους, ποῖα καὶ πόσα προβλήματα παρέχει ἢ κατὰ τὸν μεσαίωνα Ἑλληνικὴ ἱστορία, καὶ αὐτὴ ἢ σύγχρονος σχεδὸν ἱστορία τῆς ἐπαναστάσεώς μας, πόσας ἀπαιτεῖ διασαφῆσεις, ἐξακριβώσεις, ἐπαληθεύσεις, καθ' ἑκάστην τῶν φάσεών της καὶ ὡς πρὸς ἕκαστον τῶν ἡρώων της! Ὁ ἐνεσὼς πολιτισμὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι καὶ αὐτὸς ἀντικείμενον ἐμβριθοῦς καὶ ἀναγκαίας μελέτης, ἵνα γνωρισθῇ κατὰ πόσον δύναται ἢ νέα Ἑλλάς νὰ οἰκοιοποιηθῇ καὶ ἐξομοιωθῇ τὰ ξένα ζοιχεῖα, ἅτινα καθημέραν καὶ πανταχόθεν εἰς αὐτὴν εἰσρέουσι, ποῖα διεύθυνσις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὸν νέον τοῦτον πολιτισμὸν, ἵνα μὴ διαφωρῇ ἢ εὐγενῆς φύσις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀποπλανηθῇ τὸ ἔθνος εἰς τὴν παρὰ Θεοῦ κεχαρταμένην ὁδὸν τοῦ μεγάλου προορισμοῦ του. Ποῖαι αἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Δύσιν ἀφ' ἑξῆς, καὶ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν ἀφ' ἑτέρου, πρὸς τὸν μυστηριώδη ἐκείνον κόσμον ὅστις, ὡς νέα Σφίγγ, κάθηται ἀπέναντι τῶν Ἑλληνικῶν παραλιῶν, προκαλεῖ τὴν ὀξύνειαν, διεγείρει τὴν περιέργειαν, καὶ ταραττεῖ τὰ πνεύματα καὶ λαῶν καὶ ἡγεμόνων καὶ σοφῶν καὶ ἀπαιδευτῶν!

Τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν ἐπιστημῶν αἱ ἀρχαὶ κατὰ τὴν εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα ἐφαρμογὴν των παρέχουσι καὶ αὐτὰ ἄφθονον ὕλην μελέτης καὶ σκέψεως. Ἐκ τῶν πολιτικῶν θεσμῶν, ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς θέσεως τῆς μερίδος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, τὸ πνεῦμα, οἱ ἠθικοὶ χαρακτῆρες, τὸ κλίμα καὶ ἢ ἐφ' ὧν τῶν συστάσεων τοῦ ἀνθρώπου στοιχείων διηγετικῆς ἐπιρροῆς του, φυσικοὶ πόροι καὶ τὰ φυσικὰ τῆς χώρας προϊόντα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν εἴτε καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν χειροτεχνικὴν καὶ ἐμπορικὴν βιομηχανίαν, πάντων ταῦτα ἀπαιτοῦσιν ἰδιαιτέραν ἐξέτασιν, ἰδιαιτέρας μελέτης, τὰς ὁποίας ἴσως παρημέλησαν ἄχρι τοῦδε οἱ παρῶν ἐπιστήμονες ἢ ἐπεχειρήσαν ἐπιπολαίως καὶ διακοσμητικῶς ἀπασχοληθέντες ἀπὸ τὴν ἀκατάπαυστον διεύθυνσιν τῶν Ἑρωπαϊκῶν γνώσεων, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβον με ἔνθερον καὶ δραστήριον ζῆλον, καὶ τινες ἐξ αὐτῶν μὲ ἀξιόπαινον ἀφιλοκέρδειαν καὶ ἀξιομίμητον ἀντιπάρρησιν.

Τελευταῖον καὶ αὐτὴ ἡ ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ Ἑκκλησία, ἡ πρωτότοκος καὶ μόνη γνησία τοῦ Χριστιανισμοῦ θυγάτηρ, ἡ ἐκλάμψασα ἄλλοτε ὡς σεμνὴ καὶ φωτιστικὸς νόμῳ τοῦ θεανθρώπου Σωτῆρος προμείνει ἀπὸ τοὺς σοφοὺς λειτουργοὺς καὶ ποιμένας της καὶ ἀπὸ τὰ εὐσεβῆ καὶ πιστὰ τέχνα της νὰ ἀναλάβῃ ἕν μέρος τουλάχιστον τῆς ἀρχαίας της δόξης. Ἡ ἱστορία της, ἡ παρούσα κατάστασις της ἢ θέσις της ἀπέναντι τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς, ἢ ἐκπαίδευσις τοῦ κληρικοῦ, τὰ μέσα ὧν δύναται καὶ νὰ στηριχθῇ ἢ πιστὸς καὶ νὰ διασκεδασθῇ ἢ ἐξωτερικὴ πλάνη καὶ ἢ αἰρετικὴ κακοδοξία, καὶ πρὸ πάντων τὰ μέσα δι' ὧν

ἠδύνατο νὰ διαδοθῇ τὸ Εὐαγγέλιον τῆς ἀληθείας εἰς τὰ ἐν σκότει πλανώμενα καὶ πανταχόθεν περιστοιχίζοντα τὴν Ἑλλάδα ἑτερόδοξα ἔθνη, ὅλα ταῦτα εἶναι θέματα, τῶν ὁποίων δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλουσιν ἐπιληφθῆ ὅσοι εὐτύχησαν νὰ ἔχωσι καὶ χριστιανικὸν ζῆλον καὶ χριστιανικὴν παιδείαν, ὅσοι ἐξέρουσιν ὅτι χριστιανισμὸς καὶ πολιτισμὸς εἶναι ἀρχὴ καὶ συνέπεια, αἴτιον καὶ ἀποτέλεσμα, καὶ ὅτι ἡ ὀρθόδοξία εἶναι ἡ οὐσία καὶ οὕτως εἰπεῖν, αὐτὴ ἡ ψυχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν ἐντὸς στρέψωμεν τὰ βλέμματα εἰς τὰ ἐκτὸς, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν κατάστασιν τῆς γηραιῆς Εὐρώπης, θέλωμεν ἰδεῖν θέαμα διδακτικώτατον καὶ καθ' ὅλα ἄξιον περιεργίας καὶ μελέτης. Αἱ φυσικαὶ ἐπιστήμαι πρὸ πολλοῦ ἤδη λαβοῦσαι καὶ συστασιν καὶ μέθοδον καὶ τοὺς κανόνας τῆς πορείας των προοδεύουσιν ἀπαρεγκλίτως εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῶν νόμων, ὑφ' ὧν διέπεται ὁ ὕλικὸς κόσμος, καὶ διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν τὸν μεταβάλλουσιν εἰς εὐπειθεῖς καὶ πρόχειρον ὄργανον τῆς βιομηχανικῆς ἐργασίας. Ἄλλ' ἐν μέσῳ τῶν θαυμαστῶν προόδων τῆς ὕλικῆς ἀναπτύξεως, αἱ ἠθικαὶ μελέται, ἀθέβαιαι ὡς πρὸς τὴν πορείαν των καὶ τὴν μέλλουσαν τύχην των, σαλεύουσι μεταξὺ διαφόρων μεθόδων, μεταξὺ διαφόρων συστημάτων, καὶ εἰς τόσην κατήντησαν σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν, ὥστε δὲν λείπουσι καὶ οἱ ἐξ ἀπελπισίας ἐπιποθοῦντες τὴν κατὰ τὸν μεσαίωνα ὑποδούλωσιν των καὶ ἀμφιβάλλοντες ἐὰν ἢ νοητικὴ ἐλευθερία, ὡς πρὸς τὰ μεταφυσικὰ καὶ ἠθικὰ ζητήματα, συνέτεινεν εἰς τὴν ἠθικὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου ἢ μάλλον εἰς τὴν ἐξαχρείωσίν του. Εὐχόμεθα ὥστε διὰ τῆς εὐμενοῦς συμπράξεως καὶ συνεργείας τῶν λογίων νὰ γίνῃ τὸ σύγγραμμά μας συνοπτικὸν ἐσοπτρον τῆς συγχρούσεως τῶν δοξασιῶν καὶ τῶν ἐμβριθῶν συζητήσεων, αἵτινες διαταράσσουσι τὴν σοφὴν Εὐρώπην ὡς πρὸς τὰ μεγάλα προβλήματα τὰ ἀφορῶντα τὴν νοεράν καὶ ἠθικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, τὸν προορισμὸν του, τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου, τοὺς ἱστορικοὺς νόμους, τὰς σχέσεις τοῦ λόγου πρὸς τὴν πίστιν, τὰς σχέσεις τῶν φυλῶν καὶ τῶν κοινωνιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ τὸ μέλλον τῶν θεσμῶν, καὶ τῶν θρησκευμάτων.

Διώκοντες δὲ πάντοτε τὸ ὠφέλιμον καὶ τὸ τερπνόν, καὶ σεβόμενοι πρὸ παντὸς ἄλλου τὴν ἐλευθερίαν ἑκφρασιῶν τῶν δοξασιῶν, θέλωμεν εὐχαρίστως ἀναίξει τὰς στήλας τοῦ ΦΟΙΝΙΚΟΣ εἰς ἐπικρίσεις νεοφανῶν βιβλίων, καὶ εἰς παντοίας συζητήσεις ὁσάκις ἐμμένωσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς εὐσημοσύνης, διότι νομίζομεν ὅτι ἐκ μόνης τῆς συγχρούσεως τῶν ἰδεῶν δύναται νὰ ἐκλάμψῃ ὁ σπινθὴρ τῆς ἀληθείας.

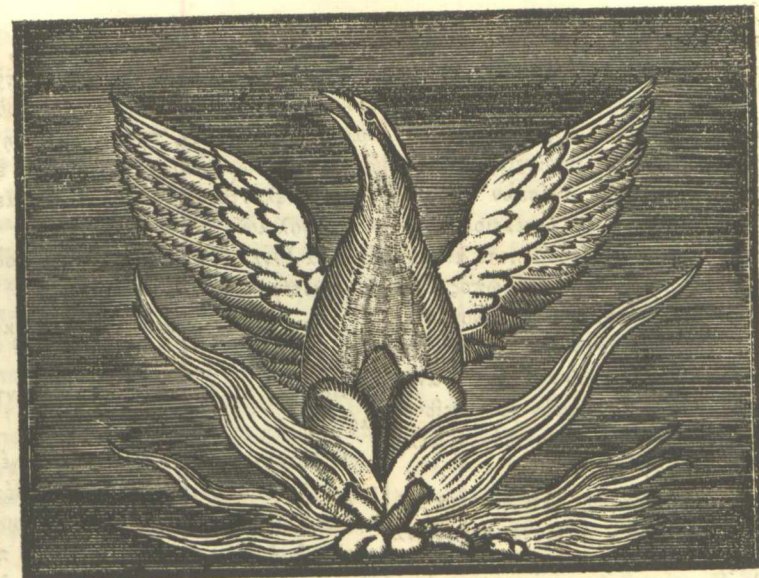
Ὁ ΦΟΙΝΙΕ ἐκδίδεται ἀπαξ τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδιον συγχείμενον ἐκ τριῶν τουλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

Τιμᾶται δὲ διὰ μὲν τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑπτανήσου δις 1]2 κατ' ἔτος, διὰ δὲ τοὺς ἐκτὸς δραχμ. 17 π λ η ρ α ἔ ω ν ἄ μ α τ ῆ παραλαβῇ τοῦ πρώτου φυλλάδιου.

Αἱ συνδρομαὶ γίνονται ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῶ τυπογραφεῖῳ τῷ ΕΡΜΟΥ, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς νήσους καὶ ἀλλαγῶν τῆς Ἑλλάδος παρὰ τοῖς διορισθησομένοις ἀνταποκριταῖς.

Οἱ ἐκδόται.

Δ. Τερζάκης καὶ Θ. Ρωμαῖος.

Ο ΦΟΙΝΙΕ

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1853.

Ο ΝΕΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΝ.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπολιτεύθη πρὶν εἰσέτι μορφώσῃ καθαρὰν καὶ διακεκριμένην ἰδέαν τοῦ πολιτισμοῦ. Τὰ πράγματα προηγούνται πάντοτε τῶν ἰδεῶν· ἐρμηνεύς καὶ νοήμων ἐκτελεστὴς τῶν νόμων τῆς φύσεως, ὁ ἄνθρωπος ὑπέρχει κατ' ἀρχὰς ὄργανον τυφλὸν καὶ ἄλογον ἐλαττήριον τῆς φυσικῆς ἐνεργείας.

Ὅθεν, μὴ ὑπαρχούσης τῆς ἰδέας, καὶ αὐτὴ ἡ λέξις τοῦ πολιτισμοῦ ἢ δὲν ἀπαντᾶται εἰς τὰς ἀρχαίας διαλέκτους ἢ δὲν ἔχει τὴν ὁποίαν ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς αὐτὴν σημασίαν. Ἐλεῖπεν εἰς τοὺς ἀρχαίους ἢ συνειδητοῖς ὄλων τῶν στοιχείων τῆς περιεκτικωτάτης ταύτης ἐννοίας.

Ὁ πολιτισμὸς ὠρίσθη ὑπὸ πολλῶν, καὶ ὁ περιγράφας τὴν κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους Ἑρωπαϊκὴν αὐτοῦ πορείαν ἐθεώρησεν αὐτὸν ὡς τὸ ἐξαγόμενον τῆς ἀτομικῆς, συνάμα δὲ καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀναπτύξεως.

Δὲν διαφιλονεικοῦμεν πρὸς τὸν ἔνδοξον ἱστορικὸν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ὀρισμοῦ. Ἐὰν ἢ κοινωνία σύγκηται ἀπὸ ἀτομα, ἐὰν ὁ βίος τῆς κοινωνίας ἦναι τὸ σύνθετον ἐξαγόμενον τοῦ ἀτομικοῦ βίου τῶν μελῶν της, κοινωνικὴ καὶ ἢ ἀτομικὴ ἀνάπτυξις εἶναι ἀναπτόρῳτως δύο στοιχεῖα ἐξ ἴσου ἀναγκαῖα, ἐξ ἴσου

ἀπαραίτητα τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ. Καὶ μάλιστα μεταξὺ αὐτῶν ὑπάχει σύνδεσμος ἀναγκαῖος, σύνδεσμος ἀδιάλυτος, σχέσις αἰτίου πρὸς ἀποτέλεσμα· διότι ἐὰν δύσκολον ἦναι νὰ ἐπινοήσωμεν ἀτομικὴν ἀνάπτυξιν χωρὶς κοινωνικὴν, ἀδύνατον, ὅπως ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐνόησωμεν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας χωρὶς σύγχρονον ἀνάπτυξιν τῶν ἀτόμων.

Ἄλλὰ πρὸς πληρεστέραν διαφώτισιν τῆς ἐννοίας ταύτης, εἶναι ἴσως ἀναγκαῖον νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις, εἴτε τοῦ ἀτόμου εἴτε τῆς κοινωνίας, ἵνα παραγάγῃ τὸν πολιτισμὸν, πρέπει α. νὰ ἦναι πλήρης, δηλαδὴ νὰ μὴ γίνῃ πρὸς ὄφελος ἐνὸς τῶν στοιχείων τῆς ἀνθρωπότητος, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ νοητικοῦ, καὶ ὄχι πρὸς ὄφελος τῶν ἄλλων· β. νὰ ἦναι ἐναρμόνιος, δηλαδὴ ἀνάλογος πρὸς τὴν σημαντικότητα ἐκάστου τῶν στοιχείων τούτων, ὥστε νὰ διατηρῶνται αἱ πρὸς ἀλλήλα νόμιμοι καὶ φυσικαὶ σχέσεις ὑπεροχῆς καὶ ὑποταγῆς, καὶ τὰ ὑποδεέστερα νὰ μένωσιν εἰς τὴν θέσιν των καὶ νὰ μὴ σφετερίζωνται ἐκείνην τῶν εὐγενεστέρων καὶ ὑψηλοτέρων, καὶ ὅλα ὁμοῦ ἀμοιβαίως βοηθούμενα, νὰ συντείνωσιν εἰς τὸν πρὸς ὄρον τῆς υπάρξεώς των· γ. νὰ ἦναι προοδευτικὴ, δηλαδὴ ὄχι μόνον νὰ μεταβαίνῃ ἀπὸ τοῦ ἀτελεστεροῦ εἰς τὸν τελειότερον βαθμὸν, ἀλλὰ νὰ τηρῇ εἰς τὴν μετάβασιν ταύτην τὴν φυσικὴν τάξιν τῆς προτεραιότητος, καὶ νὰ μὴ ἀναπτύσσεται πρό-

τερον εκείνο τὸ στοιχείον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ᾖναι δευτερον καθὼ προϋποθέτον τὴν ἀνάπτυξιν ἄλλου.

Ἐκ τούτων γίνεται δῆλον ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι πόρισμα ἄλλης ἐννοίας, εἶναι συνέπεια τῆς ἐντελοῦς γνώσεως ὅλων τῶν στοιχείων τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν πρὸς ἄλληλα σχέσεων καὶ τοῦ κοινοῦ εἰς ὅλα προορισμοῦ, καὶ ὅτι ὁ τέλειος πολιτισμὸς δὲν ἀπαντᾷται, οὔτε θέλει οὐδέποτε ἀναφανῆ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ, ἐν ὅσῳ ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἀνθρώπος, ὅ ἐστι δὴ ἀτελὲς καὶ πεπερασμένον, ἀνεπίδεκτον ἐπομένως, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἐπίγειον ὁδοπορίαν του, τελείου πολιτισμοῦ καὶ τελείας ἀναπτύξεως· διότι τὸ τέλειον εἶναι προσὸν τοῦ ἀπειροῦ, καὶ τὸ ἀπειρον δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ οὐσιώδης προσὸν μόνου τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τούτου προέρχεται ὡσαύτως, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ ἐντελοῦς πολιτισμοῦ δύναται, μάλιστα πρέπει νὰ ᾖναι ὁ πρὸς δὴ ὅρος, ὁ ἰδανικὸς τύπος τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ὁ ὑπογράμμος καὶ τὸ τέρμα τῆς πορείας των, τὸ ἀθάνατον καὶ θεῖον παράδειγμα τῶν προσκαίρων καὶ ἀτέχνων ἀνθρωπίνων ὁμοιωμάτων καὶ τὸ ἀναλλοίωτον μέτρον, καθ' ὃ ῥυθμίζονται αἱ κοινωνίαι καὶ μετρεῖται ἡ πρόοδος αὐτῶν ἢ ἡ ὀπισθοδρομία καὶ ἡ παρακμή των. Ἀλλ' ἡ πραγματικότητα δὲν ἐκτυπύεται πάντοτε κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ ἰδανικοῦ, ἡ πραγματικότητα ἐπομένως παρέχει ἀπείρους διαφορὰς καὶ ποικιλίας, καὶ ὄχι ὀλίγας παρέχει ὁ πολιτισμὸς κατὰ τὴν ἱστορικὴν σειρὰν του καὶ κατὰ τὰς διαφορὰς φάσεις του.

Κατὰ τί διαφέρει ὁ πολιτισμὸς τῶν νεωτέρων ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων, τοῦτο εἶναι τὸ ζήτημα εἰς τὸ ὁποῖον προσθέμεθα νὰ διευθύνωμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας.

Ὁ νέος πολιτισμὸς οὐδὲ ἐκτείνεται εἰς ὅλον τὸν κόσμον, οὐδὲ εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη. Ἐδρεύων ἐπιπολλοὺς αἰῶνας εἰς τὴν Εὐρώπην ἔθρα ἀπ' ἀρχῆς ἀνεβλάστησεν, ἐξέτεινε μίαν τῶν παραφυάδων του εἰς τὴν παρθενικὴν γῆν τῆς Ἀμερικῆς, ὅπου θάλλει καὶ ἀκμάζει τρεφόμενος ὑπὸ τοῦ γάλακτος τῆς θρησκευτικῆς παραδόσεως, καὶ ἀναπνέων τὸν καθάρων ἀέρα τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Ἡ Ἀσία, γηραῖα μήτηρ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, δὲν δέχεται ἀσμένως τὸν νέον, δυσπιστεῖ, φοβεῖται καὶ ἀντέχει ποτὲ μὲν διὰ τῶν ὅπλων, ποτὲ δὲ καὶ συχνότερον διὰ τῆς φυσικῆς εἰς αὐτὴν ἀδρανείας καὶ ἀκίνησίας. Ἡ δὲ Ἀφρική, ἀγρία, ζωηρά καὶ ἀδάμκτος ὡς ὁ Ἀραβικὸς τῆς ἴππος, δυσανασχετεῖ καὶ αὐτὴ καὶ ἀνίσταται κατὰ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, ὡστὲ ἀμφίβολον εἶναι εἰσέτι ἐὰν θέλει δυναθῆ νὰ ἐκτανθῆ ἀπὸ τὰ παράλια εἰς τὰ ἐνδότερα αὐτῆς μέρη διὰ τῆς εἰρηνικῆς κατακτῆσεως, τῆς διδασκαλίας καὶ τοῦ παραδείγματος ἢ διὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐξολοθρεύσεως.

Δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη· διότι ἄλλους χαρακτῆρας παρέχει, φέρ' εἰπεῖν, ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἄλ-

λους ἐν Ἰταλίᾳ ἢ ἐν Ἑλλάδι, ἄλλους ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἄλλους ἐν Γερμανίᾳ. Ὅθεν διὰ νὰ τὸν λάβωμεν ὡς ὅρον συγκρίσεως καὶ παραβολῆς πρὸς τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων, πρέπει νὰ γίνῃ ἐν ἐκ τῶν δύο ἢ νὰ τὸν θεωρήσωμεν εἰς ἐκείνο τὸ ἔθνος εἰς ὃ φαίνεται ἐντελέστερος, ἢ νὰ ἐρευνήσωμεν τοὺς ἠθικοὺς καὶ καθολικοὺς αὐτοῦ χαρακτῆρας, τοὺς κοινούς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη. Ἡ δευτέρα αὕτη μέθοδος εἶναι ἴσως ἡ νομιμωτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα.

Ποιοὶ εἶναι λοιπὸν οἱ γενικοὶ καὶ κοινοὶ αὐτοὶ χαρακτῆρες;

Πολλοί, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀνάγονται εἰς ἓνα καὶ μόνον.

Ὁ ἐπικρατέστερος καὶ ὁ ἐπιφανέστερος χαρακτῆρ τοῦ νέου πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ἰδέα τῆς ταυτότητος τῆς καταγωγῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν διαφορῶν λαῶν. Οἱ πολιτισμένοι λαοὶ πιστεύουσιν, ὅτι ὅλοι ἐξ ἴσου ἐκλήθησαν εἰς τὴν κληρονομίαν τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς, καὶ εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν δώρων τῆς φύσεως καὶ τοῦ λόγου, δὲν παραδέχονται διαφορὰς ὡς πρὸς τὰ θεμελιώδη στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, δὲν θεωροῦσιν ὡς ἐχθροὺς τοὺς ξένους, καὶ μεταξὺ ὅλων τῶν κατοικῶν τῆς γῆς οὐκ εἶναι οὐδένα θεωροῦσιν ἀπόκληρον τῆς παρουσίας τοῦ κοινοῦ Πατρὸς, οὐδένα ἀμέτοχον τῶν δώρων τῆς ἀγαθότητός του. Αἱ μεταξὺ αὐτῶν διενέξεις, ὅσοι πεισματώδεις καὶ ἀνῆται, ὅσον αἰματηραὶ καὶ ἀκαταντῶσαι ἐνίοτε, προέρχονται ἀπὸ τὴν διαφορὴν ἐννοίαν τῶν ἀμοιβαίων δικαιωμάτων, ἀπὸ τὴν ἀφρευκτον σύγκρουσιν τῶν σχετικῶν συμφερόντων, ἀλλὰ ποτὲ δὲν στηρίζονται ἐπὶ τῆς ἰδέας ἐμφύτου καὶ φυσικῆς τινος ὑπεροχῆς, μεταξὺ τῶν διαφορῶν φυλῶν εἰς ἃς διαμελίζεται τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ ὄχι μόνον ἐξέλειπε πᾶσα ἰδέα φυσικῆς δουλείας καὶ φυσικῆς δεσποτείας ἢ κυριότητος, ἀλλὰ μάλιστα ἀναπτύσσεται, καὶ καθημέραν διαδίδεται καὶ στερεοῦται ἡ πεποίθησις, ὅτι ἡ εὐημερία ἐνὸς λαοῦ εἶναι ἀπαραίτητος ὅρος τῆς εὐημερίας τῶν ἄλλων, ὅτι ἡ ποικιλία τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν μέσων τῆς θραπείας των ἀπαιτεῖ ἀμοιβαίαν βεήθειαν καὶ ἀδελφικὴν συνένωσιν, καὶ πρέπει νὰ ἐπιφέρῃ τὴν συνταύτισιν τῶν συμφερόντων, δι' ἧς ἐπιεικῶς ἀνταλασσομένων τῶν προϊόντων τῶν διαφορῶν ἐπικρατειῶν, νὰ ἐξασφαλισθῆ καὶ νὰ πολλαπλασιασθῆ τὸ νόμιμον κέρδος ἐκάστου χωρὶς οὐδενὸς τὴν θυσίαν.

Αὕτη δὲ ἡ μεταξὺ τῶν λαῶν ἰσονομία ἔτι μᾶλλον ἀναδεικνύεται εἰς τὰς σχέσεις τὰς ὑπαρχούσας μεταξὺ τῶν μελῶν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνίας. Ἐὰν ὁ ξένος δὲν ᾖναι ἐχθρὸς, ὁ πολίτης δὲν εἶναι πλέον δούλος. Τὸ φύσει δούλος καὶ φύσει ἐλεύθερος εἶναι δόγμα, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς πλέον τολμᾷ νὰ πρεσβεύσῃ καὶ νὰ κηρύξῃ δημοσίως. Καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πλέον ἀπόλυτα κράτη βασιλεύει ὁ νόμος, καὶ ὁ νόμος δὲν εἶναι πλέον ἀπόβροια τοῦ πάθους ἢ τῆς ἰδιοτρο-

πίας τοῦ κρατοῦντος, ἀλλὰ ἐκφρασις τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ὀρθῶς ἢ μὴ ὀρθῶς ἐννοουμένου. Οἷον δῆποτε ᾖναι τὸ εἶδος τῆς πολιτείας, οἷον δῆποτε τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφή τῆς κυβερνήσεως, σπάνιον εἶναι νὰ βλεπῆ τις τὸ ἀτομικὸν ἢ τὸ οἰκογενειακὸν συμφέρον νὰ θυσιάζῃ εἰς ἐκὸς τὰ συμφέροντα τοῦ πλήθους. Ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία δύναται νὰ ᾖναι μᾶλλον ἢ ἔττον ἀνεπτυγμένη κατὰ τὸν διάφορον βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς ἰκανότητος, δύναται ἐνίοτε καὶ παντάπασιν νὰ ἐκλείψῃ, ἀλλ' οὐδέποτε σχεδὸν ἐκλείπει ἡ ἀστυκὴ, καὶ ἐκεῖ ὅπου οἱ πολῖται εἶναι ὅλως ἀμέτοχοι τῆς κυριαρχίας καὶ ἡ ἀνωτάτη ἐξουσία συγκεντρῶνται εἰς ἓν μόνον ἄτομον, οἱ πολῖται εἶναι μὲν ὑποταξαμένοι, ἀλλ' ὄχι εἰς τὸ ἄτομον, εἰς τὰς ὀρέξεις του, εἰς τὰ πάθη του, ἀλλ' εἰς τὸν νόμον· εἶναι ὑποταξαμένοι, ἀλλ' ἔχουν καὶ ἐγγυήσεις, ἔχουν καὶ ἀναγνωρισμένα καὶ ἀπαρῆστα δικαιώματα, ἔχουν καὶ μέσα πρὸς διεκδίκησιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἰδίων δικαιωμάτων.

Ἐὰν δὲ προβῶμεν καὶ ἐνδότερον εἰς τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις καὶ εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις τῶν πολιτῶν, θέλομεν ἰδεῖν καὶ ἡ οἰκογένεια θεωρεῖται ὡς κοινωνία λογικῶν ὄντων καὶ ἀπαρῆστων προσώπων. Ἡ τυραννία, ἣτις ἐξωρίσθη ἐκ τῆς πολιτείας, δὲν ἐδρεύει πλέον εἰς τὴν οἰκιακὴν ἐστίν. Ὁ σύζυγος εἶναι σύντροφος, προστάτης καὶ κηδεμὼν τῆς συζύγου του καὶ ὄχι τυράννος, εἶναι πατήρ, ἐπιμελητὴς, φύλαξ καὶ ἀνατροφεὺς τῶν τέκνων του καὶ ὄχι ἰδιοκτήτης· ἡ γυνὴ δὲν εἶναι πλέον μέσον ἠδονῆς καὶ ὄργανον παιδοποιίας, τὰ τέκνα δὲν εἶναι πλέον κτήματα τοῦ πατρὸς, πράγματα καὶ ὄχι πρόσωπα· ἡ οἰκογένεια εἶναι φυσικὸς σύνδεσμος ὑπὸ τοῦ νόμου κανονιζόμενος, καθιερούμενος ὑπὸ τῆς θρησκείας καὶ ἀγιαζόμενος, σύνδεσμος ἐξ οὗ πηγάζουσιν ἀμοιβαῖα καθήκοντα, ἀμοιβαῖα δικαιώματα, βασιζόμενα καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ ἐπὶ τῆς δικαίας ἐκτιμῆσεως τῶν ἀμοιβαίων χρεῶν καὶ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ τῶν μελῶν τῆς συμφέροντος. Αἱ δὲ ἐκ τῶν διαφορῶν οἰκογενειῶν συγκροτούμεναι κοινωνικαὶ τάξεις, κατὰ τὴν διαφορὴν αὐτῶν βαθμολογίαν καὶ ἱεραρχίαν κατατασσόμεναι καὶ διάφορα ἀπολαμβάνουσαι δικαιώματα, δὲν ἀποτελοῦσι πλέον στοιχεῖον ὅλων ἀσχετον πρὸς τὰ ἄλλα, φρούριον προνομιούχον, κεκλεισμένον ἐν μέσῳ τῆς κοινωνίας, ἐξ οὗ οὐδεὶς ἐξέρχεται καὶ εἰς ὃ οὐδεὶς δύναται νὰ παρεισδύσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἡ διαφορὰ τῆς φυλῆς, ἢ κατὰκτησις, ἢ λαμπρότης τῶν ἀναμνήσεων, αἱ πολυτετεῖς ἐκδουλεύσεις, ὁ ἀρχαῖος πλούτος καὶ ἡ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας διαδοχὴ ἐξόχων προτερημάτων καὶ κατορθωμάτων ἐνδόξων συνέτεινον νὰ μορφώσωσι τὰς ἀριστοκρατικὰς ἐκείνας τάξεις, τὰς ἀπολαύσας ἐξαιρετικὰ δικαιώματα καὶ προνομία ἰδιαίτερα, δὲν εἶναι οὔτε ἐκεῖ ἀπηγορευμένη ἢ βαθμικὴ ἀνύψωσις τῶν κατωτέρων πολιτῶν εἰς τὰς ἀνωτάτας ἐκείνας χώρας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, οὐδὲ ἡ συγ-

χώνουσις τινῶν ἐκ τῶν μελῶν των μὲ τὰς κατωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας. Οὔτε ὁ εὐγενὴς εἶναι πλέον Βραχμῆνος, οὔτε ὁ ἀγενὴς μένει πάντοτε Παρίας. Οἱ βαθμοὶ τῆς εὐγενείας ἀποκτῶνται ἀπὸ τοῦ ἐσχάτου μέχρι τοῦ ἀνωτάτου διὰ τῶν σημαντικῶν πρὸς τὸ ἔθνος ἐκδουλεύσεων, καὶ αἱ ἀριστοκρατικαὶ τάξεις συγχωνεύονται μὲ τὰς μεσαίας διὰ τῶν δευτεροτόκων καὶ διὰ τῶν θηλέων, καὶ τοιουτοτρόπως ἢ ἀνωτέρα τάξις, ἐν ᾗ ἀφ' ἐνὸς ἔλκει πρὸς ἐκὸς τὸς ἀρίστους, τείνει νὰ ἐξομοιωθῆ ἀφ' ἐτέρου μὲ τὰς ἀμέσως εἰς αὐτὴν ἐπομένας, ὡς ἀειθαλὲς δένδρον τὸ ὁποῖον ἀποβόσφῃ ἐκ τῆς γῆς τὸν ἀναγκαῖον χυμὸν πρὸς διατροφήν του, καὶ πάλιν ῥίπτει ἐπ' αὐτῆς τὰ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς του.

Ὁ βίος λοιπὸν τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ συνόλου τῶν κοινωνιῶν, αἵτινες συνιστῶσι τὸν νέον πολιτισμὸν, βασιζέται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κατὰ φύσιν ἰσότητος, ἣτις δὲν εἶναι εἰμὴ αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαίου. Ἡ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἡ ὑλικὴ ἐπομένως εὐημερία, ἡ ἠθικὴ τελειοποίησις ἢ ἡ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πραγματοποίησις τῆς ἀρετῆς, ἡ νοητικὴ ἢ ἡ βαθμικὴ ἀνακάλυψις τῆς ἀληθείας, ἡ κοινωνικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ πρόοδος, ἣτις ὡς τελευταῖον προῖον παράγει τὴν κυριαρχίαν τοῦ λόγου καὶ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, εἶναι ὅλα πορίσματα, συνέπειαι καὶ ἀποτελέσματα μιᾶς μόνης ἀρχῆς, μιᾶς μόνης ἐννοίας, τῆς ἐννοίας τοῦ δικαίου. Τὸ δίκαιον εἶναι ἡ βᾶσις καὶ ἡ πηγὴ τοῦ νέου πολιτισμοῦ. Ἀλλ' ἡ βασιλεία τοῦ δικαίου, εἶναι βασιλεία τοῦ λόγου ἢ ἰσονομία, ἢ ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἡ ἐξ ἴσου πάντων τῶν δικαιωμάτων προστασία, ἐπιβάλλεται εἰς τὸν ἀνθρώπον ἀπὸ τὸν λόγον καὶ πραγματοποιεῖται διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης. Τί ἄλλο δὲ εἶναι ὁ ἀνθρώπινος λόγος εἰμὴ ἀμυδρὰ ἀκτὶς τοῦ θεοῦ λόγου, καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπη τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ αὐτὸς ὁ θεμελιώδης νόμος καὶ ἡ κυρία ἐντολὴ τῆς ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου; Ἄρα δὲν ἠπατήθημεν, ὅτε εἵπομεν, ὅτι Χριστιανισμὸς καὶ πολιτισμὸς εἶναι ἀρχὴ καὶ συνέπειαι, αἷτιον καὶ ἀποτελέσματα· ἄρα δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι οἱ γενικοὶ καὶ εἰς ὅλα τὰ ἔθνη κοινοὶ χαρακτῆρες τοῦ νέου πολιτισμοῦ ἀνάγονται εἰς ἓνα καὶ μόνον, τὸν Χριστιανισμὸν. Καὶ ἐὰν μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς νέας Εὐρώπης ἀναφανῆ λαὸς ὑπάρξας ὁ πρῶτος κήρυξ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ πρώτη ἐδρα τῆς ὀρθοδοξίας, λαὸς οὗτινος ἡ νέα φάσις τῆς ἱστορικῆς του ἀναπτύξεως συνταυτίζεται μὲ αὐτὴν τὴν ἀνάπτυσιν καὶ τελείωσιν καὶ διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς ἡ ἀρχαία ὑπῆρξεν ἡ προπαρασκευὴ, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος, ἀναμφιβόλως ὁ λαὸς οὗτος, καίτοι ὑπερότοκος τοῦ πολιτισμοῦ τέκνον, εἶναι προωρισμένος ὄχι μόνον νὰ τὸν τελειοποιήσῃ προσεγγίζων ἔτι μᾶλλον εἰς τὸν θεοχάρακτον αὐτοῦ τύπον, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸν διαδώσῃ εἰς ἄλλα ἔθνη, εἰς ἄλλους λαοὺς μὴ

καταυγασθέντας εισέει από τας ακτίνας τής θείας χάριτος.

Εάν δε μετά ταύτα θελήσωμεν να παραβάλωμεν τὸν νέον πολιτισμὸν πρὸς τὸν ἀρχαίον, εὐκολώτερον θέλωμεν ἐνοήσῃ καὶ συντομώτερον δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰς.

Ο πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων, ἀπόρροια ψευδῶν θρησκευμάτων καὶ ὄχι τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη ὡς βᾶσιν τὸ δίκαιον. Ἡ ἰσότης ἐπομένως δὲν ὑπῆρχεν οὔτε μεταξὺ λαῶν οὔτε μεταξὺ ἀτόμων. Ὁ ξένος ἐθεωρεῖτο ὡς βάρβαρος ἢ ὡς ἐχθρὸς. Ὁ πόλεμος, ἡ κατάκτησις καὶ ἡ ὑποδούλωσις, ἦσαν τὰ κυριώτερα ἄρθρα τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος μεσεθνικοῦ κώδικος. Ἡ τῶν λαῶν ἀδελφότης ἦτο ἰδέξ ἀγνωστος εἰς τοὺς ἀρχαίους ὅσον ἡ ἀδελφότης τῶν ἀνθρώπων. Ἐντὸς δὲ αὐτῆς τῆς κοινωνίας τὸ φύσει δούλος καὶ φύσει ἐλεύθερος ἦτο τὸ θεμελιώδες δόγμα τῶν πρὸς ἀλλήλους σχέσεων, καὶ κτήματα ἐμψυχα ἐθεωροῦντο οἱ δούλοι, οἱ ἀποτελοῦντες τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ. Οἱ ἐλεύθεροι συναπετέλουν μικρὰν τινα ἀριστοκρατίαν διαλάμπυσαν ἐνίοτε διὰ τὰ προτερήματα τοῦ νοῦς καὶ τῆς καρδίας, ἀλλ' ὡς ἀστήρ ἀπὸ ζοφερὰ νύκτα περιεκυκλούμενος. Καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἐλευθέρων τὰ οἰκογενειακὰ δικαιώματα ἦσαν ἄστατα, ἀβέβαια, ἀόριστα καὶ ὡς ἀτεχνος σκιαγραφία τῆς μελλούσης χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἥτις διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ γάμου ἀνύψωσε τὴν γυναῖκα εἰς τὸν νόμιμον αὐτῆς βαθμὸν, τὴν περιέστειψε μὲ τὸν διπλοῦν στέφανον τῆς συζυγικῆς πίστεως καὶ τῆς μητρικῆς στοργῆς, καὶ προσδιώρισε ἀκριβῶς καὶ ἀπαρσαλεύτως τὰ ἀμοιβαῖα τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων καθήκοντα καὶ δικαιώματα. Ἡ δὲ κοινωνία, ὡς σκάφος ὑπὸ σφοδρῶν ἀνέμων περιωθούμενον, προσέκρουεν εἰς παντοίους σκοπέλους, καὶ ἄλλοτε μὲν κατεσπαράττετο ἀπὸ τὴν ὀχλαγωγίαν, ἄλλοτε δὲ ἔκυπτεν ὑπὸ τὸν σιδηροῦν ζυγὸν ἐνὸς τυράννου, ἄλλοτε δὲ κατεπιέζετο ἀνηλεῶς ὑπὸ ὀλιγαρχικῆς τινοῦ ἱεροκρατίας, σπανίως δὲ εὗρισκε τὴν ποθητὴν ἐκείνην ἰσορροπίαν μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν δυνάμεων, ἐξ ἧς καὶ μόνῃς μορφοῦται καὶ διαμένει μόνιμος ἐνταυτῷ καὶ προοδευτικὴ ἢ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης βασιζομένη καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀρίστη πολιτεία. Τί δὲ προήλθεν ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἠρωϊσμὸς ἔδρεπε δάφνας εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἀλλ' ἀγνωστος ἦτο ὁ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐστεμμένος ἠρωϊσμὸς τῶν μαρτύρων, ὅτι ὁ πλοῦτος ἠδύνατο νὰ πολλαπλασιασθῇ ἐπ' ἀπειρον, ἀλλὰ δὲν διενέμετο κατὰ δικαιοσύνην, ὅτι ἡ νοητικὴ ἀνάπτυξις ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, ἀλλὰ ἔμενε προνόμιον ὀλίγων καὶ δὲν διεχέετο δαψιλῶς καὶ ἀφθόνως εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας· ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ἱστορία ὑπόγονοι εἰς μεγίστην σοβαρότητα καὶ ἀξιοπρέπειαν, ἡ ποίησις καὶ αἱ πλαστικὰ τέχνη ἐδημιούργουν ἀμίμητα καὶ ἀθάνατα πικραδείγματα, ἡ φιλοσοφία ἀνεκάλυπτεν

ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἰδανικοῦ, καὶ τοῦ πραγματικοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως μὲ τὴν ἀκμὴν τῆς φιλοσοφίας ἐξέπνεεν ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, καὶ ἐκ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ δὲν μετέβαιναν εἰς τοὺς νεωτέρους εἰμὴ ἡ ἰδέα ἐξωτερικῆς καὶ πλαστικῆς τινοῦ τελειότητος εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς τέχνας, ὁ ἀπραγματοποίητος τύπος ἀπεράντων καὶ νεναρκωμένων μοναρχιῶν ἢ μικρῶν καὶ ἀεικινήτων δημοκρατιῶν καὶ τὰ μεμονωμένα παραδείγματα ὀλίγων τινῶν λαμπρῶν ἀτομικότητων. Ὁ τύπος τοῦ πολιτισμοῦ τῶν νεωτέρων ἄλλοθεν ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ, ἐξ οὐρανοῦ καὶ ὄχι ἐκ τῆς γῆς, παρὰ Θεοῦ καὶ ὄχι παρὰ ἀνθρώπων, τύπος ἀθανάτου καλλονῆς καὶ ἀπείρου τελειότητος, δι' οὗ ἀνεκαλύφθη ὁ Θεὸς πρὸς τὸν ἀνθρώπον καὶ ἀνυψώθη ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ὁ πολιτισμὸς του εἰσῆλθεν εἰς στάδιον ἀτελευτήτου προόδου, στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν αἰωνίων βάσεων τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης. Π. Β.

ΣΥΛΛΟΓΗ
ΤΩΝ ΛΕΥΚΑΔΙΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ
ἐκδεδομένων τε καὶ ἀνεκδότων μετὰ τῶν ἀναγκαίων διασαφήσεων.
ἸΠΟ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΥ
Λευκαδίου.
«Quis est, quem non moveat clarissimis monumentis testata consignataque antiquitas?»
(Cicero De Divin. I. 40.)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

§. α. Ἐκ τῶν λειψάνων τῆς τέχνης, ἅτινα μᾶς διαφωτίζουν τὴν διάνοιαν καὶ τὸν ἄλλον βίον τῆς ἀρχαιότητος, πολυτιμώτεροι εἰσὶν αἱ Ἐπιγραφαί, ὡς παρέχουσαι ἡμῖν ἐν αὐτογράφοις ἀναμφίλεκτα μαρτύρια τῶν ἐποχῶν, καθ' ἃς ἐχαράχθησαν, ἐξηγοῦσαι τὰ μνημεῖα, συμπληροῦσαι καὶ ἀναπτύσσουσαι τὴν ἱστορίαν, πλουτίζουσαι καὶ διδάσκουσαι τὴν γλῶσσαν. Ἐν αὐταῖς πάντα τὰ ἔθνη τῆς ἀρχαιότητος ἐναπέθετον τὰ κυριώδεστερα συμβάντα τοῦ δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ αὐτῶν βίου, καὶ ἀξιολογώτερα γεγονότα τῆς ἱστορίας των, ὅπως διαδίδωσιν αὐτὰ εἰς τοὺς αἰῶνας.

Τὰ ἐγγράφα ταῦτα μνημεῖα, ἅτινα συνήθως ἐπὶ λίθων, μετ' ἄλλων καὶ ξύλων ἐχαράσσοντο, ἐκαλοῦντο προσέτι καὶ Ἐπιγράμματα (α) καὶ Στήλαι (β). Εἶναι δὲ Ἐπιγραφή, λόγος σύντομος, ἐπὶ μνημείου τινὸς ἐκτεθειμένος, καὶ συμβάν ἀξιομνημόνευτον διηγουμένος. Δι' αὐτῆς πολλάκις ὀδηγοῦμεθα καὶ εἰς τὴν

(α) Δημοσθ. πρ. Λεπτ. §. 48. (β) I. Franzius Elem. Epigraph. Græc. N. 77. Στίχ. 39.

ἀνεύρεσιν τοῦ συγγραφῆος τῆς, τοῦ γλύπτου τοῦ μνημείου, καὶ τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν αὐτὸ ἀνηγέρθη. Κατὰ τοὺς παναρχίους χρόνους εὐχαριστοῦντο οἱ ἄνθρωποι νὰ διαιωρίζωσι τὰς πράξεις των δι' ἀνεγέρσεως μόνον μεγάλων λίθων ἢ σωρῶν, ὡς ὁ Ἰακώβος καὶ ὁ Δάβαν, οἵτινες, προσελθόντες εἰς συνδιαλλαγὴν, ὁ μὲν λαβὼν λίθον, ἔστησεν αὐτὴν στήλην, ἵνα μαρτυρῇ τὸ γεγονός, ὁ δὲ, συλλέξας λίθους, ἐσχηνάτισε σωρὸν, ὃν ἐκάλεσε *Bouvdor marturiou* (α). Εἰς τὴν Γένεσιν καὶ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα εὗρισκομεν παραδείγματα, καθὼς καὶ δένδρων φύτευσιν, ὧν τινα, ὡς διηνεκῶς μεταφουτεῦμένα, διετήρησαν ἐν Παλαιστίνῃ, κατὰ μακροὺς αἰῶνας, τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀνεκαλοῦσε τὸ γεγονός (β). Ὁ Ξενοφὼν διηγεῖται, ὅτι οἱ τοῦ Κύρου στρατιῶται μετὰ μακρὰν ὁδοπορίαν, διακρίναντες μακροῦθεν τὸν Εὐξείνιον Πόντον, ὅπου ἤλιπζαν νὰ τύχωσι φίλην γῆν, ἀνήγειραν μεγάλην σωρείαν λίθων, ἵνα διαιωρίζωσι τὴν χαρὰν των καὶ ἀφῆσσωσι τῆς ὁδοπορίας των ἴχνη (γ). Μετὰ καιρὸν ὅμως αἰσθανθέντες οἱ ἄνθρωποι, ὅτι οἱ λίθοι μόνον δὲν ἤρκουν ν' ἀνακαλῶσι βεβαίως καὶ ἀκριβῶς τὰ γεγονότα, ἐχάραττον ἐπ' αὐτῶν, μετὰ τὴν εὐρεσιν τῆς γραφῆς, γράμματα ἢ ἀνάγλυφα, παριστῶντα τὸ ὁποῖον ἐσκόπευον νὰ διαιωρίζωσι. Τὸ ἔθος τοῦτο τοῦ γλύφειν ἐπὶ λίθων, ἦν ἐν χρήσει ἐν ὅλῃ τῇ ἀρχαιότητι, καὶ παρὰ Φοίνιξι, καὶ Πέρσαις, καὶ Αἰγυπτίοις. Οἱ Ἕλληνες ὡσαύτως ἐχρῶντο αὐτὸ πρὸς διαιωρίσιν τῶν ἀξιολογώτερον γεγονότων τοῦ ἔθνους των· οὕτως εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπῆρχον, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θουκιδίδου (δ) στήλαι, ἐν αἷς ἐγράφοντο τὰ ἀδικήματα τῶν τυράννων, τῶν ἀρπασάντων τὴν πρώτην Ἀρχὴν ὡσαύτως ἐν Ἐλευσίνι ἐκείντοι στήλαι, ἐν αἷς ἦσαν γεγραμμένα τὰ τῶν ἀσεβησάντων τοῖς θεοῖς δημοπραθέντα ἀγαθὰ (ε). Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς διηγεῖται, ὅτι διὰ διαταγῆς τῶν Ἀμφικτυόνων ἀνυψώθη στήλη μετ' ἐπιγραφῆς ἐπιταφίου πρὸς τιμὴν τῶν ἐν Θερμοπύλαις πεσόντων (ς). Τοῦ χρόνου δὲ προχωροῦντος, ἔγραρον ἐπὶ στήλων καὶ πινάκων καὶ τοὺς θρησκευτικοὺς αὐτῶν νόμους, καὶ τὰς πολιτικὰς διατάξεις. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐτελεῖτο παρ' ὅλοις τοῖς λαοῖς τῆς Ἑλλάδος, πλην τῶν Λακεδαιμονίων, παρ' οἷς ὁ Λυκούργος δὲν συνεχῶρει ἐγγράφους νόμους (ζ). Τέλος πάντων ἐχάραττον ἐπὶ μαρμάρων, χαλκοῦ, καὶ ξύλου τὴν ἱστορίαν τῶν τόπων, τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς τελετὰς, τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιστημῶν, τὰς συνθήκας τῆς εἰρήνης, τὰς μάχας, τὰς συμμαχίας, τὰς ἐποχὰς τὰς κατακτήσεις, ἐνὶ λόγῳ πᾶν ὃ, τι ἀξιοσημείωτον καὶ διδακτικόν. Ὁ Νουμᾶς ἔγραφε τὰς τελετὰς τῆς θρησκείας του ἐπὶ δρυῖνων πινάκων, ὁ δὲ Τύλλιος τοὺς

νόμους του, ἐπὶ δὲ τῶν Αὐτοκρατόρων ἐγένετο χρῆσις τῶν μολυβδίνων πινάκων. Ὁ Θουκιδίδης πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων του ἀναφέρει στήλας ὑψομένους εἰς πλείστα τῆς Ἑλλάδος μέρη, ἐφ' ὧν ἦσαν γεγραμμένα αἱ συνθήκαι εἰρήνης καὶ συμμαχίας (α). Ὁ ἀριθμὸς τέλος πάντων τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν Ἐπιγραφῶν ἐπὶ τε λίθων, μαρμάρων, νομισμάτων, ξυλίνων καὶ χαλκῶν πινάκων, εἶναι σχεδὸν ἀναρίθμητος, καὶ ἀναφέρεται εἰς τὰ πλέον ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς ἱστορίας (β).

§ β'. Ἡ Ἐπιγραφή ἔχει ἐν γένει σκοπὸν τὴν ἐκφρασιν παντὸς ἐπισήμου ἀντικειμένου διὰ τοῦ βραχυτέρου καὶ ἐνεργητικώτερου τρόπου. Αὕτη λοιπὸν εἶναι ἐκ τῶν ἐργων, ὧν ἡ ἀξία δὲν κρίνεται ἐκ τῆς ἐκτέσεως των. Εἶναι πολλάκις δυσκολώτερον νὰ συνθέσωμεν ἐπιγραφὴν ἐντελῆ, παρὰ μακρὸν λόγον. Ἰνα δὲ ἐπιτύχωμεν τὴν σύνθεσιν ἐκείνης, ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ὀλίγα καὶ νὰ ἐνοώμεν δι' αὐτῶν πολλὰ, ὅπερ εἶναι ἐκ τῶν δυσκολωτέρων, διότι δὲν δυνάμεθα ἐν αὐτῇ νὰ εἰσάξωμεν περιγραφὰς καὶ ἀνεπτυγμένας εἰκόνας διὰ νὰ ἐγείρωμεν τὴν φαντασίαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου πρέπει ἐν ὀλίγοις νὰ συνδέσωμεν τὴν μεγάλην ἀπλότητα μετὰ τῆς μεγάλης δυνάμεως καὶ δραστηκότητος. Οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τοῦτο ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς, καὶ ὅσοι τῶν νεωτέρων ἐπασχολοῦνται εἰς τὴν σύνθεσιν ἐπιγραφῶν, πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ σπουδάσωσιν ἐπιμελῶς ἐκείνας τῶν ἀρχαίων. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν διασωθεισῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν Ἐπιγραφῶν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἀναφέρονται εἰς μνημεῖα ἀξιόλογα, διαφωτίζοντα τὴν ἱστορίαν, εἰσὶ προσέτι ἀξιοσημείωτοι καὶ διὰ τὴν εὐγένειαν τῶν ἰδεῶν των, τὴν καθαρότητα τοῦ ὕφους των, τὴν συντομίαν των, τὴν ἀπλότητά των, τὴν σαφήνειάν των, ἐνὶ λόγῳ δι' ἐκείνην τὴν καλὴν αἴσθησιν, ἥτις πρέπει νὰ ἦναι ἀχώριστος ἀπ' αὐτῶν. Καὶ εἶναι ἄτοπον νὰ θελήσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν ἐκθεσιν ἀγάλατός τινοῦ, ἢ ἄλλου μνημείου, ἐνῶ αὐτὸ τοῦτο δι' ἑαυτοῦ μᾶς ἀποκαλύπτεται. Εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ πίνακος τοῦ Πολυγνώτου, ὅστις παρίστανε τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωάδος, ἦν μόνον γεγραμμένοι οἱ δύο οὗτοι στίχοι τοῦ Σιμωνίδου:

«Γράψε Πολύγνωτος Θάσιος γένος, Ἀγλαοφάντος
νυῖς, περθομένην Ἰλίου ἀκρόπολιν.» (γ)

Τοιαῦται ἦσαν αἱ Ἐπιγραφαὶ τῶν Ἑλλήνων, ἐν αἷς δὲν ἀπαντᾷ τις οὔτε συνέμφασιν, οὔτε λέξεων περιπλοκάς, οὔτε ἐπιτηδεύσιν. Οἱ Ῥωμαῖοι ὡσαύτως ἀνεγείραντες εἰς τὴν Κορνηλίαν ἀγαλμα ὀρειχάλκινον, ἐπέγραψαν μόνον «*Cornelia Graecorum mater*» (δ). Καὶ δὲν ἐδύνατο βέβαια νὰ γίνῃ εὐγενικώτερον

(α) Γίνεσις Κερ. Α. Α. §. 44—50. (β) Αὐτοῦ. Κερ. Α. Ε. §. 8. (γ) Κύρ. ἀνάβ. Βιβ. Δ'. §. 22. (δ) Ευγγ. ΣΤ'. §. 55. (ε) Πολυδευκ. Βιβ. Ι. §. 97. (ς) Βιβ. Ζ'. §. 228. (ζ) Πλούτ. ἐν Βίῳ Λυκούργ. §. 13.

(α) Βιβ. Α. §. 112, 113, Β'—2. 7. Γ'. 114. καὶ ἀλλαχοῦ. (β) Σουῖδ. ἐν Α. Στήλην— Ἀριστοκρ. ἐν Α. Κύρεις. (γ) Πασσαν. Βιβ. Ι. Κερ. 25—27. (δ) Bouillet Dict. Classiq. de l'Antiq. ἐν Α. Cornelië.

καὶ συντομώτερον τὸ ἐγκώμιον τῆς Κορινθίας καὶ τῶν υἱῶν τῆς.

Ἡ γνώσις τοῦ ἀληθοῦς ὕφους τῶν Ἐπιγραφῶν εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὸν τεχνίτην, τὸν θέλοντα δι' αὐτῶν νὰ κοσμήσῃ τὰ ἔργα του, καὶ εἰς τὸν ἐραστὴν τῶν ὠραίων τεχνῶν, τὸν θέλοντα νὰ γνωρίσῃ καλῶς τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα. Αὕτη τὸν καθοδηγεῖ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐχαράχθησαν, τοῦ τεχνίτου αὐτῶν, τῶν προτερεινῶν τὸν τεχνίτην εἰς τὴν ἐξεργασίαν των, τῆς χρήσεως, εἰς ἣν ὠρίσθησαν, τῶν προσώπων, εἰς ἃ ἀνήκουσιν. Ὁ Εὐνιος (Heyne) ἐξήγαγε πολλὰς περιέργους εἰδήσεις περὶ τῶν μνημείων τῆς ἀρχαιότητος ἀπὸ τῶν Ἐπιγραμμάτων τῆς Ἀνθολογίας (α). Ὁ τεχνίτης λοιπὸν καὶ ὁ φιλότεχνος χρεωστούν νὰ ἔχωσι καθαρὰν ἰδέαν τῶν Ἐπιγραφῶν, ἂν θέλωσι νὰ ἦναι ἀληθῶς εἰδήμονες τοῦ ἔργου των.

§. γ'. Ἑλληνικαὶ Ἐπιγραφαὶ εὐρίσκονται ἐρ' ὄλων τῶν παρ' Ἑλλήσι μνημείων ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως [1453 M. X.]. Οἱ Ἕλληνες δὲν συνεκρότου τὸ κατ' ἀρχὰς εἰμὴ μικρὸν λαὸν, περιωρισμένον μεταξὺ τῶν μεσημβρινῶν μερῶν τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Πελοποννήσου· ἐξετάθησαν δὲ ἔπειτα εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, ἐστερεώθησαν εἰς τὴν Σικελίαν, εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλίας, εἰς τὴν Ἰπείρον, Θρᾷκην καὶ Ἰλλυρίαν· αἱ δὲ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀποικίαι των ἐξετάθησαν μέχρι τῆς Κολχίδος, τῆς Κυρίνης ἐν Ἀφρικῇ, τῆς Μασσαλίας ἐν Γαλλίᾳ, τῆς Ἐμπορίας καὶ Ρόδου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πανταχοῦ ἔφεραν τὴν θρησκείαν των, τὰ ἔθη των καὶ τὴν γλῶσσάν των. Τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν κατέλαβον μόνον τοὺς παραλίους τόπους, ἀκολούθως δὲ εἰσῆλθον καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἰνδίας ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου, οὗ τινος οἱ διάδοχοι διέδωσαν τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν εἰς πάσας τὰς ὑποτελεῖς χώρας, ὥστε αἱ πόλεις τῆς Ἀυδίας, Φρυγίας, Καπαδοκκίας, Συρίας, Φοινίκης, Αἰγύπτου καὶ πολλὰ ἐπαρχία παρὰ τῷ Τίγρει καὶ Εὐφράτει ποταμῷ ἔγραφον ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τῶν ἄλλων μνημείων τῶν Ἑλληνιστῶν. (β)

Ἡ Ἑλληνικὴ γραφὴ ὑπέπεσεν εἰς τοσαύτας μεταβολὰς, ἀνεκάθεν τῆς εισαγωγῆς τοῦ Φοινικικοῦ ἀλφαβήτου ὑπὸ τοῦ Κάδμου (1550. π. χ.), μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξάνδρου (335. π. χ.), ὥστε, παρατηρῶν τις τὴν ἐπιγραφὴν ἀρχαίου τινὸς Νομισματος τῆς ἐν Σικελίᾳ Ἰμέρας, ἤθελεν νομίσῃ, ὅτι εἶναι γεγραμμένη Λατινιστῶν (HIMERA), καὶ ὅμως τοιοῦτον σχῆμα εἶχον τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ γράμματα (γ). Τὸ παράδειγμα τοῦτο βεβαιεῖ καὶ ἡ γνώμη τοῦ Πλίνιου περὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν γραμμάτων. Προσέτι, πᾶν ὅ,τι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἀναφέρουσι περὶ ἀποικίων,

τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῶν νομισμάτων αὐτῶν. Ἄν μία πόλις ἐχρεωστοῦσε τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τοὺς Δωριεῖς, ἔγραφον ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τῶν ἄλλων μνημείων τῆς Δωριστί. Οἱ Ἴωνες καὶ Αἰολεῖς ἔγραφον ἑκατοστὸς κατὰ τὴν διάλεκτον των ἐπὶ τῶν μνημείων των πόλεων, ὧν οἱ θεμελιωταὶ κατήγοντο ἐξ Ἴωνίας ἢ Αἰολίας. Ἄλλ' ἢ Δωρικὴ τέλος κατέστη ἡ πασῶν ἐπικρατεστέρη ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ γνώσις τῶν διαλέκτων εἶναι ἀναγκαῖα εἰς ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῆς πατρίδος τῶν τεχνιτῶν, τῶν λαῶν, εἰς οὓς ἀνήκουσι τὰ μνημεῖα, καὶ εἰς διακρίσιν τῶν ὁμωνύμων πόλεων ἐν τοῖς Νομισμασίν· οὕτως Νομισμᾶτι, ἐρ' οὐδ' ἀναγινώσκειται ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ, δὲν δύναται ν' ἀνήκῃ εἰς τοὺς ἐν Θράκῃ Ἀπολλωνιάτας, οἵτινες ἦσαν Ἴωνες· καὶ ἕτερον, ἐρ' οὐ ἤθελεν ἀναγινώσκεσθαι ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΕΩΝ, δὲν ἠδύνατο ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν ἐν Ἰλλυρίᾳ Ἀπολλωνίαν, ἥς οἱ κάτοικοι διὰ τὴν μητρόπολιν των Κέρκυραν, ἤλκον τῆς ἀρχὴν ἀπὸ Κορίνθου, πόλεως Δωρικῆς. Ὡσαύτως ἄλλα μνημεῖα ἔχουσι Ἐπιγραφὰς ἐν διαφόροις διαλέκτοις, ὡς παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν Νομισμάτων τῆς Ἡρακλείας ἐν Βιθυνίᾳ, ὅπερ ἀποδοτέον εἰς τὴν ἀνάμειξιν τοῦ Δωρικοῦ μετὰ τοῦ Ἴωνικοῦ φύλου· καὶ τῷ ὄντι ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐγκαταλείψασαι τὰς ἰδιαιτέρας διαλέκτους, ἐμόρφωσαν τὴν Κοινὴν καλουμένην Διάλεκτον· οὕτως οἱ Θάσιαι, ἐνῶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιωτέρων χρόνων ἔγραφον Δωριστῶν ΘΑΤΙΩΝ, ἔπειτα ἔγραφον πάντοτε Κοινῶς ΘΑΣΙΩΝ, ὡσαύτως καὶ αἱ ὑπὸ τῶν Μακεδόνων συσταθεῖσαι εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολὴν ἀποικίαι ἔγραφον εἰς τὴν Κοινὴν Διάλεκτον.

Ἀλλὰ πρὸς τῇ Διαλέκτῳ εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἡ γνώσις τῆς παλαιογραφίας εἰς προσδιορισμὸν τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐπιγραφῶν. Περὶ αὐτῆς δύναται τις νὰ συμβουλευθῇ τὸν Bernard de Montfaucon (α) καὶ τὸν Joannes Franzius (β). Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἶναι προσέτι ἀναγκαῖα καὶ ἡ τοῦ τρόπου τῆς γραφῆς γνώσις. Ὁ ἀντίστροφος τρόπος, ἀρχόμενος ἀπὸ δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ, καὶ μὴ ἐπαναστρέφων ἀπὸ τούτων μὲ ἐκεῖνα, ὡς ὁ Βουστροφηδὸν, εἶναι καὶ ἄχρι τοῦ νῦν κοινὸς ἐν τοῖς Ἀνατολικῶς ἔθνεσιν, ὅπουθεν ἴσως μετέβη ποτὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ βουστροφηδὸν ἤρχισε νὰ ἐγκαταλείπηται περὶ τὸ 457 π. χ. καὶ ἦν ἐν χρήσει παρὰ μόνους τοῖς Ἕλλησι καὶ Ἐτρουρούκοις ἢ Τυρρῆνοισί. Διακρίεται δὲ εἰς δύο εἶδη, καθ' ὅσον ὁ πρῶτος στίχος ἀρχεῖται ἀπὸ δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ, ἢ ἀπὸ τούτων εἰς ἐκεῖνα. Ἀλλὰ τὸ ἀρχαιότερον εἶναι τὸ πρῶτον, ὡς μαρτυροῦσι τὰ πανάρχαια Πηλασγικὰ γράμματα τῆς Ἐπιγραφῆς τῶν Ἀμυκλῶν. Τὸ δὲ ἕτερον εἶναι ὀλιγώτερον ἀρχαῖον, καὶ παράδειγμα τούτου ἔχουσι Ἐπιγραφαὶ τινεα τοῦ Museum des Antiques de la Republique. Ὁ Μοντεφαλκόνιος

(α) Palæographia Græca — 1708. (β) Elementa Epigraphicæ Græcæ — 1840.

(α) Millin Dict. des beaux arts en A. Epigramme. (β) Barthelemy Numismatiqu. Ancien. (γ) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. pag. 128.

ἐδόξαζεν ὅτι οὐδὲν μᾶς διεσώθη μνημεῖον τοῦ εἰδους τούτου τῆς γραφῆς, ἀλλ' εἶχε δίκαιον ὡς πρὸς τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἔγραφον· ὁ δὲ Χισούλλιος (Chissoull) ἐθεώρησεν ἀκολούθως μοναδικὸν τὸ παράδειγμα, ὅπερ μᾶς προσφέρουσι τὰ μάρμαρα τοῦ Σιγείου· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἶχεν ἐπίσης δίκαιον, διότι τὰ μάρμαρα τοῦ Φουρμόντου δὲν εἶχον ἀκόμη ἀνακαλυφθῆ. Ἐν τούτῳ, ἂν οἱ σοφοὶ οὗτοι ἤθελον συμβουλευθῆ τὰ Νομίσματα, δὲν ἤθελον εἰπῆ, ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ Βουστροφηδὸν δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ μνημείων ἀρχαίων.

§. δ'. Ρίψωμεν ἤδη καὶ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν Ἐπιγραφῶν, θεωρουμένων ὡς πρὸς τὰ ἐρ' ὧν ἀναφέρονται μνημεῖα. Αἱ οἰκοδομαὶ ἔχουσι ἐνίοτε Ἐπιγραφὰς, οἱ δὲ Ναοὶ ἔχουσι αὐτὰς ἐπὶ τοῦ ἀετώματος, δι' ὀρειχαλκίων γραμμάτων ἐκτεθειμένους, ὧν οἱ δικασθέντες σιδηροὶ δεσμοὶ χρησιμεύουσιν σήμερον εἰς προσδιορισμὸν τῆς θέσεώς των, καὶ διαφώτισιν τῆς ἐνοίας των. Ἐκτὸς τῶν Ναῶν, οἱ Αἰγύπτιοι ἔθετον ἀκόμη ἀφθόνους Ἐπιγραφὰς καὶ ἐπὶ τῶν ὀβελίσκων καὶ πυραμίδων. Εὐρίσκονται προσέτι ἐπιγραφαὶ ἐπὶ γεφυρῶν, θυρῶν, θριαμβευτικῶν ἀψίδων, ὑδραγωγείων, στηλῶν, ὀρθοσειῶν καὶ τάφων. Τὰ ἀγάλματα προσέτι φέρουσιν Ἐπιγραφὰς πολλάκις, ὧν, τὰ μὲν ἐν Αἰγύπτῳ ἔχουσι αὐτὰς ἐπὶ τὴν βᾶσιν, ἢ ἐπὶ τὸ θρονίον, ἢ ἐπὶ τινὰ στήλην, ἐρ' ἥς στηρίζονται, τὰ δὲ ἐν Ἐτρουρίᾳ καὶ Ἑλλάδι, ἔχουσι αὐτὰς ἐπὶ τοῦ μτροῦ ἢ τοῦ βραχίονος, ὡς ὁ Ζεὺς τοῦ Φειδίου, ὅστις φέρει ἐπὶ τοῦ ἀντιχειρὸς τοῦ τὸ ὄνομα τοῦ καλοῦ Πανδάρου (α). Ἀλλὰ συνήθως ἐπὶ τῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος μάλιστα τῶν παναρχαίων, ἢ Ἐπιγραφῆς ἐχαράσσετο ἐπὶ τῆς βάσεως ἢ ὑποβάθρου· καὶ ἵνα διακρίνη τις αὐτὴν ἀν' ἀνήκῃ, ἢ ὄχι, εἰς τὸ ἐρ' ὃ ἐκτίθεται ἄγαλμα, ἀνάγκη νὰ ἐπιφέρῃ αὐστηρὰν κρίσιν, διότι καὶ εἰς ἀνδριάντας, καὶ προτομάς, καὶ μάρμαρα ἄλλα εὐρίσκονται πολλάκις Ἐπιγραφῆς, αἵτινες εἰσι προσθήκαι νεωτέρας χειρὸς. Ἡ ἱστορία μᾶς ἀναφέρει τὸν Φούλβιον Οὐρσίον, ὅστις ἔθεσεν ὀνόματα ἐρ' ὄλων τῶν ἀνδριάντων, οὓς ἐδημοσίευσεν· ὁ δὲ Πλίνιος λυπεῖται, ὅτι εἰς τὸν καιρὸν του οἱ ἔμποροι ἐχάρασσαν ἐπὶ νεωτέρων μαρμάρων τὰ ὀνόματα τῶν ἐνδόξων τεχνιτῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὅπως τὰ ἀναδειξοῖσι πολυτιμώτερα. Ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων αἱ ἐπιγραφαὶ ἐτίθεντο εἰς τὸ πλευρὸν τῆς εικόνας, ἐπὶ δὲ τῶν γραφικῶν ἔργων σπανίως ἀπαντῶμεν ἐπιγραφὰς, καὶ ταύτας εἰς τὰς γωνίας τῶν πινάκων, ὡς τὴν ἐπὶ τοῦ πίνακος τοῦ Ἡρακλείου, ἔργον Ἀλεξάνδρου Ἀθηναίου, παριστάντος τὴν Νιόβην καὶ Τελαίραν, παιζούσας τοὺς ἀστράγαλους. Αἱ Ἐπιγραφαὶ ὡσαύτως τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν ἀγγείων προσφέρουσιν ἐνίοτε τὸ ὄνομα τῶν παριστανόμενων εικόνων, σπανίως δὲ τὸ τυπὸ ζωγράφου, καὶ συνεχέστερον τὸ ὄνομα ἐκεῖνου, πρὸς

ὃν τὸ ἀγγεῖον προσφέρεται. Ἐπὶ δὲ τῶν λύχνων, εὐρίσκεται τὸ ὄνομα τοῦ καταστήματος καὶ ἐκεῖνο τοῦ ιδιοκτῆτου μετ' ἀρχῶν ἐνίοτε διαφόρων. Ἐπὶ δὲ τῶν κεράμων παρὰ Ῥωμαίους, ἐχαράσσετο ἐκεῖνο τῆς Λεγεῶνος, ἥτις τὰς ἐξηργάζετο, καὶ ἐπὶ τῶν μολυβδίνων ὀχετῶν, τὸ ὄνομα τοῦ καταστήματος, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τῆς ὑπατείας (α). Τέλος πάτων ἕκαστον γραφεῖον ἔφερε τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ Ἐπιγραφὴν.

§. ε'. Ἐκ τῶν ἀρχαίων πολλοὶ ἀναφέρουσι, καὶ πολλοὶ συνέλεξαν Ἐπιγραφὰς, ὧν οἱ διασημότεροι εἰσὶν οἱ ἐπόμενοι.

Χιλόχωρος ὁ Ἀθηναῖος (305—264 Π.Χ.) συνέλεξε τὸ Ἐπιγράμματα Ἀττικά (β).

Πολέμων Εὐεργέτου, ὁ καὶ Σηλοκόπας ἐπικληθεῖς, ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ἔγραψε περὶ τῶν κατὰ πόλεις Ἐπιγραμμάτων (γ), περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι ἀναθημάτων (δ), περὶ τῆς Ἀθήνησιν Ἀκροπόλεως, ἢ περὶ τῶν ἀναθεμάτων τῶν ἐν Ἀκροπόλει (ε).

Ἀριστόδημος, ἔγραψε περὶ τῶν Θεβαϊκῶν Ἐπιγραμμάτων (ς).

Ἀλκέτας, περὶ τῶν ἐν Δελφοῖς ἀναθημάτων (ζ).

Μενέτωρ, περὶ Ἀναθημάτων (η).

Νεοπτόλεμος Παριανός, περὶ Ἐπιγραμμάτων (θ).

Ἡλιόδωρος, περὶ τῶν Ἀθήνησι Τριπόδων (ι).

Κρατερός Μακεδὼν, ψηφισμάτων συναγωγῆν, ἢ περὶ ψηφισμάτων (ια).

Τίμαιος ὁ Σικελός (ιβ).

Τὰ συγγράμματα ταῦτα, ἅτινα τὸ πλέον συνέλεγον ἐξ Ἐπιγραφῶν καὶ δημοσίων Ἀρχείων, ἀπωλέσθησαν δυστυχῶς ἅπαντα, καὶ μόνον τοὺς ἐράνους αὐτῶν ἔχομεν ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν μεταγενεστέρων (ιγ).

Τῶν διασωθεισῶν δὲ Ἐπιγραφῶν ἐγένοντο ἐκ νέου Συλλογαὶ κατὰ τὸν ΙΕ. αἰῶνα, ὑπὸ τῶν ἐξῆς σοφῶν.

Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος, ὁ καὶ Antiquarius ἐπικαλούμενος, ἐπεχείρησε πρῶτος τῶν νεωτέρων νὰ συλλέξῃ Ἐπιγραφὰς· μετ' αὐτὸν δὲ οἱ σύγχρονοὶ του Ἰωάννης Μαρκανόβας ἐκ Παταυίου, καὶ ὁ ἐκ Βερρόνης Εὐτύχιος Εὐτυχιάνος (Felice Feliciano).

Γενικὴν δὲ τῶν Ἐπιγραφῶν Συλλογὴν ἐξέδωκεν ὁ Αὐγουστος Βοϊκχιος, Γερμανός, ἐν τῷ αὐτοῦ Corpus Inscriptionum Graecarum, κατὰ τὸ 1828 καὶ ἐξῆς. Πρὸς ταύτην νέον θησαυρὸν προσέφεραν ἡ συλλογὴ τοῦ L. Ross, ἐν τῷ αὐτοῦ Inscript. Graec. Ined. Fasc. 1. Naupl. 1834.

(α) Ἰδὲ Ἐπιγ. 6—7 ἐν τῇ παρούσῃ Συλλογῇ. (β) Σουῖδ. ἐν Δ. Φιλόσοφ. (γ) Ἀθήν. Βιβ. Ι. §. 48—59. (δ) Αὐτόθ. Βιβλ. Γ'. §. 34. (ε) Αὐτόθ. Βιβ. ΙΔ'. §. 43. Στράβ. Βιβ. Θ'. σελ. 396. (ς) Σχολ. Ἀπολλ. Ρόδ. Στ. 906. (ζ) Ἀθήν. Βιβ. ΙΓ'. §. 39. (η) Αὐτ. Βιβ. ΙΓ'. §. 66. (θ) Αὐτ. Βιβ. Ι. §. 81. (ι) Ἀρποκρ. ἐν Δ. Ὀνήτωρ. (ια) Πλούτ. ἐν Βίῳ Κίμ. §. 13. (ιβ) Πλούτ. Βιβ. ΙΒ'. §. 12. (ιγ) Ἰσοκρ. π. Ἀντιδ. πελ. 87.— Ἀρποκρ. ἐν Δ. Ἀττ. γράμ. — Πλούταρχ. αὐτόθ.

(α) Πικυον. Βιβ. Ε. Κεφ. ια.

Τῶν δὲ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφῶν πλήρη συλλογὴν ἐξέδωκεν ὁ κύριος Α. Ρ. Ραγκαβῆς, καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν Ἀρχαιολογιῶν εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον, ἐν τῷ αὐτοῦ Répertoire des Inscriptions. et Antiqu.

§. 5'. Ἀλλὰ πρὶν δώσωμεν πέρασιν εἰς τὰ βραχέα ταῦτα Προλεγόμενα, πρέπει νὰ προτάξωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς παρούσης συλλογῆς μου.

Περιλαμβάνει αὕτη τὰς ὄλας Ἐπιγραφὰς 47, ὧν τρεῖς ἀλλήλαις ὅμοιαι (ιδ. Ἐπιγρ. 2.). Θεωρούμεναι δὲ κατὰ τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐπόψεις, δύνανται καὶ διαφορὰς νὰ ἐπιδεχθῶσιν διαιρέσεις. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν εἰδογραφίαν, διαίρουσιν εἰς Μνημονευτικάς, Ἀναθηματικάς, Κεραμοτύπους, καὶ Ἐπιταφίους· ὡς πρὸς δὲ τὴν παλαιογραφίαν, εἰς Ἀρχαιοτάτας, Ἀρχαίας, Παλαιὰς καὶ Μεταγενεστέρας· ὡς πρὸς δὲ τὴν διάλεκτον, εἰς Δωρικὰς, καὶ Κοινὰς, καὶ τέλος ὡς πρὸς τὴν ἐκδοσιν, εἰς Ἐκδιδομένας καὶ Ἀνεκδότους.

Ἡ Συλλογὴ μας αὕτη, πολύτιμος καθ' ἑαυτὴν, ὡς διασώζουσα τοῦλάχιστον τὰ ἔνθεν κἀκεῖσε διασπαρμένα καὶ κινδυνεύοντα λείψανα τῆς Ἀρχαιότητος, ὠφελεῖ προσέτι ἰδίως· α. καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Λευκάδος, ὡς τοῦ μὲν προσφέρουσα ὕλην πρωτότυπον, τοῦ δὲ τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν ἀναπτύσσουσα. β'. εἰς τὴν Ἀρχαιολογίαν αὐτῆς, ὡς παρέχουσα εἰδήσεις περὶ καλλιτεχνικῶν καὶ ἄλλων ἔργων, περὶ ὀνομάτων τεχνικῶν καὶ διασῆμων ἀνδρῶν, καὶ περὶ διαφορῶν ἐγχωρίων ἐθίμων, ἅτινα παντάπασιν οἱ συγγραφεῖς ἀποσιωποῦσιν· γ. καὶ κυριώτερον, ὠφελεῖ εἰς τὴν Φιλολογίαν τῆς νήσου, ἥτις, ἂν καὶ ἔλαβε τὸ πάλαι πολλοὺς (α), τὴν Ποιητρίαν Φιλαινίδα (β), τὸν Δειπνογράφον Φιλόξενον (γ) καὶ ἄλλους, ὅμως οὐδὲ λέξιν σχεδὸν αὐτῶν ἠδυνήθη νὰ διασώσῃ ἀπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου· καὶ ὁ μόνος ἐπομένως θησαυρὸς τῆς Φιλολογίας τῆς περιορίζεται εἰς τοὺς ἐπιγεγραμμένους τοὺτους λίθους τῆς Συλλογῆς μας, ἀφ' ὧν καὶ μόνων δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν ὅπως οὖν τὴν Διάλεκτόν της, τοὺς ἰδιωτισμούς της, τὸ ὕψος της, τὴν εὐφυῖαν ἢ ἀφυῖαν της κτλ. Δι' ὅλα λοιπὸν ταῦτα ἡ Συλλογὴ μας ἀποβαίνει ὠφελιμωτάτη μὲν εἰς τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀρχαιότητος, ἀναπόφευκτος δὲ εἰς τοὺς ἐκ προθέσεως Ἀρχαιολόγους.

Ἡ μέθοδος, ἣν ἠκολούθησαμεν εἰς τὴν διάταξιν τῶν Ἐπιγραφῶν μας εἶναι ἡ Εἰδογραφικὴ, διαίρουσάντες αὐτὰς εἰς τέσσαρα τμήματα, τὰς Μνημονευτικάς, τὰς Ἀναθηματικάς, τὰς Κεραμοτύπους, καὶ τὰς Ἐπιταφίους, ἐν ἐκάστῳ τῶν ὁποίων διετηρήσαμεν τὴν χρονολογικὴν τάξιν, καθ' ὅσον αὐτὴ μᾶς φανεροῦται διὰ τῆς παλαιογραφίας καὶ διαλέκτου, τῶν δὴ ἀσφαλεστέρων ὁδηγῶν, ἐν ἐλλείψει ἄλλων.

(α) Πλουτάρχ. ἐν Βίῳ Δίονος §. 33. (β) Ἀθῆν. Βιβ. Ι. Κεφ. (γ) Αὐτόθ. Βιβ. Α. Κεφ. 8—9.

Ὅτι δὲ ἐν τῇ Συλλογῇ μας οὐδεμίαν παρελείψαμεν τῶν ἄχρι τοῦδε ἀνακαλυφθειῶν Ἐπιγραφῶν τῆς Λευκάδος, βεβαίως, ἀρκετὰ νομίζομεν, ἢ γνωστῇ εἰς πάντας τοὺς συμπολίτας καὶ φίλους τριετῆς ἤδη προσπάθειά μας εἰς τὴν συλλογὴν των, ἢ ἐν πολλαῖς δημοσίαις καὶ ἰδιωτικαῖς βιβλιοθήκαις ἐρευνά μας, μάλιστα ἐν ἐκείνῃ τοῦ πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐν Λευκάδι Ἀρχαιολογικοῖς Μουσείοις, καὶ αἱ συχναὶ ἡμῶν αὐτοψίαί ἐπὶ διαφορῶν τῆς νήσου μερῶν, ὅπου εἰσέτι τινὲς αὐτῶν ὑπάρχουσιν.

ΙΑΤΡΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ.

Περὶ Φρενοβλαβείας ὡς πρὸς τὴν Θεραπείαν διὰ βραχέων.

«Λόγος . . . φαρμάκῳ σοφιστάτῳ.»

Τίς ἀγνοεῖ τὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον μετεχειρίζοντο τοὺς φρενοβλαβεῖς τὸ παλαιὸν καὶ ἕως πρὸ ὀλίγου εἰς πολλὰ τῆς Εὐρώπης μέρη, καὶ ὁλονὲν εἰσέτι εἰς τόπους ἀφωτιστοὺς καὶ ἀπολιτεῦτους; Νηστεία, δεσμὰ σιδηρᾶ, ὕβρις καὶ δαρμοὶ ἢ αἰκισμοὶ, ἀποκλεισμός εἰς τὰ μοναστήρια, ἐνίοτε δεήσεις ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἐξορισμοὶ ὑπὸ τῶν μοναστῶν, ἰδοὺ τὰ θεραπευτικὰ τῆς φρενοβλαβείας βοηθήματα· ὁ παράφρων ἦτο παράφρων, διότι ἐξάπαντος ἐμπεριεῖχεν ἐν ἑαυτῷ πολλαπλὰ καὶ πολυειδῆ δαιμόνια, ἰδοὺ ἡ αἰτιολογία τοῦ παθήματος· ἢ ἴσως ἄρα ὡς καὶ τότε συνίστατο εἰς τὸ *Ablata causa, tollitur effectus, Ἀρθείσης τῆς αἰτίας, αἴρεται καὶ τὸ αἰτιατὸν ἢ ἀποτέλεσμα!* (1). Ἐν ᾧ προώδευον γιγαντιαίοις τοῖς βήμασι τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἰατρικῆς, καὶ μάλιστα ἡ παθολογία τῶν νέρων, ἦτο παρεπόμενον νὰ συμπροοδύσῃ καὶ ἡ γειτόνισσά της, ἐκείνη τοῦ νοός. Ἀπὸ τοῦ Ἱπποκράτους, τοῦ Γαληνοῦ, τοῦ Ἀρεταίου καὶ τοῦ Καιλίου Αὐρηλιανοῦ μέχρι περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὡς καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Σωβάγγην, τὸν Σάγαρον, τὸν Κούλλενον (Cullen), τὸν Ἀρνόλδον καὶ τὸν Κρίχτωνα (Crichton) δὲν ἀπαντᾷ σχεδὸν ἀκαταπαύστως εἰμὴ τὰ δύο ταῦτα· Περὶ

(1) Ὡς τὸ σπουδαιότατον δίτομον σύγγραμμα τοῦ σοφοῦ Γάλλου ἱατροῦ Καλμεῖλου (Calmeil) ἐπιγραφόμενον· *De la Folie, considérée sous le point de vue pathologique, philosophique, historique et judiciaire*; Paris, 1845.

Marias καὶ περὶ *Melancholicas*· ἀλλ' ὄχι λεπτομερεῖς καὶ ἐπιστημονικὰς διαιρέσεις (4). 'Ποῦ θεωρία τότε Μονομανιῶν, ἐκνοίας (démence), ἀνοίας (idiotie) καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν;

Πρῶτος ὁ ἀθάνατος Πινέλιος (Pinel), κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος, ἀνακρηρῦτων νέας ἱατρικῆς θεωρίας μετὰ τὸν Δουμᾶν (Ch. Dumas) καὶ τὸν Βορδῶ (Bordeu), οἵτινες τὸν ἔδωκαν τὴν πρώτην νόξιν, τὸ ἐνδοσίμον, καὶ ἐνισχύων, χειραγωγῶν τὴν λαμπρὰν καὶ ἐκπληκτικὴν περινοίαν τοῦ νέου Βιχάτου (Bichat) καὶ τοῦ εὐέλπιδος Βρουσσαίου, πρῶτος, καὶ, ὁ Γάλλος Πινέλιος, ἄξιός τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν παρουσῶν καὶ ἐπερχομένων γενεῶν, συνέτριψε τὰς ἀλύσεις τῶν ἀθλίων φρενολήπτων εἰς τὸ ἐν Παρισίοις φρενοκομεῖον τῆς Σκλπετρίερας (ἄλλοτε νιτροποιεῖον) δι' ὑπομνημάτων καὶ ἀναφορῶν ὑπηρερουμένων ἀπὸ διακαῆ φιλανθρωπίας ζῆλον καὶ ἀκριβεστάτην φυσιολογικὴν καὶ ψυχολογικὴν τῶν λογικῶν φαινομένων γνώσιν, πρὸς τὰς ἐκεῖ σφὰς Ἀκαδημίας καὶ τὴν Διοίκησιν, καὶ ἐκδοῦς, τέλος, μετὰ θαυμασμοῦ ὅλης τῆς πεφωτισμένης Εὐρώπης, τὸ ἱατροφιλοσοφικὸν τοῦ σύγγραμμα *Περὶ Νοητικῆς Ἀπαλλοτριώσεως ἢ Παραφροσύνης (Aliénation mentale)*.

Ὁ φιλοσοφικὸς καὶ ἡμερος τρόπος τῆς ἠθικῆς Θεραπείας (Α) τοῦ ἱατροδιδάκτορος Πινελίου, ὡς πρῶτος ἱαματικὸς μοχλός, ὡς νέα τις παιδίον ἀνατροφή, ἀντὶ τοῦ ὧμοῦ καὶ ἀπανθρώπου παλαιοῦ ἐκείνου, ἐνεκρίθη καὶ παραδεκτὸς ἐγένετο ὑπὸ πάντων μετὰ τινος ἐνθουσιασμοῦ· καὶ δικαίως, ὡς τὸ διαβεβαίωσι καθημερινῆ πείρα. 'Ποῦ πλέον τρομερὰ, καταχθόνια σιδήρα, ζοφώδεις καθειργμοὶ, σκληροὶ βραδισμοὶ καὶ μαστιγώσεις, τυραννικαὶ ἀπειλαί, ὀπισθαγκωνισμοὶ, στρεβλώσεις, καὶ τ' ἄλλα τ' ἀνήκουστα σήμερον; Κατηργήθησαν, ἠφανίσθησαν. Δίξτε αἰωνία, πάλιν λέγομεν, εἰς τὸν γενναῖον εὐεργέτην, τὸν ἀπελευθερωτὴν τῆς ταλαίνης ἀνθρωπότητος! Τὰ ἔγνη τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς ἠκολούθησεν ἐκ τοῦ πλησίον, ἀνέπτυξεν, ἐπνήξην ὡς ἀληθῶς μετ' ὀρχικῆς εὐδοκίμησεως τὰς ιδέας αὐτοῦ, ὁ ἐνδοξὸς μαθητὴς του, πρὸς τὴν σκιάν καὶ μνήμην τοῦ ὁποῖου, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἐτι ζῶντος εὐνοικωτάτην διάθεσιν, προσεφώνησαμεν καὶ ἐν ἡμέτερον περὶ ἀνθρωποκτόνου Μονομανίας συνεργητικὸν πονημάτιον ἀκόμη ἀνέκδοτον, ὁ ἐκ Τολώζης (Toulouse) ἱλαρὸς Ἐσκιυρόλιος, τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέει ἀυθὴ. Εἰς τὸν ἀγαθὸν αὐτὸν ἱατρὸν ὀφείλεται ὁ συστηματισμός καὶ ἡ τακτοποίησις τῶν ψυχικῶν νοσημάτων. 'Τίς ἐκ τῶν ἀληθῶς πεπαιδευμένων καὶ τὰς προόδους ἀκριβῶς τῆς τέχνης ἀκολουθοῦντων ἱατρῶν δὲν ἀνέγνωσε τὰ σοφὰ του περὶ τούτου Ἄρθρα εἰς τὸ

Μέγα τῆς Ἰατρικῆς Λεξικόν; Εἰς ποῖον δὲν εἶναι γνωστὴ ἢ περὶ φοινικῆς Μονομανίας; Διατριβή του, ἢ συνοδούουσα τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν τῆς Νομιατρικῆς τοῦ περιφήμου Γερμανοῦ Ὄφφραβέρου, ἢ τε τοσοῦτον ἐνδιαφέρουσα Περιγραφή ἀπαξαπάντων τῶν φρενοκομείων τῆς Εὐρώπης, ὡς καὶ τὰ νεωστὶ φανέντα Κλινικὰ του περὶ φρενοβλαβείας, τόσο ἐυληπτα, ἀπλὰ καὶ διδασκτικὰ Μαθήματα, καὶ τὰ πρὶν τῆς ἐκλογῆς του ὡς Μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν Ἐπιστημῶν ἀναγνωσθέντα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ (Institut) τῆς Γαλλίας ὑπομνημάτων του σχετικῶς πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀπομονώσεως ἢ τοῦ ἀποχωρισμοῦ (isolement), οὐχὶ τοῦ ἀπολύτου, τῶν τρελῶν θεραπευτικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνα, κατακεχωρισμένα εἰς τὰ ἀξιολογώτατα Χρονικὰ τῆς Δικαστικῆς Ἰατρικῆς καὶ Δημοσίας Ὑγιεινῆς, προσφυῖ εἰς ταύτας ὕλην πραγματευόμενα, καὶ ὅσα ἄλλα μυρία; Ἡ *Moromaria* (1) ἀντὶ τῆς παλαιᾶς Γαλλικῆς ἢ ὑγοφρονικῆς *Melancholicas*, εἴτε *Choromaria*, εἴτε *Automaria* καὶ καθεξῆς, (B), καὶ τοὶ νῦν τροπολογηθεῖσαι κατὰ τὴν τάξιν ἄλλως πως, εἶναι τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα μακροχρονίου καὶ βαθυτάτης πολυπειρίας του ὄριμα καὶ ἐντελῆ γεννήματα. Αὐτὸς οὗτος καὶ οἱ ἄλλοι συμμαθηταὶ καὶ μαθηταὶ αὐτοῦ, Μάρκος, Γεωργέτος, Μιτιβιαῖος, Λευρέτος, Λελοῦτος, Φέβρος καὶ λοιποὶ, ἀνεδείχθησαν αἰτιώτατοι τῆς ἀναμορφώσεως τῶν ἐν Παρισίοις φρενοκομείων, τῆς συστάσεως κατὰ τὸν τύπον τοῦτον καὶ εἰς τοὺς Νομούς τῆς Γαλλίας ἀναλόγων Καταστημάτων. Καὶ τί λέγω; Ἠγέρθησαν τοιαῦτα κατὰ πᾶσαν τὴν Ἑσπερίαν Εὐρώπην. Εἶναι πασίγνωστον τὴν σήμερον τὸ κατὰ τὸ Ἴβρου, περὶ τῶν Παρισίων, ἰδιαιτέρον τυπικὸν πολυδάπανον καὶ μεγαλοπρεπὲς Καθίδρυμα τοῦ φιλανθρώπου Ἐσκιυρόλιου. Ὅστις τὸ ἐπεσκέρθη καὶ ἐφοίτησεν εἰς αὐτὸ, ὡς ἡμεῖς μαθητευόμενοι ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἴδεν ἐκεῖ τοὺς κατ' Ἄγγλους (à l'Anglaise) σκιαροῦς περιπάτους, τοὺς ὠραίους κήπους, τὰ ποικίλα καὶ εὐοσμη ἄνθη, τὰ λουτρά καὶ παρασκευάσματα τῶν καταντλήσεων (douches) καὶ ἐπιχύσεων (affusions)· θεωρῆσεν Κόμητας καὶ Μαρκεζοῦς Ῥώσους, Λέχους, Βρεττανούς· ἐμπόρους βαθυπλούτους, μεγάλους κτηματίας, ἐπαγγελματικούς, στρατιωτικούς, πολιτικούς, λογίους καὶ τλ., ἐνδεεῖς φρενῶν παντοίας ιδέας, νὰ καταγίνωνται ἄλλοι μὲν εἰς τὴν κηπουργίαν, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Μουσικὴν, εἰς τὴν σφαιριστικὴν (jeu de paume, de billard), εἰς θεατρικὰς κωμικὰς παραστάσεις ὑπ' αὐτῶν τούτων, τὸν χορὸν, τὴν ὠδὴν, καὶ ἕτεροι εἰς ἄλλα σωματικὰ καὶ ἠθικὰ γυμνάσματα καὶ

(1) Εἰς ὅμως τῶν εὐφροσύνων διαδόχων τοῦ διαδοχῆτος τοῦ ἱατροῦ, ὁ Φοβίλλης (Foville), θεωρεῖ τοὺς μονομανεῖς ὡς παροπτικούς ἢ παραίσθητικούς (hallucinés)· βῆμα προόδου. Ὡς Revue des Deux Mondes 15 février 1845 art. Hallucinés.

(1) Βλέπε τὸν Parchappe *Altération del Encéphale*; Paris, 1838.

διασκεδάσματα· πρόσθετες και πολυειδή και θεραπευτικά στρατηγήματα, ως μέσα ανύσιμα, ανορθωτικώτατα νός αποπλανηθέντος· ως συμβουλευθεί προ αιώνων και ο ημέτερος Άρεταϊός· «Αϊώραι, περίπατοι, άλλ' όσα σαρκών τε ανάπλασιν ποιέεται και δυνάμεισ ισχύν και τής φύσιος εις τδ άρχαίον αποκατάστασιν.» (Θεραπεί. Μελαγχολίας· ο πανδαμάτωρ χρόνος εξηφάνισεν τδ περι Θεραπείας τής Μανίας Κεφάλαιον)· παρετήρησε τούς έλεεινούς τούτους άσθενείς να έχωσιν έκαστος ύπηρέτην ή θεράπειαν, θάλαμον και δωμάτιον υποδοχής χωριστά· να νομίζωσιν έαυτούς ως εις οίκον έξοχής λαμπρόν, ν' αποκρίνωνται εις τούς έρωτώντας ούτως· πούποτε σίδηρον, άλυσιν, βράβδον, μάστιγα, ποδοκάκην, χειροπέδην, ή άλλο τι ίχνος βιασμού· άπεναντίας, Θεραπείαν λογικήν, ήθικήν, διαιτητικήν ή υγιεινικήν και φυσικήν, χρείας καλούσης, πρέπουσαν εις τόν άνθρωπον καιτοι άφρονα (1)· ανέγνωσεν επί του μετώπου του Καταστήματος έπιγραφήν τήν εξής· Maison de Santé, Οίκος Υγιείας (2)· ούτε φάνεται, ούτε άκούεται ή λέξις τρέλα ή τρελός· ούδέν παράπονον ή μεμφιμοιρία, ως συνέβαινε άλλοτε με τισαύτην βλάβην τής Θεραπείας, εκ μέρους τών παναθλίων και παντός οικτιρμού άξίων τούτων όντων. Ίδε, τέλος πάντων, και εθαύμασεν έν τῷ μέσωσ αὐτῶν τόν ήμερον ως πρόβατον, τόν παρηγορητήν ως άλλον Παράκλητον, τόν πάντοτε φαιδροπρόσωπον Ιατρὸν και ήδη μακαρίτην Έσκιριόλιον, δορυφορούμενον όμως ένεκα τών μανιωδῶν υπό φυλάκων ευρώστων· θέαμα κατανοκτικόν και φιλοσοφικῆς διδασκαλίας πλήρες! Ποσάκις ήκουσα τόν αγαθοποιόν τούτον άνδρα να λέγη με γλυκὺν μειδίημα· «Pour obtenir des succès dans le traitement des aliénés, il faut les aimer, se plaire avec eux!»

Πρὸ 46 ετών και επέκεινα, εκθέτων έν συντόμῳ Γαλλιστὶ έν Παρισίοις τήν εις Έλβετιαν, Ιταλίαν και Έλλάδα περιήγησίν μου, έγγραφον περι Κερκύρας και ταῦτα πρὸς τοίς άλλοις· On chercherait en vain dans les iles Ioniennes, en Grèce et en Orient, des Hospices de la Vieillesse, de la Maternité, des Maisons de Santé, des Etablissements d'Aliénés, et ctr; le progrès ne va pas jusque là.

»A Corfou, les fous non dangereux se promènent dans les rues, surveillés toujours par les Contestabili ou les hommes de la Police, et les furieux sont déposés et enchainés dans les couvents, où les moines les traitent par le

(1) Όρα Leuret, Fragments psychol. sur la Folie; 1834. και Traitement Moral; Paris, 1840, (Γ).

(2) Ίπέρ τὰς 600 χιλιάδας φράγκα έδαπάνησεν ο χρηστός Έσκιριόλιος εις τήν οικοδομήν, ίνα βάλῃ εις πράξιν τούς στοχασμούς του.

jeune, le fouet, les injures les plus grossières, et les exorcismes. Les procédés philanthropiques des Pinel et des Esquirrol, comme on voit, n'y ont pas encore pénétré. Ceci peut s'appliquer à toute l'Hellénie et l'Asie» (4). — Lancett. Français., 1836, t. X, n. 89.

Τήν σήμεραν όμως ήμέραν να είπη ο περιηγητής καθόλου τὰ αὐτὰ περι Κερκύρας και τών λοιπῶν νήσων και τής Έλλάδος, ένδεχόμενον και άλλων τινῶν Ανατολικῶν μερῶν, είναι αναίσχυντος ψευδολογία.

Ήδη και ένταῦθα πρὸ ετών τινῶν ή προνοητική και προοδευτική Διοίκησις έπρόοικισεν τήν Έπτάνησον με πολλά και παντοία έπωφελῆ Καταστήματα, και μάλιστα τήν Κέρκυραν και μ' έν αὐτοσχεδίασον εκ φρουριδίου φρενοκομείον, κείμενον εκτός τής πόλεως εις έν τῶν προαστείων πρὸς τδ δυτικονότιον, και διοργανισμένον κατά τήν βηθείσαν νέαν μέθοδον, και αναλόγως τής μικρότητος και τῶν πόρων του τόπου. Που σύγκρισις; — Ήλιπίζετο έντός ολίγου να φανῆ εις φῶς και κάμμία στατιστική και αποχρῶσα εκθεσις παρα τού κατ' αρχάς εκεί Θεραπείοντος στρατιωτικού Άγγλου Ιατροῦ κ. Hadawy· άλλ' αϊφνηδίως απεχώρησε, και μᾶς αφήκε με τόν πολὺν πόθον. Ίνα έλπίση τις έφαρμογήν ήθικῆς, ψυχολογικῆς, Έσκιριολιακῆς, ούτως ειπείν, Θεραπείας, νοσολογικῆν έκθεσιν, άποτελέσματα μεγάλα, έργα έπιστημονικᾶ, άνάγκη πᾶσα ειδικωτάτων του κλάδου τούτου, καθ' έκαστον τῶν πολληπλῶν στοιχείων εξ ὧν σύγκειται, γνώσεων, φιλοσοφίας, σπουδῆς βιβλίας τής ανθρωπίνης καρδίας, τής Ιστορίας, τῶν θήμιων και ήθῶν, του θρησκείματος, τής μητρικῆς γλώσσης τῶν Θεραπευομένων, σύμπαντα ταῦτα πρώτιστα και κυριώτατα, τδ Α και τδ Ω τής τῶν παραφρόνων νοσηλείας· έσω μακρὰν ή αναλγησίαν, ή νωθρότην, τδ θεοήλατον φιλοχρήματον. Ο νῦν Θεραπείων ήμέτερος συνάδελφος και φίλος Χριστόφορος Λαβράνος, δεόντως συγκεροτημένος ύπάρχων, παρέχει εις ήμᾶς χρηστὰς τὰς έλπίδας, τὰ έχέγγυα. Διά τοιούτων ειδικῶν πονημάτων, επί παντός πράγματος, διά κριτῶν άρμοδίων, φωτίζονται αι ευσυνείδητοι και τδ καλόν του λαοῦ περι πολλοῦ ποιούμεναι και τήν Ιεράν των άποστολήν συναισθανόμεναι Κυβερνήσεις· καθότι οι έν τοίς πράγμασι δέν είναι ούτε παντεπιστήμονες, ούτε πολύσοφοι, και ένίοτε άλλ' όφείλουσι να έχωσιν επί πάσης ύπηρεσίας συμβούλους και έρμηνείς ad hoc· άλλέως φεῦ! «Ο περιπατῶν έν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει», κατά τόν Ευαγγελιστήν. Έντεῦθεν ή χρεία Βουλευτηρίων, οργάνων Ικανῶς έλευθερών, άλλ' οὐχι και ακολάστων, του Τύπου, Συμβουλίων

(1) Ήφειλον τότε να εξαίρέσω μόνον τήν πρὸ του Αἰῶνος ὑπὸ τῶν Δημογερόντων της φρονίμως κυβερνομένην και Ευρωπαϊζουσαν άτυχή Χίον. — Όρα Χίον, ὑπὸ Α. Βλαστοῦ.

Έπικρατείας, Ιατρικῶν Συνεδρίων, παντοίων Ακαδημιῶν, και τλπ. και τλπ. — Μακάρια ως αληθῶς τὰ έθνη, μακάρια ως αληθῶς αι φιλελεύθεροι Διοικήσεις, όταν έγκολπόνωνται τοιούτους άνδρας, τοιούτους καλλίστους έργάτας, κατά Εσνοφῶντη, τοιαῦτα γόνιμα στοιχεῖα έθνηκῆς ευημερίας και δόξης (1)! Ταῦτην τήν μεγάλην και αναντίρρητον αλήθειαν προσαρμόζων εις τήν Πολιτικήν, επί τής πρώτης τῶν Γάλλων Δημοκρατίας, ο λεπτόνους διπλωματικός Ταλλυιεράνδος, έγγραφε σιμὰ τῶν άλλων και ταῦτα «L'art de mettre les hommes à leur place est le premier peut-être dans la science du Gouvernement.» — Mémoire, lu à l'Académie des Scienc. le 45 Messidor, An V.

Η τήν όποιαν έπερίμενε και ή Σ. Διοίκησις και τδ μεγάλως ένδιαφερόμενον Κοινὸν στατιστική εκθεσις, ήτον αν πολλοῦ λόγου άξία, και πρὸς άλλα μεν πολλὰ, εξαίρέτως δὲ πρὸς τδ αιτιολογικόν μέρος· διότι, καθ' ήμετέραν άπλήν γνώμην, ο αριθμὸς τῶν απηλλοτριωμένων τῶν νοῦν του Ιονίου (τίς καταλέγει αλαζόνας και σιηματίας αμαθίσκους και έλεεινούς ακρίτους όψιπλοῦτους, εκκετριτικούς και άφροννας αδέτους και ακατακλείστους)· είναι όπως οὖν δυσανάλογος με τήν πληθὺν τῶν κατοίκων. Τίνες τούτου αι πιθαναι αίτιαι, εκτός τῶν κληρονομικῶν και εκείνης του κλίματος και τής κενοδοξίας και Αιλιπυκιανῆς (Lillipucienne) μικροφιλοτιμίας;

Εἶς δ' οὔτου ή Κυβέρνησις λάβῃ περι του φιλανθρώπου τούτου Καταστήματος μέτρα άξια τής προαιρέσεώς της, τής προσδοκίας του Κοινοῦ και του σκοποῦ (1), πρέπει να θεωρηται ως Άσυλον μάλλον ή Θεραπείον τής φρενοληψίας. Παρατηροῦμεν προσέτι έν τῶν πολλῶν έλλειμμάτων τουτο εις τδ μετασχηματισθὲν αὐτὸ κτίριον· κείται κακῶς. Η πείρα απέδειξε τρανώτατα και επανειλημμένως, ότι όσον τὰ τρελοκομεία εὐρίσκονται αποκεχωρισμένα, μακρὰν τῶν θορύβων τῶν πόλεων, τῶν προαστείων, του δημοσίου περιπάτου και τῶν συχναζομένων δρόμων, τόσον ή Θεραπεία αὐτῶν αποβαίνει αίσιωτέρα. Οι μισάνθρωποι μονομανεῖς, λόγου χάριν,

(1) Δέν είναι βέβαια άξιοι μακαρισμοῦ οι τόποι, εις τούς όποιους δύναται κατ' έκτασιν και προσφιέστατα να εφαρμωσθῇ τδ του Βοιλῶ (Boileau).

Quiconque est riche, est tout: sans sagesse, il est sage; Il a, sans rien savoir, la Science en partage; Il a l'esprit, le coeur, le mérite, le rang, La vertu, la valeur, la dignité, le sang.

Satyr. viii.

(1) Σκοπὸς υπερέξοχος φιλανθρωπίας· επειδή ή τρέλα είναι ή φρικωδεστέρα πασῶν τῶν δυστυχιῶν τής ανθρωπότητος. Ήθεν πάλιν έλεγεν ο θερμότατος προστάτης τῶν κακοδαιμονεστάτων φρενοβλαβῶν Έσκιριόλιος· «Car ceux, pour les quels je réclame, sont les membres les plus intéressans de la société, presque toujours victimes des préjugés, de l'ingratitude de leur semblables.»

βλέποντες τούς πολίτας περιπατούντας ή διαβαίνοντας, εξαίπονται, έρεθίζονται, μαινονται επί μάλλον και μάλλον. Ο ζηλότυπος ή ή ζηλότυπος μονομανῆς, θεωροῦντες άνδρόγυνον διερχόμενον, αυή νομίζει ότι είναι ο άπιστός της σύζυγος, εκείνος δὲ, ή προδότις συμβία του· τουτο τούς καταζαλίζει, και τλπ. Πᾶς τις ίδε πόσον αθλία τις και ευγενῆς γυνή έν τῷ περι οὔ ο λόγος Καθυδρύματι παροξύνεται, εκταράττεται, αγριαίνει, ακούουσα ή καθορώτα διαβάτας.

Ταῦτα περι τουτου Ικανὰ πρὸς τδ παρόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

(Α) Και όμως, ο υπερφυῆς τῶν Έλλήνων μεγαλοφυῶν! Και τουτου βλαστήματα εὐρίσκονται εις τὰ άθάνατα τῶν πατέρων ήμῶν συγγράμματα. Ο ένδοξος τής τραγωδίας πατήρ, ο εμβριθῆς Αισχύλος ειπεν· «Όργῆς (ήγουν ψυχῆς) νοσοῦσης· εισιν Ιατροὶ λόγοι». Προμηθ. Δεσμ. στίχ. 379. — Ο δὲ Ψευδοπλούταρχος (Βίοι τῶν δέκα Ρητόρ., Αντιφῶν), διμιλῶν περι του δεινοῦ ρήτορος Αντιφῶντος, ακμάσαντος 400 έτη και επέκεινα Π. Χ. και πρώτου κατ' επάγγελμα δικηγόρου, λέγει πρὸς πολλοίς άλλοις και ταῦτα· «Λέγεται δὲ (Αντιφῶν) τραγωδίας συνθεῖναι· έτι δὲ ὦν πρὸς τῇ ποιήσει, τέχνην αλιπίας συνεστήσατο, ως περ τοίς νοσοῦσιν ή παρα τῶν Ιατρῶν Θεραπεία ύπάρχει. Έν Κορίνθῳ κατεσκευασμένος οίκημά τι παρα τήν αγοράν, προέγραψεν ότι δύναται τούς λυπομένους διά λόγων Θεραπείειν, και πυνθανόμενος τὰς αίτιας, παρεμυθετο τούς κάμνοντας· νομίζων δὲ τήν τέχνην ελάττω ή καθ' αὐτὸν είναι, επί Ρητορικῆν απετράπη».

(Β) «Soyons justes envers nos pères; c'est le moyen d'obtenir de la postérité qu'elle nous juge à son tour avec équité et bienveillance», έλεγεν ο σφδρς βιομηχανολόγος ή οικονομοδιδάσκαλος Μιχαήλ Καβαλιέρος (Michel Chevalier). — Discours au Collèg. de France, Débats, 1841, 42 xbre — Ακριβοδίκαιος και θαυμαστής τῶν τυπικῶν Προπατόρων μας Ιατρῶν και εγὼ ὦν, δέν δύναμαι ν' αποσιωπήσω ότι τὰ συμπτώματα ταῦτα παρετηρήθησαν άριστα και από τόν άρχαίον βαθύτατον παρατηρητήν Άρεταίον και άλλους, και μάλιστα από τόν Ρωμαίον Καίλιον Αύρηλιανόν (Morb. Chronic. 4, cap. 6.). Και μοι πρόσχε εις τήν εξής περικοπήν τῶν τής Μελαγχολίας και Μανίας εικόνων του Ιατρικοῦ τής Καπιπαδοκίας Πολυγνώτου· «Και οἱσι μεν ήδονή ή ή Μανίη, γελῶσι, παίζουσιν, οργῶνται νυκτός και

ημέρας. και εις ὄργην (libidinem) ἀμφιδόν, και ἐστεμμένοι κοτὲ ὄπως ἐξ ἀγωνικῆς (γραπτέον ἴσως ἐξ ἀγῶνος ἢ ἀγωνίης) νικηφόροι ἴασιν· ἄλυτος τοῖσι πέλας ἢ ἰδέη. Μετεξέτεροι δὲ ὑπὸ ὄργης ἐκμαίνονται· ἔσθ' ὅτε ἐσθῆτάς τε ἐρρήζαντο, και θεράποντας ἀπέκτειναν, και ἐσωτοῖσι χεῖρας ἐπήνεγκαν· ἢ δε και τοῖς πέλας οὐκ ἀκίνδυνος ἢ ξυμφορῆ· ἰδέαι δὲ μυρία· τοῖσι μὲν γε εὐφυεῖσι τε και εὐμαθέσι, Ἀστρονομίῃ ἀδίδακτος, Φιλοσοφίῃ αὐτομάτῃ, Ποίησις δῆθεν ἀπὸ Μουσῶν· ἴσχυσι γὰρ και ἐν νοούσοισιν εὐχρηστον ἢ εὐπαιδευσίῃ· τοῖσι δὲ ἀπαιδεύτοισι, ἀχθοφορίῃ, πηλοεργίῃ, τέκτονες ἢ λιθοξοοί. Γίνονται δὲ και ἀλλόκοτοι φαντασῖαι· ἐδεδίει γὰρ τις ληκύθων ἐκπτωσιν, και ἄλλος οὐκ ἔπινε, δοκέων ἑαυτὸν πλίνθον ἔμμεναι, ὡς μὴ τῷ ὑγρῷ λυθεῖη. Μυθολογέεται δὲ και τόδε· Τέκτων ἦδη ἐπὶ οἴκου μὲν, σάβφρων ἐργάτης ἦν, μετρησαι ξύλον, κόψαι, ξύσαι, ξυγγομφῶσαι, ἀρμόσαι, ξυντελέσαι δόμον νηφαλέως, τοῖσιν ἐργοδότῃσιν ὁμιλήσαι, ξυμβῆναι, ἀμειψῖαι τὰ ἔργα μισθοῦ δικαίου· ὁ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν χωρίων τοῦ ἔργου, ὧδε εἶχε γνώμη· ἦν δὲ ἐξίτη κοτὲ ἐς ἀγορῆν, ἐπὶ λουτρὸν, ἢ τινα ἐτέρην ἀνάγκην, τιθεῖς τὰ ὄπλα, πρῶτα ἐστεινε· εἶτα ἐπῆγεν ὄμω ἐξίῶν· ἐπὶν δὲ ἀπῆλθε τῆς τε τῶν οἰκετῶν θέης, και τῆς τοῦ ἔργου πρῆξεως, και τοῦ χωρίου, πάνπαν ἐξεμαίνετο· κῆν παλινδρομήση, ταχὺ αὐθις ἐσωφρόνει· και ἦδε τοῦ χωρίου και τῆς γνώμης ἢ ἀμβολῆ (ἄλλοι ἀναγινώσκουσι ὀρθώτερον ξυμβολῆ). — Και Παῦλός μας ὁ Αἰγινήτης ἔλεγε (Βιβ. 3, κεφ. 14)· «Και τοὺς μὲν (τῶν μελαγχολικῶν) ἀεὶ γελᾶν, τοὺς δὲ κλαίειν.» — «Και τοὺς μὲν δοκεῖν εἶναι σκευὴ ὀστροκίνα και φοβεῖσθαι τὸ καταγῆναι (τοὺς μελαγχολικοὺς).»

Μηδεὶς δὲ νομίση ὅτι ὁ Ἀρεταῖος, λέγων Ἀστρονομίῃ ἀδίδακτος, ἐνόησε τὴν ἐργυτοῦ ἐπιστήμην (science infuse) ἢ τὸ πάντῃ αὐτοδίδακτον, ἀλλὰ τὴν ἐξᾶψιν τοῦ νοός, τὴν ὑπερύψωσιν τοῦ πνεύματος ἐπὶ στοιχειωδῶν ἀστρονομικῶν ἐπικτητῶν γνώσεων· ὅθεν και προεῖπε «εὐφυεῖσι και εὐμαθέσι» (eruditi). ἤξευρεν ὁ Καππαδόξ ἰατρὸς, ὡς ὁ ὑπομνηματιστῆς του Πέτρος Πετῖτος, ὅτι εἰς τὴν μάθησιν τῆς Ἀστρονομίας ἀπαιτεῖται Γεωμετρία, Ἀριθμητικὴ, Μηχανικὴ, Ἀποπτικὴ (Perspective) και τλπ. ἤξευρε προσέτι ὡς ὁ Μάρκος Τούλλιος Κικέρων (de Divinatione, 8, 2.), ὅτι οἱ ἐκμανίας ποιηταὶ δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ συνθέσωσιν Ἀκροστιχίδας, ὡς ἀπαιτούσας πολλὴν τὴν προσοχὴν και τὴν τοῦ νοός σύντασιν· ἀλλὰ κατὰ τοῦτο ὠμίλει ὡς ὁ Πλάτων ἐν τῷ Φαίδρῳ· «ὅς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, πεισθεῖς ὡς ἄρα και τέχνης ἱκανῶς ποιητῆς ἐσόμενος, ἀτελής αὐτός τε και ἡ ποίησις ἠφανίσθη»· ὠμίλει ὡς ὁ Σενέκας (de tranquillitate animi)· «Frustra poeticas foras compos sui pepulit»· ἢ ὡς ὁ Δημόκριτος καθ' Ὁράτιον (in arte Poetic. V. 296)·

— Excludit sanos Helicone Poetas Democritus·

Ὁ δὲ μεταφραστῆς Marquis de Sacy:

Quiconque n'a pas abjuré la raison, Doit être, sans appel, exclus de l'Hélicon.

Ὁ Ἀρεταῖος, ὃ ἀγνώμονες περιφρονῆται τῆς Ἀρχαιότητος, δὲν ὠμοίαζε τοὺς Μάγους, τοὺς Φαρμακεῖς, τοὺς Ψύλλους τῆς Ἀφρικῆς, οὐδὲ τοὺς Ψύλλους τῶν ἡμερῶν μας, τοὺς παντάλαινας ἀποκρύφους Ζωϊκο-μαγνητιστάς· ἐλάλει, συνέγραφεν ὡς θέλει ὁ ὀρθὸς λόγος, ἢ κανονικὴ ἢ γνωμονικὴ στάσις (l'et it régulier et normal), ἢ παρατήρησις· ὡς θέλει ἢ ψυχολογία τῆς ἱστορίας, ἢ ὑγιῆς φιλοσοφία και ἢ οὕτω καλουμένη νεωτέρα ἐπιστήμη (science moderne). Εἰς αὐτὸν τοῦτον, εἰς τὰ ῥηθέντα κεφάλαια, ὅστις γινώσκει ἢ ἀναγινώσκει, ἀπαντᾷ, καθὼς και εἰς τοὺς Διαλόγους τοῦ Πλάτωνος, και τῶν σημειῶν τὰ φάσματα και τὰς παραισθήσεις (hallucinations, illusions)· «Οἱ μὲν γὰρ παραισθάνονται, και τὰ μὴ παρῶντα ὁρεοῦσι δῆθεν ὡς παρῶντα, και τὰ μὴ φαινόμενα ἄλλω, κατ' ὄψιν ἰνδᾶλλονται. . . . ἐπ' ἐνόησι γὰρ ἔχσιν ἰδέη, ἦχοι ὠτων, και βόμβοι, μέχει δῆ γε σαλπύγγων τε και αὐλῶν». Μῆπως δὲν εἶπε και ὁ Ἴπποκράτης ἐν τῷ περὶ Παρθενίων (σελ. 562, ἔκδοσ. Γενεύ. 1657)· «Ὡς τε παραφρονεῖν και ὀρῆν δοκεῖν δαίμονας τινας ἐφ' ἑωυτῶν δυσμενέας». Ὁ δ' Ἀραψ Ἀβερρόης μετ' αὐτοῦς και σφρέστερα κατὰ τὰς τότε, και, σφαλερὰς θεωρίας ὡς ἀκολούθως· «Item accidit habenti cogitationes corruptas, propter aliquam causam intrinsecam, vet extrinsecam, ut sentiant malo sensu: quod est, quia quamvis sensuum motus ad sensum veniat ab extra, non est impossibile ut fiat simile etiam per contrarium: quia propter hanc corruptionem cogitabit unum, et confirmabitur, ita quod forma illius movebit à latere interiori spiritum istius sensus, et tunc videbitur oculo, ut istud sit deforis Solvitur quidam vapor et adscendit cerebrum, et imprimitur in ipsum forma rei excogitatae: et adscendendo superius movet spiritum animale, et reducitur iste motus usque ad virtutem imaginativam, et ipsa, spiritu mediante, movet sensum communem, et ille movet particulares; et sentitur sicuti si esset extra. Et populi credunt, quod hoc fiat ab Angelis, aut à Daemonibus.»

— Libr. 3, collig. caput. 38· Ὁρα και Σχόλια. Ἀρεταί. σελ. 173. ἔκδοσ. Λουγδ. Βαταβ., 1735.

Πλὴν ταῦτα μὲν ἄς θεωρηθῶσιν ὡς πρῶτα σπέρματα, ἢ δὲ λεπτολόγος περιγραφή αὐτῶν παρά τῶν νεωτέρων, ὡς καρποὶ ὄριμοι, και λάθος δὲν γίνεται. Και ὁμως μ' ἔρχεται νὰ ἐπαναλάβω πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς συναδέλφους μου τὰ ἐπόμενα περὶ τῶν πάλαι ἱατρῶν λόγια τοῦ σοφοῦ Γάλλου ἱατροῦ μακαρίτου

Δούβλη (Double)· «Poisons chez les modernes notre première et notre principale instruction; mais allons nous retremper fréquemment dans les sources antiques,

Comme on boit d'un vin vieux qui rajeunit les sens.» (Βλέπε Gazett. Médical., 1844, n°. 52).

Πολλῶ δὲ μάλλον ὀφείλομεν ἡμεῖς οἱ νέοι Ἕλληνες νὰ σεβώμεθα και μελετῶμεν τοὺς προγόνους μας, πράττοντες ὅπου και ἐκεῖνοι, και δι' ἄλλους παμπόλλους λόγους, χωρὶς νὰ δίδωμεν ἀκρόασιν εἰς τὰ κατ' αὐτῶν λεγόμενα ἀπὸ φθονεροῦς ἐπιπολαίους νεωτέρους μισέλληνας, και μάλιστα ἀπὸ τὸν ποτὲ συστηματικὸν μονομανῆ Ραζόριον (Rasori, sul preteso genio d' Ippocrate· ἴδε μάλιστα τὴν φαρμακερὰν του σελίδα 23, ὅπου φέρει εἰς μαρτυρίαν και τὸν Βάκωνα, μὴ ὄντα ἱατρὸν)· και τὸν Γάλλον Οὐδάρτον (Houdart), βωμολοχικὸν ὑβριστὴν τοῦ θεοῦ Κῶου Γέροντος — Etudes histor. et critiq. sur la vie et la doctrin. d' Hippocrat., Paris 1836. — Ἡ ὀλονὲν γινομένη ὑπὸ τοῦ πολυμαθεστάτου γνωρίμου μας Λιττραίου (Littre) ἔκδοσις, λαμπρὰ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν, τῶν πολιτίμων τοῦ Ἴπποκράτους συγγραμμάτων, και τοῖ ὀλίγων γνησίων, καθὼς και ἡ νῦν συγκριτικὴ τοῦ Ἀριστοτέλους και Πλάτωνος μελέτη ὑπὸ τῶν ἐξοχωτέρων Νόων τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, ἢ τε βαθεῖα και εὐσυνειδήτως ἔρευνα τῶν ἀπεραντῶν πονημάτων τοῦ Γαλινοῦ ὑπὸ τοῦ διηγετοῦς Γραμματέως τῆς ἱατρικῆς Ἀκαδημίας, τοῦ Φριδερίκου Δουβοᾶ (F. Dubois), και τοσαῦται ἔτεραι τῶν ἀρχαίων ἀκάματοι σπουδαί, ἐξελέγχουσι και φιμοῦσι τὴν ἀγροίκον, τὴν ἀσεβῆ ἀθυροστομίαν τούτων τῶν ὡς Ἀγαρηνῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ γοητευτικοῦ ὀνόματος. — Ἡ δὲ μήτηρ Ἑλλάς, ὡς διδάσκαλος αἰωνία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἂν ὄχι μετὰ τῆς πραότητος τοῦ Θεανθρώπου· «Πάτερ ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδας τί ποιήσῃσι», τοῦλάχιστον μεθ' Ὀμηρικῆς ἀνοχῆς, εἶπε και λέγει τούτου ἔνεκα· «Τέτλαθι, κραδίη, και κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης!

Πρὸ ὀλίγου Γάλλος τις ὁμιλῶν περὶ τοῦ Πατρὸς τῆς ἱατρικῆς ἔγραφε μὲ καλλίστην μεταφορὰν τὴν ἀναμφίλεκτον ταύτην ἀλήθειαν· «Quand un chétif auteur moderne blâme et méconnaît ce grand homme, il me semble voir une chenille au pied d'un cèdre de Liban, essayer de renverser le colosse. L'impur et éphémère insecte disparaît aussitôt, tandis que l'arbre vénéré continue pendant des siècles à élever dans les airs sa cime majestueuse». Τοῦτο μ' ὑπενθυμίζει και τὸ Λακωνικώτατον δίστιχον τοῦ κλεινοῦ τραγωδοῦ Chénier ἐν τῇ πρὸς Βολταῖρον ἐπιστολῇ (Βλέπε. και Ἀπάνθ. Δεύτερ. ἐπιστολ. Κοραῆ, σελ. 156), διὰ τοῦ ὁποῖου ἐξέφρασε ὄλην τὴν Ὀμηρικὴν ἀξίαν·

Et depuis trois mille ans Homère respecté, Est jeune encore de gloire et d'immortalité.

Ὁμήρου ἴδωρ σέβασιν τρισχιλί' ἦδη ἔτη, Κᾶθαραστῆρ δόξαρ τε νέος ὑπάρχ' εἰσέτι.

Ὁ αἰοιδίμος Κοραῆς μετέφρασεν ἄλλως πῶς τοὺς περιεκτικωτάτους τούτους στίχους· τοὺς μετέφρασε και ἄλλος ὁμογενὴς πρὸ χρόνων ἐν τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ· αὐτῆ εἶναι ἡ ἡμετέρα ἄνευ τινὸς ἀξιώσεως· εἴθε και νεῖς τέταρτος νὰ ἐμπνευσθῆ Ὀλυμπιώτερα και ἐμμουσώτερα!

Ἡ Μονομανία, ἀντιστοιχοῦσα, ὡς ἐρρέθη, εἰς τὴν παλαιὰν Μελαγχολίαν, ὀρίζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων· Παραφροσύνη ἐπὶ ἐνός και μόνου πράγματος. Ἀναγινώσκων τις μετ' ἐπιστάσις τὸ περὶ αὐτῆς ταύτης Κεφάλαιον τοῦ ἀμμήτου Ἀρεταίου, κατανοεῖ εὐκόλως ὅτι ἡ Μελαγχολικὴ παραληροῦσι και ἐπὶ ἄλλων πολλῶν ὄπωποῦν. Τοῦτο ἀπεδείχθη ἐναργῶς πρὸ ὀλίγου και ἀπὸ τὸν βαρύτητα ἔχοντα φρενοπαθολόγον Φαλρέτον. Τοσαύτη εἶναι ἡ συνπαρκακίωσις τῶν Λογιστικῶν Δυνάμεων! Ἀλλὰ και ὁ μέγας Ὀλλανδὸς Βοεράβιος μετ' τὸ διάτορον και ἀκριβολόγον ἐκεῖνο τῆς διανοίας του, πρὸ τοῦ Γάλλου Φαλρέτου, ὥρισεν ὡς ἀκολούθως τὴν Μελαγχολίαν τῶν ἀρχαίων·

«Morbus in quo aeger delirat diu ac pertinaciter, sine febre, uni et eidem fere cogitationi affixas.»

Οἱ νέοι νεκνεύονται· και πρὸς τοιοῦτους προπέτας νέους πρὸ τινων ἐτῶν γλωσσαλοῦντας κατὰ τῶν Προπατόρων μας ἀπεκρίνετο ὁ φρόνιμος, ἂν και καθ' ὑπερβολὴν φιλάρχαιος και παλαιόφρων, ἱατρὸς Καστέλιος (ἦδη μακαρίτης) ἐν τῷ μέσω τῆς Β. ἱατρικῆς Ἀκαδημίας· «Les anciens, on ne peut se le dissimuler, ont eu sur nous l'avantage d'établir les premiers rapports entre les choses, et ce sont toujours ceux là qui sont les plus naturels, les plus justes. Et nous, pour ne pas avoir l'air d'imitateurs, nous cherchons à découvrir de nouveaux rapports, et souvent ceux que notre esprit imagine sont tellement éloignés que leur faussete est palpable. Les travaux d'Aristote et de Galien sont immenses, et leurs oeuvres n'ont pas encore vieilli; quant à Hippocrate, je le demande, reste-il quelque chose à ajouter à ses descriptions de maladies? On l'accuse d'ignorer la Physiologie! Qu'est-ce donc que cet axiome si profond et si précis en même temps: «Senes facillime jejunium ferunt, secundo oetate consistentes; minime adolescentis: pueri ne quaquam». (Γέροντες εὐφωρώτατα νηστείην φέρουσι, δεύτερον, οἱ καθεστῆκότες, ἦκιστα, μεῖράκια· πάντων δὲ μάλιστα, παιδία, τούτων δὲ αὐτῶν ἂν τῆχη αὐτὰ εὐωτέρων προθυμώτερα ὄντα.» Ἀφορ.). — Arétée, qui est le disciple d'Hippocrate, est plus ex-

acte et plus serré dans ses descriptions qu'aucun des nosologistes modernes; et, quand après avoir consulté nos ouvrages les plus récents sur la nature d'une maladie, je reste dans le doute, je n'ai qu'à ouvrir Arétée, et tout s'éclaircit à mes yeux». — (Μέτιθι Gazett. médic. de Paris, n. 54, 1844, Feuilleton.)

Καθ' ἣν στιγμήν και ἐγὼ χαράττω ταῦτα, τρέχω τὸ τεσσαρακοστὸν ὄγδοον ἔτος τῆς ἡλικίας μου, και τὸ εικοστὸν ἔκτον και ἐπέκεινα τῶν ἰατρικῶν μου μαθήσεων· δὲν ἔπαυσα πώποτε πράττων ἕμα και ἀναγινώσκων παραθετικῶς παλαιὰ τε και νέα συγγράμματα, ἄμεσον ἢ ἔμμεσον σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλομαι και ἐνθέρμως ἀγαπῶ ἐπιστήμην· ἐνδεχόμενον, ὅτι τὴν ἄρτι ὡς πρὸς ὅ,τι μέλλω εἶναι νὰ μάθω, ἐὰν ὁ Ζωοδότης ἐδοκῆσῃ, νὰ ἴηται ἀπειροστημόριον. Καὶ ὅμως, κατὰ τὴν ἐνεστῶσάν μου πείραν, και μ' ὄλον τὸ σέβας, ὅπερ τρέφω πρὸς τοὺς νέους μεγάλους ἰατροδιδασκάλους και τὰς ἀληθεῖς ἀνακαλίψεις και μεθόδους και ἐλλόγους θεωρίας αὐτῶν, καταναγκάζομαι νὰ ἐκφωνήσω μετὰ τοῦ εὐφροῦς και εὐφραδοῦς Ρεβελλαίου Παρίσου (Réveillé Parise)· «Les travaux de nos devanciers nous sont inconnus ou mal connus!» — Αἰτῶ συγγώμην, φίλε Ἀναγνώστη, διὰ τὴν παρεκθατικὴν μακράν μὲν, ἀλλ' ἐκ καρδίας εὐαισθητοῦ πηγάζουσαν καὶ τὴν σημειώσιν.

(Γ) Ὁ φίλος ἡμῶν οὗτος, και πρὸ δύο, φεῦ! ἔτων ἀώρως ἐν τάφῳ κατελθὼν, ἰατροφιλόσοφος Λευρέτος, ὁ και τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος σπουδαίων πονημάτων συγγραφεὺς, και τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου συγγράμματος, Annales d'Hygiène et de Médecine Pegale, συντάκτης, ὁ ἐπιστήμιος τοῦ Ἐσκιουρολίου, και ἰατρὸς τοῦ εἰς τὰ περίεξ τῶν Παρισίων Καταστήματος τῆς Βικέτρης (Bicêtre), και μᾶλλον τῶν ἄλλων μαθητῶν τοῦ διδασκάλου τὰς περὶ παραφρῶν θεραπείας ἰδέας προαγαγὼν, δοξάζει, ὡς και ὁ Λελοῦτος (Lelut), τὸν ὁποῖον και ἀνωτέρω ἀνεφάρμεν, και θέλομεν πάλιν ἄλλοτε ἐπιπλέον γνωρίσει εἰς τὸ ἔθνος μας, ὅτι δύνανται νὰ λάβωσι χώραν ὅλα τὰ εἶδη τῆς ἀφροσύνης χωρὶς τῆς παραμικρῆς ἐπικισθητῆς βλάβης τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Ὅθεν και ἐν τῷ ῥηθέντι συγγράμματι, Περὶ ἠθικῆς θεραπείας, ἀνασκευάζων τὰς ἐννοίας τῶν ἐξαρετικῶν Ἀνατομοπαθολόγων, Φρενολόγων και Ἰλοφρόνων (Materialistes), οἵτινες ἰσχυρίζονται νὰ εὐρωσι τὰ πάντα εἰς μόνην και μόνην τὴν ἀλλοίωσιν τῶν ὀργάνων, ἢ τὸ τοιόνδε ἢ τοιόνδε φυσιολογικὸν σχῆμά των, περιφρονούντες τὸ εἶθρον, ἢ τὴν ἀγνωστον, ὅπολα μὲν μᾶλλον ἀναγκαίαν τὴν ἠθικὴν εἴτε ψυχικὴν θεραπείαν και τὴν, ὡς προείπομεν, νέαν τρόπον τινὰ ἀγωγὴν τῶν ἀτυχῶν τούτων ὄντων, παρά τὰ μέσα και βοηθήματα τῆς ἰατρικῆς Ἰλῆς. Διὸ και καταφερόμενος τῆς φυσικῆς θεραπείας τοῦ Μορισῶνος (Morison), λέγει μετὰ πολλῆς εὐφύιας (σελ. 44,

τοῦ ῥηθέντος πονήματος) τὰ ἀκόλουθα· «Le malade qui en fait le sujet croit voir des esprits; pour l'empêcher d'en voir, on lui donne des pilules de jalap et de calomel, des bains, de la jusquiame et de l'opium. Il croit être Dieu: on supprime les bains et les pilules. Il devient dangereux: on l'enferme et on lui met des ventouses scarifiées. Il casse les fenêtres: on lui donne un scropule d'ipécacuanha, et ctr. Ἰπὸς δὲν σατυρίζει μετὰ τὸ κομικόν του ἔλας και τὸ εἰδικώτατον τῆς Ἀρχαιότητος φάρμακον, τὸν ἐλλέβορον τῆς Ἀντικύρας; «Τί σκυτὸν οὐκ ἐλλέβορίζεις;» ὡς ἔλεγε και ὁ Ῥήτωρ, θεωρῶν τὸν ἀντίπαλόν του ὡς μαινόμενον. — Ἄν και Γερμανίζῃ ὄπωσον ὁ Λευρέτος ἐν τῇ Πραγματείᾳ ταύτῃ, δὲν ἐννοεῖ βέβαια ὅτι ἡ θεραπεία τῶν παραφρῶν δέον νὰ παραδοθῇ εἰς τὰς χεῖρας τῶν Φιλοσόφων, τῶν Ἡθολόγων και Θεολόγων· διότι γινώσκει ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὅτι συλλογίζομεθα διὰ τοῦ ἐγκεφάλου και παραλογίζομεθα ὁσάκις οὗτος αὐτὸς πάσχη ἑτεροίωσιν τινὰ· τὸ νὰ μὴν εὐρίσκωμεν ἐνίοτε ὑλικὰς βλάβεις τοῦ θαυμασίου τούτου τῆς διανοίας ὀργάνου, δύνανται νὰ δηλῆ (και ἡ ἀντιλογία αὕτη ἐγένετο πολλὰκις) και ὅτι τὰ ἐρευνητικὰ μας μέσα εἶναι εἰσέτι ἀνίκανα, ἀτελῆ· ὅτι ἐκεῖναι εἶναι λεπτόταται, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀνεπαίσθητοι, ἀνανίχευτοι. Καὶ ὡς ἐκ τούτου, χρεῖα θεραπείας τριπλῆς, ἡγουν, ὑγιεινικῆς ἢ διασκεδαστικῆς, φαρμακευτικῆς και ἠθικῆς· ἢ τελευταία μάλιστα ὀφείλει ἴσως νὰ μὴν ἐνασχολῆται παραποῦ τὸ πνεῦμα καθότι τότε «Ἡ ἐσχάτη πλάνη ἔσται χείρων τῆς πρώτης».

Ὁ Εἰνρόθιος (Heinroth) διατείνεται ὅτι ἡ τρέλα προέρχεται ἀπὸ τὴν μεταξὺ τῆς ἀρχῆς τοῦ Καλοῦ και τοῦ Κακοῦ πάλην, ὅταν τὸ δεύτερον θριαμβεῖ· ὅθεν και τὴν ἰατροῦ μετὰ ἠθικὰ βοηθήματα. Ὁ Ἰδελέριος (Ideler), ἰατρὸς τοῦ ἐν Βερολίῳ νοσοκομείου, φρονεῖ πρὸς τριάνοντα ἔτων και ὑποστηρίζει ὅτι ἡ φρενίτις συμβαίνει ἐξ αἰτίας τῆς φαύλης ἀνατροφῆς τῶν Γνωστικῶν Δυνάμεων, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἄλλως νὰ ἐπανορθωθῶσι δὲν εἶναι δυνατὸν εἰμὴ διὰ τῆς καταδραμάσεως τῶν ὑπερισχυουσῶν κλίσεων, και τῆς ἀνερεθίσεως τῶν πεπιεσμένων· Ἄρα γὰρ, ὡς παρατηρεῖ ὀρθότατα και ὁ περὶ τὸ ταυῖα τὰ δεινὸς Φέρρως (Ferrus), ἐν ᾧ ἐμυκτήρισεν ὁ Λευρέτος τὸσον εἰς τὴν συγγραφὴν του τὸν πρῶτον Γερμανὸν, ἠθελῆσε νὰ ἐναγκαλισθῇ τὰς ἀναλόγους δοξασίας τοῦ δευτέρου; Καθὼς ἔμθη τις μίαν φοράν εἰς τοὺς Ἀχθυρίνους τῆς ἄλλως σοφῆς Γερμανίας, δὲν ἐξέρχεται πλέον· μίτος Ἀριάδνης δὲν ὑπάρχει. — Καθ' ἡμᾶς, τὸ ἀληθέστερον ἐξαγόμενον ἀπασῶν τῶν θεωριῶν τούτων εἶναι, ὅτι ποτὲ μὲν εἶναι ἐπ' ἀνάγκης ἠθικῆς, ποτὲ δὲ φυσικῆς μόνως, και ἄλλοτε μικτῆς θεραπείας. Ἡ δρᾶξις δὲ τῆς εὐκαίρου ἐνδείξεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κατὰ τὸ μᾶλλον και ἥττον περὶ τὰ τοιαῦτα τοῦ νοσηθολόγου ἢ φρενιάτρου ὀξύνουσαν.

Τί δὲ νὰ εἴπη τις ἰδιαιτέρως περὶ ἐκείνων τῶν οἰκτρῶν και ἐξουδενωμένων ἀνθρωπείων, κατὰ πάντα τὰ εἶδη και τοὺς βαθμοὺς αὐτῶν, γνωστῶν ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Ἰδιῶται, Κρετινοί, Ἡλιθιοί, Μαροί, Ἀρσοί και τλπ., ἀληθῆ αὐτόματα, και τῶν κατωτέρων κτηνῶν ἐνίοτε ὑποδέστερα; Κατὰ πόσον εἶναι δεκτικὰ θεραπευτικῆς βελτιώσεως, παραπέμπομεν τὸν βουλόμενον νὰ μάθῃ εἰς τὸ συγγράμμα τοῦ Σεγουίνου (Séguin) ἐπιγραφόμενον: Traitement Moral, Hygiène ou Éducation des Idiots et ctr. Paris, 1846. — ΑΑΖΑΡΑΣ.

Η ΣΥΖΥΓΟΣ.

«Οἱ ὑπὸ γῆς λαθάνοντες θησαυροὶ δὲν εἶναι ἀντάξιοι τῶν ἀποκρύφων τοῦ ἀνδρὸς παραμυθῶν τῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ τῆς συζύγου ἀνορωμένων. Μόλις πλησιάζω εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὀσφραίνομαι τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἀέρα. Ἰστροτος κλίτη δὲν εἶναι γλυκυτέρα τῆς ἀπὸ τὸν γάμον ἐκπεπομένης τερπνῆς πνοῆς.»

(Μιδδλετων)

Πολλάκις ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ παρατηρήσω μετὰ πόσῃ γενναιοῦτα ὑφίστανται αἱ γυναῖκες τὰς καταθλιπτικὰς τῆς τύχης περιπετείας. Ὅσα δεινὰ τοῦ μὲν ἀνδρὸς τὸ πνεῦμα καταβάλλουσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ κόνεως ἐξευτελίξουσιν, φαίνονται διεγείροντα πάσας τοῦ τρυφεροῦ φύλου τὰς ἐνεργείας, και τοιαύτην εἰς τὸν χαρακτῆρά των δίδοντα ἀφοβίαν και ἔπαρσιν, ὅστε φθάνει οὗτος ἐνίοτε εἰς τὸ ἐπικρον. Οὐδὲν βέβαια ὑπάρχει παθητικώτερον παρά τὸ βλέπειν μειλίχων και ἀβρῶν γυναῖκα, κατὰ μὲν τὸν χρόνον τῆς εὐημερίας ἐν πλήρῃ ἀδυναμίᾳ και ἐξαρτῆσει διατελοῦσαν, και πρὸς τὴν ἐλαχίστην τοῦ βίου ἀνωμαλίαν βαρυκαλοῦσιν, αἴφνης δὲ πνευματικὴν ἀναλαμβάνουσιν δύναμιν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὁ παρήγορος και τὸ ὑποστήριγμα τοῦ ὑπὸ τὴν δυστυχίαν στενάζοντος συζύγου τῆς, και μετὰ ἀσεμφῆ βουλήν ἀντιπαρατακτομένην πρὸς πάσας τῆς δυσμερίας τὰς προσβολὰς.

Καθὼς ἡ ἄμπελος, ἢ ἐπὶ μακρὸν χρόνον περιερίξασα τὴν τερπνὴν τῆς φύλλωσιν περὶ τινὰ δρῦν, και ὑπὸ ταύτης πρὸς τὸ ἠλιακὸν φῶς ἀνυψωθείσα, μόλις τὸ καρτερικὸν ἐκεῖνο και ἀντέχον φυτὸν ὑπὸ ἀργήεντος κεραυνοῦ σχισθῇ, προσκολλᾶται περὶ αὐτὸ μετὰ τὰς τρυφεράς τῆς ἑλικας συνέχουσα τοὺς διεβρωγῶτας κλώνας του, τὸν αὐτὸν τρόπον ἄριστα ὤρισεν ἡ Θεῖα Πρόνοια, ὅτι ἡ γυνὴ ἢ θεραπείαν ἀπλῶς και κόσμον εἰς τὸν ἀνδρα κατὰ τὰς εὐδαιμονεστεράς του ὥρας παρέχουσα, νὰ ἴηται ὁ ἀντιλήπτωρ και ἡ παραμυθία αὐτοῦ ὁσάκις προσβάλλεται ὑπὸ ἀπροσδοκῆτου τινος συμφορᾶς, εἰσδύουσα

μὲν εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς φύσεώς του ἀναχωρητήρια, ἐπέχουσα δὲ τὴν πρὸς τὰ κάτω κλίνουσιν κεφαλὴν του, και συνδέουσα τὴν παραλελυμένην καρδίαν του.

Συνέχιστον ποτὲ φίλον περιστοιχιζόμενον ἀπὸ οἰκογένειαν θάλλουσαν και μετὰ ἀρρήκτους δεσμοὺς ἀγάπης συνδεδεμένην· «Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ εὐχθῶ καλλιτέραν τύχην», ἀνέκραξεν οὗτος μετ' ἐνθουσιασμοῦ, «ἢ σύζυγον και τέκνα· ἐὰν εὐτυχῆς, θέλουν συμμεθεῖναι τῆς εὐτυχίας σου, ἐὰν τούναντίον, θέλουν σὲ παρηγορεῖν» και τῶντι παρητήρησα, ὅτι ὁ ἔγγαμος περιπεσὼν εἰς δυστυχίαν τινὰ, εἶναι ἱκανώτερος νὰ ἀνακτήσῃ τὴν ὁποίαν ἐν τῷ κόσμῳ κατεῖχε θέσιν ἢ ὁ ἀγαμῶς· τὸ μὲν, διότι ἐποτρύνεται μᾶλλον εἰς ἐργασίαν, πρὸς ἀναπηθῶσιν τῶν ἀναγκῶν, ὅσας ἔχουσι τὰ βοηθείας χρήζοντα και προσφιλῆ ὄντα, τῶν ὁποίων ἢ ὑπαρξίς ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτοῦ· κυρίως δὲ, διότι τὸ πνεῦμα αὐτοῦ θέλγεται και εὐρίσκει παραμυθίαν εἰς τὰς οἰκιακὰς χάριτας, διατηρεῖται δὲ ἐσαεὶ ζῶσα ἢ ὑπόληψις τὴν ὁποίαν αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ ἔχει, εὐρίσκων ὅτι, ἐν ᾧ τὰ πάντα ἐκτὸς αὐτοῦ εἶναι σκότος και ταπείνωσις, ὑπάρχει ὅμως ἐν τῷ οἴκῳ του μικρὸς τις κόσμος ἀγάπης, τοῦ ὁποίου αὐτὸς εἶναι ὁ μονάρχης. Ἄλλ' ὁ ἀγαμῶς ἐνδέχεται νὰ περιέλθῃ εἰς ὄλεθρον και ἀμέλειαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀναλογιζόμενος ὅτι ὑπάρχει μόνος και ἐγκαταλελειμένος και ὅτι ἡ καρδία αὐτοῦ κατὰ μικρὸν καταρρέει ὡς τόπος γενόμενος ἀνάστατος και χωρὶς οἰκητόρων.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται μοὶ ἐνθυμίζουσι μικρὸν τι οἰκιακὸν συμβῆν, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν μάρτυς αὐτόπτης. Ὁ ἐγκαρδιος φίλος μου Δέσλιος εἶχε νυμφευθῆ κόρην ὠραίαν και κοσμίαν, ἣτις εἶχε λάβει ἐλευθέριον ἀνατροφῆν. Αὕτη μὲν ἦτο ἀληθῶς ἀπορος, ἀλλ' ὁ φίλος μου ἐκέκμητο περιουσίαν ἀξίολογον, και προλαβόντως εὐηρεστεῖτο παρέχων αὐτῇ ὅ,τι καλὸν και τερπνὸν ἐπεθύμει, και πορίζων αὐτῇ τὰ τρυφερά ἀρεσκευάματα και τὰς ἰδιοτρόπους ἀπολαύσεις ὅσαι εἰς τὰ ὄμματα τοῦ γυναικείου φύλου προξενούσιν εἰδός τι γοητευτικότητος· — «Ἡ ζῶη τῆς», ἔλεγε, «θέλει εἶσθαι ὡς μαγευτικὸς τις μῦθος.»

Αὕτη ἡ διαφορά τοῦ χαρακτῆρος τῶν δύο συζύγων ἐπέφερον ἐναρμόνιον τινα συνδυασμόν. Ὁ μὲν ἦτο χαρακτῆρος ῥωμαντικοῦ και σοβαροῦ· ἢ δὲ ὅλη ζῶη και παιδρότης. Πολλάκις ἐσημείωσα τὴν ἐνεδότητα και ἔκστασιν μετὰ τὴν ὁποίαν κατὰ τὰς συναναστροφὰς ἀπέδλεπε πρὸς αὐτὴν, ἣτις διὰ τῶν ζῶων αὐτῆς δυνάμεων καθίστατο ἢ αὐτόχρημα ἠδονή, και ὅτι ἐν τῷ μέσῳ τῶν εὐφρημιῶν, οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἔστρεφον πάλιν πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐὰν ἐζήτει τρόπον τινὰ παρ' αὐτοῦ μόνον εὐνοίαν και ὑποδοχὴν. Ὅτε ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ βραχιονός του, τὸ λεπτοφυὲς αὐτῆς σχῆμα χαριέντως ἐσυνταυτίζετο πρὸς τὸ εὐμηκες και ἀρβενωπὸν ἐκείνου ἀνάστημα. Τὸ ἐμπαθὲς και πλήρες πεποιθήσεως βλέμμα μετὰ τὸ

δοποιον τὸν παρετήρει, ἐφαίνετο διεγείρειν ἐρύθημα θριαμβευτικῶν θάρρους καὶ θελκτικῆς τρυφερότητος, ὡς ἐὰν αὐτὸς ὑπερέδωτο εἰς τὸ προσφιλεῖς βᾶρος τὸ ὁποῖον ἐχρῆζε τῆς ὑποστηρίξεώς του. Οὐδεμία πώποτε συνωρίς ἐβάδισε τὸν ἀνθηρὸν δρόμον πρωΐμου καὶ καλῶς ἠρμοσμένου γάμου, μὲ πρόοψιν εὐδαιμονίας ὠραιότεραν.

Μεγάλη ὁμως ἐπέσκηψεν εἰς τὸν φίλον μου δυστυχία, διότι ἠθέλησε νὰ κάμη χρῆσιν τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰς μεγάλας κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις· μόλις δὲ μετὰ τὸν γάμον του ὀλίγοι μῆνες εἶχον παρέλθει, ὅτε ἕνεκα τῶν διαδοχικῶν καὶ ἀπροσδοκῆτων δυστυχιῶν, ἀπώλεσεν αὐτὴν ἅπασαν καὶ κατήτησεν εἰς ἐσχάτην πενίαν. Διὰ καιρὸν τινα ἔκρυπτεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν δυσἀρέσκειαν ἐκ τῆς ἀτυχίας καὶ περιήρητο μὲ ἄγριον βλέμμα καὶ κατεσπαρῆμένην καρδίαν. Ἡ ζῶή του ἦτο πολυχρόνιος ἀγωνία· ἀποκαθίστα δὲ ταύτην δυσφοροτέραν ἢ ἀνάγκη τοῦ ὑποκρίνεσθαι μικρὸν μειδιάμα εἰς τὴν παρουσίαν τῆς συζύγου του, μὴ θέλων νὰ τὴν καταθλίψῃ μὲ τὰ καθ' ἑαυτόν. Αὕτη ὁμως διὰ τῶν ὀξυδερκῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἀγάπης ἐγνώρισεν, ὅτι τὰ πράγματά του δὲν εὐωδοῦντο. Παρετήρησε τὸ ἀλλοιωμένον βλέμμα του, ἠσθάνθη τοὺς συμπινομένους ὑπ' αὐτοῦ στεναγμούς, καὶ δὲν ἠνέσχετο νὰ ἀπατᾶται ἀπὸ τὰς ἀσθενεῖς προσπαθείας ἐκείνου διὰ νὰ ἐπιδεικνύται εὐθυμία. Κατέβλασεν ὅλας τῆς ζωηρότητος τὰς δυνάμεις καὶ τὰ τρυφερὰ αὐτῆς θέλητρα ὅπως ἐκναγάγη αὐτὸν εἰς τὴν εὐδαίμονα κατάστασιν, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσεν εἰμὴ νὰ πληγόνῃ βαθύτερα τὴν ψυχὴν του. Ὅσω μᾶλλον εὗρισκεν ἀφορμὴν νὰ τὴν ἀγαπᾷ, τόσω ὀδυνηρότερος ἦτο ὁ στοχασμὸς του, ὅτι ἐμῆλλε ταχέως νὰ καταστήσῃ αὐτὴν δυστυχῆ. «Μετὰ παρέλευσιν μικροῦ χρόνου, ἔλεγεν αὐτὸς, τὸ μειδιάμα ἐκεῖνο θέλει ἀφανισθῆ ἐκ τῶν ῥοδοχρῶν παρεῖων τῆς.— Τὸ ἄσμα θνήσκον θέλει ἐκπέσει ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς, ἢ λάμψις τῶν ὀφθαλμῶν τῆς θέλει ὀθεσθῆ οἰκτρῶς — καὶ ἡ εὐδαίμων καρδία, ἢ ἐλαφρῶς πάλλουσα εἰς ἐκεῖνο τὸ στῆθος, θέλει καταπλακωθῆ ὡς ἡ ἰδική μου ἀπὸ τὰς μερίμνας καὶ δυστυχίας τοῦ κόσμου.

Ἦλθε τέλος πρὸς με μίαν ἡμέραν καὶ μὲ τόνον ἐσγάτης ἀπελπίσας μοὶ διηγῆθη τὰ καθ' ἑαυτόν. Ἀφ' οὗ τὸν ἠκροάσθη ἐρώτησα αὐτόν. «Γνωρίζεις ὅλα ταῦτα ἢ σύζυγός σου;» Πρὸς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἔχυσε κρουνηδὸν δάκρυα· «Πρὸς Θεοῦ!» ἀνέκραξεν, «ἐὰν αἰσθάνεσαι πρὸς ἐμὲ οἰκτον, μὴ ἀναφέρῃς τὴν συμβίαν μου. Μόνη ἢ ἐνθύμισις ταύτης μὲ φέρει σχεδὸν εἰς παραφροσύνην.»

«Καὶ διατί ὄχι;» εἶπον ἐγώ· «Ταχέως ἢ βραδέως αὕτη πρέπει νὰ τὸ μάθῃ· δὲν δύνασαι νὰ τὸ διατηρήσῃς μυστικὸν ἐπὶ πολὺ. Ἡ περὶ τῆς δυστυχίας σου ἀγγελία θέλει πλειότερον τὴν ἐκπλήξει, διδομένη ἀπὸ ξένον παρὰ ἀπὸ σέ· διότι οἱ λόγοι τῶν φιλτάτων μετριάξουσιν καὶ τὰς σκληροτάτας τῆς

τύχης περιπετείας. Πρὸς τούτοις, στερεῖσαι τῶν παραμυθιῶν τῆς συμπαθείας αὐτῆς καὶ ὄχι μόνον, ἀλλὰ διακυβεύεις καὶ τὸν μόνον δεσμόν ὅστις δύναται νὰ συνέχῃ ἠνωμένας τὰς καρδίας — τὴν εἰλικρινῆ κοινωνίαν λογισμοῦ καὶ αἰσθημάτων. Ἡ σύζυγός σου θέλει ἐνοήσῃ ἐν βραχεῖ ὅτι δεινὸν τι ταλαιπωρεῖ τὸν νοῦν σου· καὶ ἡ ἀληθὴς ἀγάπη τῆς δὲν θέλει ἀνεχθῆ τὴν ἐχεμυθίαν. Καὶ τῶντι αἰσθάνεται τις ἐκὐτὸν περιφρονούμενον καὶ καθυβριζόμενον, ὅταν μένωσιν εἰς αὐτὸν ἄγνωστοι τῶν φιλτάτων του αἰ λύπαι.»

«Ἀλλὰ, φίλε μου! ἀναλογιζόμενος μόνον ὁποῖαν θέλω ἐπιφέρεις πληγὴν εἰς ὅλας τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς προσδοκίας — πῶς νὰ τολμήσω νὰ καταλυήσω τὴν ἀκηλίδωτον ψυχὴν τῆς, λέγων ὅτι ὁ σύζυγός αὐτῆς εἶναι ἐπαίτης! Ὅτι αὕτη ὀφείλει νὰ παραιτήσῃ πάντα τοῦ βίου τὰ τερπνὰ — πάσας τῆς κοινωνίας τὰς ἡδονὰς καὶ μετ' ἐμοῦ νὰ περιστελλῆται ἐν τῇ πενίᾳ καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ! Πῶς νὰ τὴν εἶπω ὅτι κατεβίβασα αὐτὴν ἐκ τῆς σφαίρας εἰς τὴν ὁποῖαν ἤθελεν ἀκολουθεῖ νὰ κινῆται ἐν μεγάλῃ τῇ λαμπρότητι — τὸ φῶς παντὸς ὀφθαλμοῦ — ὁ θαυμασμὸς πάσης καρδίας. — Πῶς δύναται αὕτη νὰ ὑποφέρῃ πτωχείαν; ἐν ᾧ ἀνετράφη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀμῆς τοῦ πλοῦτου. Πῶς δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἀτημέλητον αὐτῆς, ἐν ᾧ ἐχρημάτισε τὸ εἶδιον τῆς κοινωνίας; Οἴμοι! τοῦτο θέλει βραγίσει τὴν καρδίαν τῆς — βέβαια θέλει τὴν βραγίσει.»

Παρετήρησα ὅτι ἡ λύπη παρεῖχεν αὐτῷ εὐροῖαν λόγων, καὶ τὴν ἀφήκα νὰ ἐξαντληθῆ· διότι ἡ λύπη ἀνακουφίζεται ὑπὸ τῆς διηγήσεως. Ὅτε δὲ ἐκόπασεν ὁ παροξυσμὸς αὐτοῦ καὶ ἐβυθίσθη πάλιν εἰς σιωπὴν βαθεῖαν, ἀνέλαθον ἡρέμα τὸ ἀντικείμενον, καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ φανερώσῃ τὴν κατάστασίν του ἐφάπαξ εἰς τὴν σύζυγόν του. Ἀνένεισε πρὸς ταῦτα τὴν κεφαλὴν τοῦ λυπηρῶς μὲν, ἀλλ' ἀποφασιστικῶς.

«Πῶς ὁμως μέλλεις νὰ τῆς ἀποκρύψῃς αὐτό; Ἀνάγκη πᾶσα νὰ τὸ μάθῃ ὅπως λάθῃ; τὰ ἀναγκαῖα μέτρα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν περιστάσεων σου. Πρέπει νὰ μεταβάλλῃς δίαιταν· μάλιστα, (ἐπειδὴ παρετήρει αὐτὸν βαρυστενάζοντα καὶ λυπούμενον) ἄς μὴ σὲ λυπῇ τοῦτο. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι δὲν ἐναπέθεσας ποτὲ τὴν εὐτυχίαν σου εἰς ἐξωτερικὴν τινα ἐπίδειξιν — σὺ ἔχεις ἀκόμη φίλους, ἐνθέρμονας φίλους, οἵτινες δὲν θέλουσιν ἐλαττώσει τὴν πρὸς σὲ ὑπόληψιν βλέποντές σε διατρίβοντα εἰς οἶκημα εὐτελέστερον· καὶ πραγματικῶς δὲν ἀπαιτεῖται παλάτιον διὰ νὰ ἦσαι εὐτυχὴς μετὰ τῆς Μαρίας.»

«Ἡδυνάμην νὰ εἶμαι εὐτυχὴς μετ' αὐτῆς;» ἐφώναξεν ἐκεῖνος σπασμωδικῶς, «ἐντὸς καλύβης! — Ἡδυνάμην νὰ κατασῶ μετ' αὐτῆς εἰς πτωχείαν καὶ εἰς τὴν κόνιν! Ἡδυνάμην — Ἡδυνάμην... ὁ Θεὸς νὰ τὴν εὐλογῆσῃ! ὁ Θεὸς νὰ τὴν εὐλογῆσῃ, ἐφώναξεν κατακυριευμένος ὑπὸ ὑπερβολικῆς λύπης καὶ τρυφερότητος. «Πίστευσόν μοι φίλε μου», ἀπεκρί-

θην ἐγώ, ἀνεγειρόμενος καὶ λαμβάνων αὐτὸν φιλοστόργως ἐκ τῆς χειρὸς, «πίστευσόν μοι, ὅτι αὕτη δύναται νὰ ἦναι πάντοτε ἢ αὐτὴ μετὰ σοῦ. Ναί, δύναται μάλιστα ἡ εἰδήσις αὕτη νὰ ἦναι πηγὴ μεγαλοφροσύνης καὶ θριάμβου εἰς αὐτὴν — θέλει ἀνακαλέσει πάσας τὰς ἐν αὐτῇ κρυπτομένας δυνάμεις, καὶ τὰς ἐνθέρμονας συμπαθείας τῆς φύσεώς της· διότι μετὰ χαρμοσύνης θέλει ἀποδείξει ὅτι σὲ ἀγαπᾷ διὰ σεαυτόν. Εἰς πᾶσαν καρδίαν εἰλικρινῆ γυναικὸς ὑπάρχει σπινθὴρ οὐρανόφωτος, ὅστις κείται μὲν τεθαμμένος κατὰ τὰς φαιινὰς ἡμέρας τῆς εὐτυχίας, ἀναζωπυρούμενος δὲ, ἀκτινοβολῶν καὶ φωτοειδῆ διαχέων λάμψιν κατὰ τὴν σκοτεινὴν ὥραν τῆς ἀτυχίας. Οὐδεὶς γνωρίζει τὴν ἐγκάρδιον σύζυγόν του — οὐδεὶς ἤξευρε ὁποῖος ὑπηρετικὸς ἄγγελος εἶναι αὕτη, ἕως δὲν ὑποστῇ μετ' αὐτῆς τὰς φλογεράς τοῦ κόσμου τούτου βρασάνους.»

Εἰς τὸν ἐνθέρμον ζῆλον τοῦ τρόπου μου, καὶ εἰς τὸ μεταφορικὸν ὕφος τῶν λόγων μου ὑπῆρχε τι τὸ ὁποῖον κατεπράυνε τὴν ἐρεθισμένην φαντασίαν τοῦ Λέσλιου. Ἐγνώριζον τὸν ἀκροατὴν μὲ τὸν ὁποῖον εἶχον νὰ πραγματευθῶ, καὶ ἀκολουθῶν τὴν ὁποῖαν εἶχα προζενῆσει ἐντύπωσιν, κατώρθωσα τέλος νὰ καταπέσω αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸν οἶκόν του καὶ νὰ ἀνοίξῃ τὰ ἐνδόμυχα τῆς τεθλιμμένης αὐτοῦ καρδίας πρὸς τὴν γυναικᾶ του.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἔμενα ὀπωσοῦν ἐμφροντίς περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ὅσων εἶχα εἰπεῖ πρὸς αὐτόν. Καὶ τίς δύναται νὰ μετρήσῃ τὴν καρτερίαν ἐνὸς τοῦ ὁποῖου ἢ ζῶῃ ἐχρημάτισε κύκλος εὐχαριστήσεων; Τὸ εὐθυμον πνεῦμα τῆς γυναικὸς ἤθελε πιθανῶς ἀποστραφῆ τὸν ζοφερὸν καὶ εὐτελῆ δρόμον τῆς ταπεινώσεως, τὸν αἰφνιδίως ἐνώπιόν της καταδεικνύμενον καὶ μείνει εἰσέτι προσκολλημένον εἰς τὰς φωτεινὰς χώρας, ἐν αἷς εἶχε μέχρι τοῦδε ἐντροφήσει. Προσέτι δὲ ἡ στέρησις τῶν τερπνῶν τοῦ βίου συνοδεύεται ὑπὸ μυριῶν πικριῶν, αἵτινες εἰς τὰς λοιπὰς τῶν ἀνθρώπων τάξεις διατελοῦσι πάντῃ ἀγνωστοί. Ἐν συντομίᾳ δὲν ἠδυνήθην ν' ἀπαντήσω τὸν Λέσλιον τὴν ἐπιούσαν χωρὶς τρόμον. Αὐτὸς εἶχεν ἤδη κοινοποιήσει τὸ πρᾶγμα.

«Καὶ πῶς τὸ ὑπέφερον ἢ σύζυγός σου;» «Ὡς ἄγγελος! ἐφαίνετο μᾶλλον παραμυθία εἰς τὸν νοῦν τῆς· ἐπειδὴ περιπτυσσομένη τὸν τράχηλόν μου, μὲ ἠρώτησεν ἐν τούτῳ μόνον τὸ αἴτιον ἦτο τὸ ὁποῖον μὲ ἔκαμεν ἄρτίως δυστυχῆ. Ἀλλ' ἡ τάλαινα! — ἐπρόσθεσε, «δὲν δύναται πραγματικῶς νὰ ἐνοήσῃ τὴν ὁποῖαν θέλομεν ὑποφέρει ἀλλαγὴν. Ἀφηρημένη ἔχει περὶ τῆς πτωχείας ἰδέαν καὶ ἀνέγνωσε τὰ περὶ αὐτῆς μόνον εἰς ποιήματα, ὅπου εἶναι ἠνωμένη μετὰ τοῦ ἔρωτος. Δὲν αἰσθάνεται εἰσέτι οὐδεμίαν στέρησιν· δὲν ὑποφέρει ἔλλειψιν τῶν συνήθως ἀναγκαίων καὶ τερπνῶν πραγμάτων. Ὅταν πρακτικῶς ἔλθωμεν νὰ δοκιμάσωμεν τὰς ἐλεεινὰς φροντίδας,

τὰς εὐτελεῖς ἀνάγκας, καὶ ταπεινώσεις — τότε θέλει εἶσθαι ἡ ἀληθὴς δοκιμὴ.»

«Ἀλλὰ» εἶπον ἐγώ· «ἀφ' οὗ ἤδη ἐτελείωσες τὸ δυσκολώτερον τοῦ ἔργου, νὰ τῆς φανερώσῃς τὸ τοιοῦτον, ὅσον τάχιον ἀνακαλύψῃς αὐτὸ εἰς τὸν κόσμον, τόσον θέλει εἶναι καλλίτερον. Ἡ γνωστοποίησις ἐμπορεῖ νὰ ἦναι δυσᾶρεστος· πλὴν τότε τὸ τοιοῦτον εἶναι ἀπλῆ δυστυχία, καὶ οὐδὲν πλέον· ἐνῶ ἄλλως ὑποφέρεις αὐτὴν προλαβόντως κατὰ πάσας τὰς στιγμὰς τῆς ἡμέρας. Δὲν εἶναι τόσον ἢ πενία ὅσον αἱ προλήψεις αἵτινες ταλαιπωροῦσι τὸν δυστυχῆ — ἢ πάλῃ ἢ μεταξὺ πνεύματος ὑπερηφάνου καὶ βαλαντίου κενοῦ — ἢ διατήρησις ματαίας ἐπιδείξεως ἥτις ταχέως θέλει παύσει. Θάρρει φαινόμενος πένης, καὶ οὕτω ἀφοπλίζεις τὴν πενίαν ἀπὸ τοῦ ὀξυτέρου αὐτῆς κέντρου.» Εἰς τοῦτο εὗρον τὸν Λέσλιον ἐντελῶς παρεσκευασμένον. Δὲν εἶχε παντελῶς οἴησιν· καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν σύζυγόν του, αὕτη ἐπεθύμει μόνον νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρα παλινδρομήσασαν κατάστασίν της.

Μετὰ παρέλευσιν τινῶν ἡμερῶν ὁ φίλος μου ἦλθε ἐν ἐσπέρας πρὸς ἀπάντησίν μου. Ἐκποιήσας τὴν κατοικίαν του, ἐνοικίασε μικρὰν τινα ἀγροικίαν, ἀπέχουσαν ὀλίγα μίλια τῆς πόλεως. Εἶχε δαπανήσει ὅλην τὴν ἡμέραν στέλλων ἐπιπλα. Τὸ νέον οἶκημα ὀλίγα ἀντικείμενα ἀπῆται καὶ ταῦτα ἐκ τοῦ ἀπλουστεροῦ εἶδους. Ὅλα τὰ μεγαλοπρεπῆ σκεῦη τῆς τελευταίας αὐτοῦ κατοικίας εἶχον πωληθῆ ἐξαιρουμένης τῆς κινύρας τῆς συζύγου του. Αὕτη, ἔλεγεν, ἦτο πολὺ στενωῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν ἰδέαν αὐτῆς καὶ ἀπετέλει μέρος τῆς μικρᾶς ἱστορίας τῆς ἀγάπης των. Καὶ τῶντι γλυκύταται στιγμᾶί τῆς ἀγάπης αὐτῶν ἦσαν ἐκεῖναι κατὰ τὰς ὁποίας ἐρεῖδόμενος ἐπὶ τοῦ ὄργανου ἤκουε τοὺς ἑναρμονίους τόνους τῆς φωνῆς τῆς. Δὲν ἠμπόρεσα τότε νὰ μὴ ὑπομειδιάσω διὰ τὰς τρυφεράς καὶ ῥωμαντικὰς ἐκφράσεις ἐνὸς ὑπερφιλῶντος συζύγου.

Ὡς τόσον ἐκεῖνος ἦτο προδιατεθειμένος νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἀγροικίαν, ὅπου ἡ γυνὴ του εἶχεν ἀσχοληθῆ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπιστακτοῦσα εἰς τὴν διάταξιν τῆς οἰκοσκευῆς. Τὰ αἰσθηματά μου ὡς τόσον ἤρχισαν νὰ ἐνδιαφέρονται πολὺ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς οἰκογενειακῆς ταύτης ἱστορίας, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐσπέρα ἦτον ὠραία, τῷ ἐπρότεινα, νὰ τὸν συνοδεύσω.

Ἦτον ἤδη ἀπνυθηκὸς ὑπὸ τῶν κόπων τῆς ἡμέρας, καὶ ἐνῶ περιεπάτει ἐβυθίσθη εἰς σειρὰν σκοτεινῶν διαλογισμῶν.

«Δυστυχὴς Μαρία» ἐξεφώνησε τέλος ἀναπέμπων βρῦν ἀπὸ τὰ χεῖλη του στεναγμὸν «Καὶ τί ἀναφέρεις αὐτὴν;» ἠρώτησα — «μήπως τῇ συνέβη τίποτε;» «τί!» ἀπεκρίθη ἐξακοντίζων βλέμμα ἀνυπόμονον «Εἶναι ἄραγε μὴδὲν νὰ καταστήσῃ αὕτη εἰς τοιαύτην εὐτελῆ κατάστασιν — νὰ κατακλεισθῇ εἰς ἀθλίαν ἀγροικίαν — νὰ ἦναι ὑποχρεωμένη νὰ κοπιᾶ-

ζη και εις τὰς δουλικὰς σχεδὸν ἐργασίας τῆς ἀθλίας κατοικίας τῆς.»

«Ἐλυπήθη λοιπὸν αὕτη ἕνεκα τῆς ἀλλαγῆς.»
«Ἄν ἐλυπήθη! Τούναντιὸν ἐφάνη ὄλω, γλυκύτης και καλῆ διαθεσις. Γιφόντι αὕτη φαίνεται ὑπὲρ ποτε φαιδρά· ἐδείχθη ὅλη ἀγάπη, τρυφερότης και παρηγορία.»

«Θαυμασία νεᾶνις!» ἀνέκραξα «σὺ ἀποκαλεῖς τὸν ἑαυτὸν σου πτωχὸν, φίλε μου—σὺ δὲν ἐστάθης ποτὲ τὸσον πλούσιος—ποτὲ δὲν ἐγνώρισες τὸν ἄπειρον τῆς τελειότητος πλοῦτον, τὸν ὅποιον κατέχεις εἰς τὴν γυναῖκα ταύτην.»

«Ἄλλ' οἷμοι! φίλε· Ἐὰν ἡ πρώτη συνάντησις ἐν τῇ ἀγροικίᾳ εἶχεν ἤδη παρελθεῖ, στοχάζομαι, ὅτι τότε ἤθελον εἶσθαι ἡσυχος. Πλὴν αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα καὶ ἦν θέλω λάβει πραγματικῶς πείραν τοῦ πράγματος. Ἐκείνη εἰσῆχθη εἰς κατοικίαν εὐτελεστάτην, ἐπησχολήθη ὅλην τὴν ἡμέραν νὰ διευθετήσῃ τὰ πτωχικὰ ἐπιπλάτης και κατὰ πρώτην φορὰν ἐδοκίμασε τοὺς περὶ τὴν οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν κόπους· πρώτην φορὰν σήμερον περιεῖδεν οἶκημα ἐστερημένον παντὸς εὐπρεποῦς πράγματος και ἴσως τώρα κἀθηται ἀπνηδημένη και ἄθυμος δακρυρροοῦσα πρὸς τὴν πρόψιν τῆς μελλούσης πενίας.»

Εἰς τὴν ἐξεικόνισιν ταύτην ὑπῆρχε βαθμὸς πιθανότητος, τὸν ὅποιον δὲν ἠδύναμην νὰ ἀναίρῃσω· ἐντεῦθεν ἐβαδίζομεν σιωπηλοί.

Ἀπὸ τῆς εὐρείας ὁδοῦ ἐπιστρέφοντες πρὸς μίαν στενωπὸν πυκνῶς σκιαζομένην ὑπὸ τῶν δένδρων και ὁμοιάζουσαν ἐντελῶς με ἐρημίαν, ἐξανοίγομεν τὴν ἀγροικίαν. Ἦτο αὕτη ἀρετὰ εὐτελής ἀπὸ τῆς πόρρωθεν ὄψεως και εἰς τὸν βουκολικώτατον ποιητὴν· εἶχε μὲλον τοῦτο εὐρεστον ἀγροικὴν θέαν. Ἀγριάπελος ἐσέπαζεν τὴν μίαν τῶν γωνιῶν με πλῆθος φύλλων. Ὀλίγα μόνον δένδρα χαριέντως ἐξέτεινον ἐπὶ τοῦ οἰκῆματος τοὺς κλάδους αὐτῶν και παρετήρησα διαφόρους γάστρας ἀνθέων διατεθειμένας με κομψότητα πρὸς τὴν θύραν και εἰς τὸν ἔμπροσθεν τοῦ οἰκῆματος χορταρότοπον. Μικρά τις θύρα παρεῖχεν εἴσοδον εἰς ἕνα διάυλον περιφραγμένον μέχρι τῆς θύρας ἀπὸ βάτους. Πλησιάζαντες, ἠκούσαμεν μουσικὴν, ὁ Λέσλιος με ἐκράτησεν ἀπὸ τῆς χειρός, και τότε ἐσταματήσαμεν και ἠκροάστημεν. Ἦτον ἡ Μαρία, ἥτις με ὕφος πνέον τὴν τρυφερωτάτην ἀπλότητα, ἔφαλλε μικρὸν τινα ὕμνον τὸν ὅποιον ὁ σύζυγος αὐτῆς ὑπερφέλει κατ' ἐξοχὴν.

Ἡσθάνθη τὴν χεῖρα τοῦ Λεσλίου τρέμουσαν ἐπὶ τοῦ βραχιονός μου. Αὐτὸς ἔκκαμεν ἔμπρὸς ὀλίγα βήματα διὰ νὰ ἀκούσῃ καλλίτερον. Τὸ βῆμα αὐτοῦ ἀπέτλει ψόφον εἰς τὸ λιθόστρωτον ἔδαφος. Λαμπρὸν, ὠραιότατον πρόσωπον προέκυψε τοῦ παραθύρου, και ἀμέσως εὐθὺς ἔγινεν ἄφαντον—ἐλαφρὸς εἶχος ποδῶν ἠκούσθη, και ἡ Μαρία ἔδραμεν ὡς ὑπόπτερος εἰς ἀπάντησίν μας. Ἐφόρει ὠραίον και λευκόχρουν ἀγροτικὸν φόρεμα, ὀλίγα ἄγρια ἄνθη εἶχε συμπλεγε-

μένα εἰς τὴν ὠραίαν αὐτῆς κόμην, και ἄνθος νεόδρεπτον ἐπὶ τοῦ κροτάφου. Ὅλον αὐτῆς τὸ πρόσωπον ἠκτινοβόλοι ὑπομειδίῶν. Οὐδέποτε εἶδα αὕτην τὸσον ἐρασίμην.

«Ἀγαπητέμου Γεώργιε» ἐφώναξεν ἐκείνη· Χαίρω κατὰ πολλὰ ὅτι ἦλθες. Σὲ περιέμενον, σὲ περιέμενον, τρέχουσα κάτω εἰς τὸν δρόμον και περιβλέπουσα μήπως σὲ ἴδω. Ἠτοίμασα τράπεζαν ὑποκάτω ὠραίου τινὸς δένδρου εἰς τὸ ὕπισθεν μέρος τῆς ἀγροικίας, και συνέλεξα τινα τῶν νοστιμωτέρων χαμοκεράσων, ἐπειδὴ ἤξεῖρω ὅτι σοὶ ἀρέσκουν. Ἐχόμεν προσέτι γάλα τὸσον ὠραῖον και κάθε τι εἶναι γλυκύτατον. Και περιπλέον ὦ! (εἶπε προτείνουσα τὴν χεῖρα αὐτῆς εἰς τὴν ἰδικήν του και ῥίπτουσα βλέμμα ἐκφραστικὸν εἰς τὸ πρόσωπόν του.) ὦ! ἡμεῖς θέλομεν εἶσθαι τὸσον εὐτυχεῖς.

Ὁ δυστυχῆς Λέσλιος ἐνίκηθη. Τὴν ἔλαβεν εἰς τὸ στήθος του, — τὴν ἐνηγκαλίσθη και τῆς ἔδωσε ἐπανελημένα φιλήματα· δὲν ἠδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλὰ τὰ δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· και πολλάκις με διέβεβαίωσεν, ὅτι ἂν και εἶχε ζήσει ἕως τότε εἰς τὸν κόσμον ἐν πλῆρει εὐημερίᾳ, και ἡ ζωὴ του εἶχεν ὑπάρξει εὐτυχῆς, οὐδέποτε ὅμως εἶχε αἰσθανθῆ σιγμὴν τελειοτέρας εὐδαιμονίας.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΠΟΙΗΤΙΚΑ ΑΝΘΗ.

Ἄνθος εἶναι ἡ ποίησις ἐπικοσμῶν και τὸν ἄνθρωπον και τὴν φύσιν. Τὰ κάλλη τῆς φύσεως εἶναι ψυχρὰ και ἄλλα διὰ τὸν ἀτυχῆ ἐκείνον ἄνθρωπον, ὅστις δὲν ἔλαβε πρὸς Θεοῦ τὸ αἰσθημα τοῦ καλοῦ και εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁποίου δὲν ἀντηχεῖ ἡ ἀρμονία τοῦ παντός. Και ἐὰν ἡ φύσις ἀναπλάττεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ποιητοῦ, και ὡς νέα δημιουργία ἐξέρχεται ἐξ αὐτῆς ὁ ὕμνος ὅστις ψάλλει τὰ διηγούμενα τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου θαύματα τῆς οἰκουμένης, εἶναι και αὕτη ἡ ἀνθρωπινὴ καρδία θεῖον ὄργανον ἀναπέμπον, ὅταν τονίζεται ἀπὸ σφοδρὸν τι αἰσθημα λύπης, χαρᾶς, ἔρωτος, ἐλπίδος ἢ ἀπελπισίας, ἐναρμονίους και θελκτικὰς μελωδίας, δι' ὧν γαληνοῦται τὸ πάθος και γλυκεῖα διεγείρεται συμπάθεια εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων. Διὰ τοῦτο ἡ ποίησις εἶναι παντὸς χρόνου και τόπου και καταστάσεως. Ὅπου δήποτε ὑπάρχει αἰσθημα ζωντὸν, ὑψηλὴ διάνοια και λαμπρὰ φαντασία, ἐκεῖ ἀναφύεται και τὸ αἰσθημα τοῦτο φυτὸν, ἡ θέα τοῦ ὁποίου ἐμπνέει γαληνιαίαν χαρὰν ἢ γλυκεῖαν λύπην, κινεῖ εἰς ἰλαρότητα ἢ ἀποσπᾶ δάκρυα, ἀλλὰ πάντοτε ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἰδανικοῦ και ἐμποιεῖ τὴν ἐσωτερικὴν ἐκείνην ἀρμονίαν ἥτις με τὴν ἀρετὴν συνταυτίζεται. Ἐὰν δὲ εἰς πολλοὺς ἐδόθη τὸ αἰσθημα τῆς ποίησεως, εἰς ὀλίγους ὅμως ἐδωρήθη ἡ οὐράνιος

ἐκείνη δύναμις, ἥτις καθιστᾶ τὸν ἄνθρωπον δημιουργὸν νέου κόσμου ἐκτυποῦντος ἐντελέστερον τὸ ἀθάνατον παράδειγμα και τὸν εἰλικρινῆ τύπον παντὸς καλοῦ και πάσης τελειότητος. Ἐν ᾧ δὲ μία και ἡ αὐτὴ εἶναι πανταχοῦ και πάντοτε ἡ οὐσία τῆς ποιήσεως, ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς μορφή διαφέρει κατὰ τόπους και χρόνους, κατὰ τὸν διάφορον βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ και κατὰ τὸ ἀντικείμενον ὑφ' οὗ ἐμπνέεται. Ἡρωϊκὴ, ἀφελής, ἀπλή εἰς τοὺς χρόνους τῆς δουλείας και τῆς ἀπαιδεύσεως, λαμβάνει κανονικωτέραν μορφήν, τελειωτέραν γλῶσσαν και ἔντεχον ὕφην, ὅταν τὸ ἔθνος ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν νηπιώδη κατάστασιν και διὰ τῆς νοητικῆς ἀναπτύξεως προβαίνει εἰς ὑψηλότερον βαθμὸν πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ τότε ἡ ποίησις κινδυνεύει νὰ μεταβληθῇ εἰς ψυχρὰν ἀπομίμνησιν, εἰς τέχνην ἐκ συνθήκης, εἰς βάνασον σχεδὸν ἐργασίαν, εἰς ἐπιστημονικὸν συνδυασμὸν λέξεων και φράσεων, ἐνομιῶν και εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι δυνατὴν νὰ κάμωσιν εὐάρεστον ἐντύπων εἰς τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ δὲν φωτίζουν τὸ πνεῦμα και δὲν συγκινοῦσι τὴν καρδίαν. Τοὺς φύσις και ἐκ Θεοῦ ποιητὰς διαδέχονται τότε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἐκ τέχνης στιχοῦργοι και οἱ ἐπιπέδιοι μὲν, ἀλλὰ ψυχροὶ και ἀναίσθητοὶ μελωδοί, οἱ παραδοῦντες τὰ πρωτότυπα κάλλη τῆς γνησίας και ἐμπνευσμένης ποιήσεως. Ἀλλὰ πλησίον εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος ποιητὰς, οἵτινες θεωροῦντες τὴν τέχνην ὡς ἐπίκτητον προτέρημα νομίζουσιν ὅτι ἄνευ τῆς ἀπὸ Μουσῶν κατοχῆς και μαρίας, δύνανται διὰ τῆς μελέτης νὰ ἀπολάβωσιν ὅτι τοὺς ἀπεποιήσῃ ἡ φύσις, και δι' ἐπιμόνου και νοήμονος ἐργασίας νὰ ἐμφυσηθῶσιν εἰς τὰ πλάσματά των ἐκείνην τὴν ζωντὴν τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς τοὺς ἐστέρησεν, εὐρίσκονται ἐνίοτε και ἄνθρωποι ἔμφυτον ἔχοντες τὴν τέχνην, συναισθανόμενοι τὸ καλὸν ὅπου δῆποτε τὸ ἀπαντήσῃσι, φλεγόμενοι ἀπὸ διακαῆς πάθος, χρωματίζοντες διὰ τῆς φαντασίας των τὸ ἄχρουν και ἄχαρι φάσμα τοῦ πραγματικοῦ βίου, ἐκφέροντες ἀφελῶς και σχεδὸν ἀκουσίως δι' ἐμμέτρου διαλέκτου τὴν μυστηριώδη και ἐνδόμυχον μουσικὴν τῆς ψυχῆς των και τοιοῦτοτρόπως ἀνυψούμενοι εἰς ἀνωτάτην περιωπὴν ποιήσεως και ἀρμονίας. Ἐνα τῶν τοιοῦτων σπανίων ἀνθρώπων εὐτυχῆσαντες νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον και ἀκούσαντες με γλυκεῖαν ἐκπληξιν και θαυμασμὸν τινα τῶν ἄχρι τοῦδε ἀνεκδότων ποιημάτων του, παρεκαλέσαμεν αὐτὸν νὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ κοσμήσωμεν διὰ τινων ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶτον τοῦτο φυλλάδιον τοῦ Φοίνικος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ μετριοφροσύνη του μᾶς ἀπαγορεύει νὰ τὸν ὀνομάσωμεν, θέλομεν τοῦλάχιστον εἰπεῖ ὀλίγα τινα περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ποιήσεώς του και περὶ τῶν προτερημάτων δι' ὧν αὕτη διακρίνεται τῆς συγχρόνου ποιήσεως τῶν ὁμογενῶν μας. Διάφορα εἶναι τὰ ἀντικείμενα και τὰ περιστατικά, ὑφ' ὧν ἐνεπνεύσθη ὁ ἄγνωστος οὗτος ποιητῆς τῆς Ἐπανάστου· ὁ ἔρωτος, τὰ οικογενειακά δυστυχήματα, ὁ πατριωτισμὸς, ἡ θρησκεία,

ἡ δόξα τῶν προγόνων, τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους, τὰ κάλλη τῆς φύσεως, ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας, ἡ ἱστορικὴ πορεία τῆς ἀνθρωπότητος, ὅλα σχεδὸν τὰ εὐγενῆ και φιλόνηρωπα αἰσθηματά, ὅλα τὰ μεγάλα και ἐνδοξα συμβάντα διῆγειρον τὸν ποιητικὸν του οἶστρον και ἐκρουσαν μίαν τῶν χορδῶν τῆς λύρας του. Τὰ ποιήματά του εἶναι ἄλλα διεξοδικὰ, ἄλλα συντομώτατα, λυρικά σχεδὸν ἅπαντα, ἀλλὰ φυσικῶς και ἐντέχνως συμπλεκόμενα ἐνίοτε με ἐπικὰ γεγονότα και με δραματικὰς περιπετείας. Ὁ ποιητῆς μας δὲν ἀνήκει εἰς οὐδεμίαν σχολὴν, δὲν εἶναι οὔτε κλασικὸς, οὔτε ῥωμαντικὸς, οὔτε χυδαῖστής· οὔτε καθαριστῆς, γράφει ὡς ὁμιλεῖ και ἄδει ὡς ὑπαγορεύει· εἰς αὐτὸν ἡ καρδία. Μελετήσας τὸν ἄνθρωπον και τὴν κοινωνίαν, ἀναμιχθεὶς και εἰς αὕτην τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους και τῆς πατρίδος του, πολλὰ ἰδὼν και πολλὰ παθὼν εἰς τὸν κόσμον, ἀπολαύσας σπάνια εὐτυχήματα και ποτισθεὶς με ὄχι ὀλίγας πικρίας, διετήρησεν ἄσπιλον τὴν καρδίαν, ἀγνὸν τὸ αἰσθημα, καθάραν τὴν διάνοιαν και εἰλικρινῆ τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ και τοῦ καλοῦ. Ἡ ποίησις ἐχρησίμωσεν εἰς αὐτὸν ὄχι ὡς ἐπάγγελμα, ὡς μέσον κερδοσκοπίας ἢ ὡς στάδιον φιλοδοξίας, ἀλλ' ὡς γλυκεῖα παρηγορία εἰς τὰς θλίψεις του, ὡς ἀναψυχὴ τῶν πόνων τοῦ βίου και ὡς ἀστὴρ προμηνύων πάντοτε αἰσιώτερον μέλλον. Ἐκ τῶν ὀλίγων δειγμάτων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ παρὸν δημοσιεύομεν συλλέξαντες αὐτὰ κατὰ τύχην ἐν μέσῳ πολλῶν ἄλλων ἄτινα αὐτὸς ὠνόμασεν *Ἀρθη*, θέλωμεν ἰδεῖ οἱ νοήμονες ἀναγνωσται ὅτι ἡ ποίησις του εἶναι ἀφελής, αὐθόρμητος και ἐκπνευστὸς ὡς καθαρὸν νεῦμα ἀπὸ τὰ ἐνδύμυχα τῆς καρδίας. Ἡ ἰδέα κυριεῖται πάντοτε τὴν λέξιν, τὸ ὕφος ἀπέριττον και ἐκφραστικόν, ὁ στίχος δὲν εἶναι διόλου βεβιασμένος και ἀκαταλήξεις· πίπτουσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἐν τέλει τοῦ στίχου ὡς φυσικαὶ ἀπόρροιαι τῆς ἐννοίας και τῆς φράσεως. Ἡ γλῶσσα του μεσάζει και εὐρίσκειται μεταξὺ τοῦ ἀκραιφνοῦς Ἑλληνισμοῦ, τὸν ὅποιον διώκουσιν τινες τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος ποιητῶν, και τῆς δημώδους διαλέκτου τὴν ὁποῖαν ἐπροτίμησαν ἄλλοι. Ἴσως δὲ δὲν ἀπατώμεθα ἐὰν εἰπώμεν ὅτι τὰ ποιήματα ταῦτα, τὰ βλαστάνοντα σήμερον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Παρνασσόν, ἀποτελοῦσι νέον εἶδος ποιήσεως ἄξιον τῆς προσοχῆς τῶν λογίων μας. Τὰ δύο πρῶτα εἶναι ἐαρινὰ *Ἀρθη* τοῦ ἔρωτος και ἐμφαίνουσι ζωντὰτα τὸ παντοδύναμον πάθος τῆς ὀργῆς νέότητος. Τὰ δὲ ἄλλα δύο εἶναι πένθημα ἄνθη, με τὰ ὁποῖα δύσνης πατὴρ ἐστόλιζεν ὁ ποιητῆς τὸν τάφον ἐρασίμης και φιλιτῆτος θυγατρὸς ἀπὸ ἄωρον θάνατον ἀφαρπασθείσης. Ὅσοι δὲ εὐτύχησαν νὰ τὴν γνωρίσωσι μαρτυροῦσιν ὅτι διὰ τὸ κάλλος, τὴν εὐφύειν και τὴν ἀρετὴν ἦτο ἡ νεᾶνις ἐν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἐντελῆ πλάσματα τὰ ὁποῖα σπανίως χαρίζεται ὁ Θεὸς εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ θαυμάσῃ τὴν ἐντέλειάν των και νὰ θρηνηῖ αἰωνίως τὴν στέρησίν των.

"Αυθ η.

Α'.

Σ' αγαπῶ δι' αὐτάς ποῦ τόσον
Σὲ στολιζοῦν ἀρετάς,

Σ' αγαπῶ διὰ τὴν μαγείαν
Ποῦ τριγύρω σου σκορπᾶς.

Σ' αγαπῶ διὰ τὰ ἐντελῆ σου,
Σ' αγαπῶ διὰ τὰ ἀτελῆ,

Διὰ πᾶν ὅτι εἶναι ἰδικόν σου,
Σ' αγαπῶ διότι εἶσαι ἐσύ.

Καὶ μ' ἐσένα αὐτοὺς τοὺς τόπους

Ἀγαπῶ ποῦ κατοικεῖς,
Τὸν ἀέρα ὁποῦ ἀναπνέεις,

Καὶ τὸ χῶμα ὁποῦ πατεῖς.

Τὸ ὅ,τι ὑπάρχει διότι ὑπάρχεις,

Διότι ζῆς καὶ τὴν ζῶν,

Ἀγαπῶ τὴν πλάσιν ὄλην,

Διότι εὐρίσκεισαι εἰς αὐτήν.

Β'.

Ὅπου στέκομαι, ὅπου ὑπάγω,

Παντοῦ ὁ νοῦς μου ἐσὲ ζητεῖ,

Παντοῦ ἐμπρός μου ἐσὺ προβαίνεις,

Χωρὶς σέ, λείπει ἡ ζῶή.

Ὀνειρεύομαι, καὶ ἐσένα

Εἰς κάθε ὄνειρον θωρῶ·

Ἐξυπνῶ, κ' εἶμαι σιμάσου,

Μοῦ ὀμιλεῖς καὶ σοῦ ὀμιλῶ.

Σὲ ζητῶ ὅσπῃ κοινωνίαν,

Στάς ἐρήμους σὲ ζητῶ,

Μόνον σὲ ὅσπῃ οἰκουμένην

Ἀκούω, βλέπω, ἐπιθυμῶ.

Ὅπου εὐρίσκεισαι ἐκεῖ μόνον

Λάμπει ὁ ἥλιος, λάμπει ἡ γῆ,

Ἄν ὑπάρχουν δι' ἐμὲ οἱ τόποι,

Στοὺς ὁποίους δὲν εἶσαι σύ.

Γ'.

Εἶδες ποτὲ ἔς αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν μου

Στιγμὴν ποῦ νὰ μὴν ἔχη στεναγμόν;

Τὴν σκοτεινὴν ἐξέτασες ζῶν μου

Χωρὶς νὰ εὐρῆς τῆς λύπης τὸν παλμόν;

Καθὼς ὁ πέπλος ποῦ νεκροῦς σκεπάζει,

Ὅστως ἐμὲ σκεπάζει θλιθερὰ

Ἀπελπισία φαρμακερὴ καὶ κράζει

Ἐπάνω μου ὄλα τοῦ ἔδου τὰ δεινά.

Τὸ πᾶν γελᾷ, πλὴν δὲν γελᾷ δι' ἐμένα,

Καὶ ἡ κτίσις πλέον ἔς ἐμὲ δὲν ἀντηχεῖ·

Ἐχασα πάσης σωτηρίας λιμένα,

Μόνη μὲ θέλγει ἐπιθυμία θερμῆ.

Νὰ μὲ πλακώσῃ ἡ γρήγορα τὸ χῶμα

Τὸ ὁποῖον πλακόνει τοιοῦτον θησαυρόν,

Καὶ νὰ ἐνωθῆ τὸ κρῶν νεκρόν μου σῶμα

Μὲ τὸ ἰδικόν της σῶμα τὸ νεκρόν.

Δ'.

Ἐμεινα φεῦ! ἔς τὴν οἰκουμένην μόνος,

Τώρα δι' ἐμὲ δὲν εἶναι πλέον ἐλπίς.

Ὡς σύντροφός μου αἰωνίως μοῦ μένει ὁ πόνος,

Σ' ἐμὲ χαρὰς κάμμια δὲν πίπτει ἀκτίς.

Τὸ πρὸν σκοτεινὸν προβαίνει ἐμπρός μου,

Τὸ μέλλον φρικαλέον μ' ἐπαπειλεῖ,

Ὅλα τὰ κάλλη ἐχάθησαν τοῦ κόσμου,

Ὅπου καὶ ἂν στρέψω ἀπελπισία καὶ ἐκεῖ.

Ἡνοίχθη χάσμα ἔς ὄλον μου τὸν βίον,

Χάσμα, τὸ ὁποῖον καὶ πλέον δὲν θὰ κλεισθῆ!

Στὰ βάραθρά του μαίνομαι ὡς θηρίον

Ἔως ποῦ ἡ ζῶη καὶ ἡ μνήμη μου σβουσθῆ.

Ὡς θεραπείαν εὐρίσκω τὴν μεγάλην

Πληγὴν, ὁποῦ μὲ καταπολεμεῖ·

Καὶ ὅσον φρικτὴν καὶ ἂν ὑποφέρω πάλιν,

Τὴν αγαπῶ διότι μὲ τυραννεῖ.

Τὸ κάτωθεν μυθιστόρημα τῆς Ἀμερικανίδος Beecher Stowe, τὸ πραγματευόμενον περὶ δουλείας, ἢ περὶ τοῦ βίου τῶν Μαύρων εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Ἀμερικῆς, διὰ τὴν τοῦ ἀντικειμένου τοῦ σπουδαιότητα, συσταίνομεν ἐνθέρμως εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας. Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἦν ἐπροξένησεν εἰς ἅπαντα τὰ πολιτισμένα ἔθνη, αἱ ἀδιάλειπτοι εἰς πολλὰς καὶ διαφόρους διαλέκτους μεταφράσεις αὐτοῦ τοῦ πονήματος καὶ οἱ καθ' ἡμέραν γινόμενοι ἔπαινοι ὑπὸ τῆς δημοσιογραφίας ἐν γένει, μᾶς κατέπεισαν, ὅτι ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον καὶ ἄτοπον νὰ μὴ προσθέσωμεν, εἰς τὰς τόσας ἄλλας, καὶ τὰς ἰδικὰς μας ἐπιδοκιμασίας τῶν ὑπὸ τοῦ ἀκραιφνοῦς αἰσθήματος καὶ τῆς ἀληθείας ὑπαγορευόμενων ἐκφράσεων αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου καὶ ἀξιεράστου γόνου τῆς Οὐασικτωνικῆς γῆς, ὅθεν ἐπιχειροῦμεν τὴν μετάφρασιν αὐτοῦ τοῦ πονήματος· πρὶν δὲ εἰσελθομεν εἰς τὴν πραγματείαν καθίσταται ἀναγκαῖον νὰ γνωσποποιήσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὰς γενικὰς ἰδέας καὶ ἀρχὰς αἵτινες προέτρεψαν αὐτήν, εἰς τὴν τοιαύτην ἐπιχείρησιν ὡς ἐρανίσθημεν ἐκ τοῦ προοιμίου καὶ τοῦ ὄλου πονήματος.

Ὁ Συγγραφεὺς αὐτοῦ τοῦ μυθιστορήματος, ἐμπνεόμενος ἀπὸ τὴν ὑψηλὴν καὶ λαοσωτήριον ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀπανταχοῦ διαδόσεως τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως, καταδεικνύει ἐντέχνως καὶ εὐφυῶς τοὺς ὀπισθοδρομικοὺς καὶ ἀντιχριστιανικοὺς σκοποὺς τῶν κατακτητῶν, ἐπιβεβαιῶν ὅτι τὰ ἔθνη, δουλαγωγούμενα ὑπὸ αὐθαρέτων καὶ δουλικῶν ἀρχῶν καὶ στερούμενα παντὸς αἰσθήματος εὐγενείας, τείνουσιν εἰς τὸ νὰ καταθλίψωσι μᾶλλον ἢ νὰ προστατεύσωσι τοὺς ἀδυνάτους. Μὲ λύπην καὶ δυσαρέσκειαν περιγράφει τὰ ὀλέθρια κακὰ τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς δουλείας καὶ συσταίνει τὴν περιγραφὴν τῶν πλειοτέρων ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς τὰ βόρεια κλίματα κατοικοῦντας, ἂν αἱ λέξεις καὶ αἱ περιγραφαὶ τοῦ τοῖς φανῶσι γελοιογραφίαι.

Εὐελπίζεται δὲ, ὅτι θέλει ἔλθει καιρὸς, καθ' ὃν τὰ ὑπομνήματα ταῦτα, θέλουσι θεωρεῖσθαι ὡς ἀπλῆ ἐκθεσις προγεγονότων καὶ μὴ πλέον γινόμενων, καθὼς πολλὰ ἄλλα τοιοῦτου εἶδους ὑπάρχουσι τὴν σήμερον ὡς τεκμήρια ἀπλῶς τῆς καταπαύσεως τῶν θλίψεων καὶ στενοχωριῶν εἰς ἃς περιπίπτει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν κό-

σμον τοῦτον ἐκ τῆς οἰκτρᾶς εἰμαρμένης του.

Εἶθε τὰ πεφωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη, ἐγκαταλείψαντα τοὺς ἐχθρικοὺς αὐτῶν σκοποὺς καὶ τὰς ἐχθρικὰς διανοήσεις, περιφρονήσαντα δὲ τὴν ἰδιοτέλειαν, τὴν ἀμάθειαν καὶ τὸν ἐγωισμόν καὶ ἀπὸ τὸ εὐγενὲς καὶ ἐλευθέριον τῆς προόδου αἰσθημα δρωόμενα, καὶ ἀπὸ τὰς φωτεινῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ λαμπάδας φωτιζόμενα, νὰ χρησιμεύσωσιν ὁ χειραγωγὸς καὶ ὁ ποδηγέτης εἰς τοὺς ἐν ἀγριότητι καὶ ἀμαθείᾳ διατελοῦντας λαοὺς, εἰς τὸν ἄποσκορακίσωσιν αὐτάς, καὶ νὰ χορηγήσωσι κατὰ τὸ φυσικὸν δίκαιον, εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν δουλείαν στενάζοντας, τὴν προσήκουσαν ἐλευθερίαν, ὅπως ἐγκαθιδρύσαντες νόμους ἴσους καὶ ἐλευθέρους καὶ τελειοποιήσαντες γλώσσαν τε καὶ φιλολογίαν, ἀγάλωνται καὶ χαίρωνται παραβλλόντες τὸ παρελθὸν μὲ τὸ ἐνεστώσ καὶ ἀτενίζωσι τὰ βλέμματὰ των εἰς αἴσιον μέλλον.

Ἐκεῖνα δὲ τῶν ἐθνῶν, ἅτινα μανιωδῶς κατεφέρθησαν καὶ καταφέρονται κατὰ τῶν ἐπευχομένων ὥστε τὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ βασίλειον νὰ ἐπισκιάσῃ τὰ πνεύματα καὶ νὰ κραταιωθῆ ἐπὶ τῆς Οἰκουμένης ἀπάσης· ἐκεῖνα τῶν ἐθνῶν, ἅτινα τρέφουσιν εἰς τὰ ἐνδόμυχά των, τὴν ἀδικίαν, τὴν σκληρότητα καὶ τὴν κατάθλιψιν, ἃς ἀναλογισθῶσιν ὅτι θέλει ἔλθει ἡμέρα: « ἡ ἡμέρα δὲ ἐκείνη θέλει καίεται ὡς κλίβανος, » καθ' ἣν ὁ ἀνώτατος δικαστὴς ὡς μάρτυς αὐτόπτης καὶ μὲ τὴν ἀνεπηρέαστον πλάστιγγα τῆς δικαιοσύνης ἀνὰ χεῖρας, θέλει κατασυντρίψει καὶ καταστρέψει, τὸν ἀποπέμποντα τὸν ξένον, τὸν καταθλίβοντα τὸν πτωχὸν εἰς τὰς πραγματείας του, τὴν χήραν καὶ τὸν ὄρφανόν. » Ἄς ἀναλογισθῶσιν ὅτι διὰ τῶν κακοπραγιῶν των ἀμφότεροι ἢ τε Ἄρκτος καὶ Μεσημβρία, ἔγιναν ἐγκληματῆται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι διὰ τῶν ἀδικῶν καὶ σκληρῶν πράξεων των ἢ διὰ τῆς ἀνεγέρσεως κοινῆς πρωτευούσης τοῦ ἐγκλήματος εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῶσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς μεταμελείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας· καθότι ὁ νόμος τῆς ἀδικίας καὶ τῆς σκληρότητος, ὅστις θέλει ἐπισείσει ἐπὶ τῶν ἐθνῶν τὴν ὀργὴν τοῦ Ὑψίστου, εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ αἰδίου νόμου, δι' οὗ μολόπετρα βυθίζεται εἰς τὸν Ὠκεανόν.

Η ΚΑΛΥΒΗ ΤΟΥ ΜΗΑΡΜΗ ΘΩΜΑ

η

Βίος τῶν Μαύρων εἰς τὰ Μεσημβρινὰ μέρη
τῆς Ἀμερικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ὁ ἀναγνώστης ἀρχεται νὰ γνωρίζῃ ἄνδρα φιλόνηρωπον.

Κατὰ τινα ψυχρὰν ἐσπέραν τοῦ Φεβρουαρίου, δύο εὐγενεῖς κύριοι, εἰς εὐπρεπισμένον ἐστιατόριον τῆς ἐν Κεντούκκῃ πόλεως Π—, ἐκάθηντο ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου μεμονωμένοι, ἔχοντες τὸ ποτήριον εἰς τὸ πλεῦρον καὶ διεπραγματεύοντο μὲ πολλὴν περιπάθειαν ἀντικειμένον τι.

Πρὸς ἀποφυγὴν μακρηγορίας εἶπομεν, δύο εὐγενεῖς. Πλὴν ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν, προσεκτικῶς θεωρούμενος δὲν ἐφαίνετο ἀνηκῶν εἰς τοιαύτην περιωπὴν ἀνθρώπων. Χαμηλοῦ ἀναστήματος ὦν καὶ πολὺσαρκος, εἶχε τετριμμένην καὶ χυδαίαν φυσιογνωμίαν, ὁ δὲ σοβαρὸς καὶ ἀγέρωχος αὐτοῦ τρόπος, ἐδείκνυεν αὐτὸν ἀνθρώπον ποταπῆς καταστάσεως, προσπαθοῦντα νὰ ἀνοίξῃ τὸν δρόμον του εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ βαρὺς καὶ ποικιλόχρους ἱματισμὸς του, ὁ κυανοῦς λαίμοδέτης διὰ κιτρίνων ποικιλιμάτων διαστιλδόμενος καὶ μὲ ἐτερόκλητον κόμβον, ἐντελῶς προσήρμοζον εἰς τὸν χαρακτῆρά του. Αἱ πλατεῖαι καὶ τυλώδεις αὐτοῦ χεῖρες, ἦσαν κεκοσμημένα ὑπὸ πολυαριθμῶν δακτυλίων, ἐπὶ δὲ τοῦ ὑπενδύτου διεκρίνετο χονδρὴ ἄλυσος χρυσοῦ, ἐξ ἧς ἐκρέμαντο πολλὰ καὶ παντοειδῆ ἀρτήματα, ὑπερμεγέθη καὶ πολύχροα, τὰ ὁποῖα ἐπαίξε μὲ ὑπερβολικὴν ἐπιδειξιότητα καὶ προφανῆ εὐχαρίστησιν διαρκούσης τῆς συνομιλίας. Ἡ διάλεξις του, πολλῶν βαρβαρισμῶν καὶ σολοικισμῶν ἀπόζουσα, ἐκοσμεῖτο ἐν διαλειμματικῶν ὑπὸ τινων φράσεων, τὰς ὁποίας, καὶ αὐτὴ ἡ ἀπειρος ἐπιθυμία μας τοῦ νὰ εἰμεθα ἀκριβεῖς ἱστορικοὶ δὲν θέλει ποτὲ μᾶς καταπέσει νὰ τὰς μεταγράψωμεν ἐνταῦθα.

Ὁ σύντροφός του, κύριος Σχέλθης, τὸν ἀντιόνην ἐφαίνετο εὐγενής, καθότι τὰ ἐπιπλα, ἡ εὐταξία καὶ ἡ κατάστασις τῆς οἰκίας του, ἐδείκνυον αὐτὸν ἄνδρα εὐπορον καὶ μάλιστα πλούσιον.

Ὅτω πως θέλω τελειώσῃ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, εἶπεν ὁ Σχέλθης.

Δὲν δύναμαι τῇ ἀληθείᾳ νὰ τελειώσω αὐτὴν ὡτω πως, κ. Σχέλθης, εἶπεν ὁ ἕτερος, κρατῶν εἰς τὰς χεῖράς του ἓν ποτήριον μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ τῆς λυχνίας.

Πῶς, κ. Χόλης. Ὁ Θωμᾶς εἶναι ἄνθρωπος προικισμένος μὲ ὅλα τὰ προτερήματα, καθότι ἡ εὐθερότης, ἡ τιμιότης καὶ ἡ ἱκανότης μὲ τὴν ὁποίαν διαχειρίζεται ἅπασαν τὴν κτηματικὴν περιουσίαν μου, εἶναι συστατικὰ ἀπογοῶντα πρὸς ἐκτίμησιν αὐτοῦ εἰς τοιαύτην ποσότητα.

— Ἐνοσεῖς τὴν τιμιότητα τῶν Μαύρων, εἶπεν ὁ Χόλης, ἐτοιμαζόμενος νὰ πῆν ἓν ποτήριον βράνδης.

— Ὅχι, ἐνοῶ τὴν λέξιν εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτῆς σημασίαν. Ὁ Θωμᾶς εἶναι ἀγαθὸς, πιστὸς, εὐαίσθητος καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν κατηχήθη εἰς τινα θρησκευτικὴν δμηγυρίαν καὶ πιστεύω ὅτι δὲν ὑποκρίνεται· ἔκτοτε τῷ ἐνεπιστεύθη ἅπασαν τὴν περιουσίαν μου, τὸ τε χρηματικὸν, τὴν οἰκίαν, τοὺς ἵππους· τῷ παρεχώρησα ἅπασαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ περιέρχεται τὸν τόπον καὶ τὸν εὐρῆκα πάντοτε ἐντὸς τῆς ἀληθοῦς καὶ εὐθείας ὁδοῦ.

— Πολλοὶ παραδέχονται ὅτι δὲν ὑπάρχουσι Θεοσεβεῖς Μαῦροι, Σχέλθης, εἶπεν ὁ Χόλης, στολιζών τὰς λέξεις του διὰ χαριέντων κινήματων τῆς χειρὸς, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ προσβῶ τὸν ἀντιόν. Μοὶ ἔτυχε περίσου ν' ἀγοράσω εἰς Ὀρλεανς, ἓνα Μαῦρον τοῦ ὁποίου ἡ ἀγαθότης, ἡ εὐγένεια καὶ ἡ θεοσεβεία ὑπερέβαινε πάντα ὅσον. Ὡφελήθη εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτοῦ περίπου τῶν ἑξακοσίων ταλλήρων, ἔνεκα τῆς ἀνάγκης εἰς ἣν εὕρισκετο ὁ κύριός του. Βεβαίως τὸ θρησκευμα εἰς ἓνα Μαῦρον, τὸ νομίζω ὡς ἐν τῶν πολυτιμωτέρων προσόντων, ὅταν εἶναι γνήσιον καὶ ὄχι διεφθαρμένον.

— Ὁ Θωμᾶς ἔχει πραγματικῶς αὐτὸ τὸ προσόν,» ἐπέμεινε ὁ Σχέλθης· τὸ τελευταῖον φθινόπωρον τὸν ἀπέστειλα μόνον εἰς Κινιανάτην, πρὸς ἐκπεραίωσιν τινῶν ὑποθέσεων μου, καὶ νὰ μοὶ φέρῃ πεντακόσια τάλληρα· πρὶν ἀναχωρήσῃ δὲ, τὸν εἶπον, «Θωμᾶ, σὲ ἐμπιστεύομαι, καθότι εἶσαι Χριστιανὸς καὶ δὲν φαντάζομαι πώποτε ὅτι θέλεις μὲ ἀπατήσῃ.» Μετὰ παρέλευσιν δὲ καιροῦ ἐπιστρέφει ὁ Θωμᾶς, ὡς πάντοτε εἶχον τὴν πεποίθησιν. Ἐπληροφόρηθη ὅμως, ὅτι τῷ εἶπον τινὲς, νὰ δραπετεύσῃ διὰ τὸν Καναδᾶν, καὶ τοῖς ἀπεκρίθη, ὅτι, «Οὐδέποτε θέλω τολμήσει τοιοῦτόν τι, ἐνόσω ὁ κύριός μου μὲ ἐμπιστεύεται.» Πρέπει νὰ τὸ μολογήσω, ὅτι λυποῦμαι νὰ ἀποχωρισθῶ ἀπὸ τὸν Θωμᾶν καὶ νὰ στερηθῶ τῆς συμπράξεως καὶ τῆς βοήθειάς του. Σὺ δὲ, ἀν ἔχῃς συνειδήσιν, δὲν πρέπει ν' ἀπορρίψῃς τὴν πρότασίν μου, τοῦ νὰ δεχθῆς τὸν Θωμᾶν πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ πρὸς Σὲ ὀφειλομένου χρέους μου.

— Σὲ βεβαιῶ, εἶπεν ὁ Χόλης, ὅτι ἔχω τὴν συνείδησιν τὴν ἀπαιτουμένην εἰς ἄνθρωπον μετερχόμενον τὸ ἐμπόριον, καὶ σοὶ ὀφείζομαι, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος πρᾶτῃς ἀσειεύθηνος, ὅτι εἶμαι καὶ ἐτοιμὸς νὰ πράξω πᾶν ὅ,τι εἶναι δίκαιον πρὸς ὑποχρέωσιν καὶ εὐχαρίστησιν τῶν φίλων μου· ἀλλὰ καλῶς γνωρίζεις ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, εἶναι ἐπισηφές τὸ ἐμπόριον τῶν Μαύρων, καὶ εἶναι ἀκριβὸν καὶ δύσκολον νὰ δώσῃ τις τόσην ποσότητα.» Ἀναστενάζας δὲ μὲ μεγάλην σκεπτικότητα, ἐπήρξεσεν τὴν ἐν τῷ ποτηρίῳ του εὐρισκομένην ποσότητα βράνδης.

— «Πόσον σκοπεύεις λοιπὸν νὰ πληρώσῃς;» εἶπεν ὁ Σχέλθης, διακόπτων τὴν ὄχληράν σιωπῆν.

— Ἐχεις κἀνὲν ἄλλο παιδίον ἢ παιδίσκην, παρεκτός τοῦ Θωμᾶ;

— Σὲ βεβαιῶ, δὲν ἔχω κἀνὲν τοῦ ὁποίου ἢ πώλησις νὰ μοὶ ἀποβῆ ὅσον ἐπιθυμῶ, ἐπικερδῆς, καὶ σοὶ ὁμολογῶ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ μεγάλη ἀνάγκη μὲ βιάζει νὰ κάμω τὴν πώλησιν ταύτην, καθότι δὲν ἐ-

πιθυμῶ νὰ ἀποχωρίζωμαι καὶ νὰ στερωῶμαι τινὸς τῶν βοηθῶν μου.

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀνεψώθεισος τῆς θύρας, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον μικρὸν καὶ εὐρωστον παιδίον, περίπου τεσσάρων ἢ πέντε ἐτῶν τὴν ἡλικίαν. Ἡ ὠραιότης καὶ χάρις τοῦ προσώπου του ἐκοσμεῖτο ἔτι μᾶλλον ἀπὸ τὴν καὶ αὐτῆς τῆς μετάξης λεπτοτέραν καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων κατὰ βοστρύχους κρεμαμένην μέλαιναν κόμη του· τοὺς πλήρεις δὲ ζωηρότητος καὶ γλυκύτητος ὀφθαλμοῦς του, ἀπὸ πυκνὰς καὶ μελανοχρόους ὀφρῦς καὶ βλεφαρίδας περικοσμουμένους, περιστρέφε περιέργως καθ' ὅλην τὴν αἴθουσαν· πρὸς ἐπαύξεισιν δὲ τῆς μελανωπῆς αὐτοῦ ὠραιότητος, συνέτεινεν εἰς ἄκρον εἰς ἐρυθροκίτρινος χιτῶν, τεχνηέντως κατεσκευασμένος καὶ καθαρῶτατος· ὁ ἐλευθέριος, ἀστείος καὶ ἀφοβὸς αὐτοῦ χαρακτῆρ, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς μετριοφροσύνης καὶ τῆς αἰδοῦς, ἐδείκνυεν, ὅτι δὲν εἶχε δοκιμάσει κἀμμίαν κακομεταχείρισιν παρὰ τοῦ κυρίου του.

— Καλῶς ἤλθες Τζῆμ Κρόου! Νὰ . . . ἔπαρε, εἶπεν ὁ Σχέλθης συρίζων καὶ ρίπτων πρὸς αὐτὸ σταφυλῆν. Τὸ παιδίον μόλις ἐδραξέ τὴν σταφυλῆν ἀνεχώρησεν ὅσον ἡδύνατο τάχιον, ἐν ᾧ ὁ κύριος κατείχετο ὑπὸ σφοδροῦ γέλωτος.

— Ἐλθέ, Τζῆμ, ἀνέκραξεν. Τὸ παιδίον ἐπανήλθε καὶ ὁ κύριος τοῦ ἐχάιδευσεν τὰς οὐλὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸν πώγωνα.

— Ἐλα λοιπὸν Τζῆμ, δεῖξέ εἰς τὸν κύριον πῶς χορεύεις καὶ τραγουδεῖς. Τὸ παιδίον μὲ ὄλην τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ θάρρος ἤρχισεν ἐν ἀγροτικὸν ἄσμα, σύνθητες καὶ κοινὸν μεταξὺ τῶν μαύρων, τὸ ὁποῖον ἀποκαθίστα ἔτι μᾶλλον εὐχάριστον, ἢ λιγυρὰ καὶ γλυκεῖα φωνήτα· ἐπισυνωδούετο δὲ τὸ ἄσμα τοῦτο ὑπὸ διαφόρων ἀστειῶν καὶ ἐναρμονίων στρωφῶν καὶ κινήσεων τῶν χειρῶν, τῶν ποδῶν καὶ ὄλου τοῦ σώματος.

— Εὐγε! Εὐγε! ἀνέκραξεν ὁ Χόλης, καὶ τοῦ ρίπτει τμήμα τι πορτοκαλίου.

— Τώρα, Τζῆμ, εἶπεν ὁ κύριος, δεῖξέ μας πῶς περιπατεῖ ὁ γέρον Κούδιος, ὅταν προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ ρευματισμοῦ.

Ἀμέσως ὑπακούει εἰς τὴν διαταγὴν του καὶ ἀρχίζει νὰ προσποικτᾷ εἰς τὰ εὐλύγιστα μέλη τοῦ σώματος του τὴν ἀπαιτουμένην ἀμορφίαν καὶ στρέβλωσιν, ἐπιστηρίζεται εἰς τὴν βακτηρίαν τοῦ κυρίου του, ὑδῶναι τοὺς ὦμους του, ριτυδώνει καὶ ἀλλοιοῖνε τὸ βρεφικὸν πρόσωπόν του καὶ περιέρχεται τὴν αἴθουσαν πτώων δεξιὰ καὶ ἀριστερά· εἰς ὅλα δὲ ταῦτα, ἐμιμῶται μὲ τόσην ἐντέλειαν καὶ ἀστείότητα τὰ χαρακτηριστικὰ ἐνδὸς γέροντος, ὡς ἐκίνησεν ἀμφοτέρους τοὺς κυρίους εἰς ὑπερβολικὸν γέλωτα καὶ καγχασμὸν.

— Τζῆμ, εἶπεν ὁ Κύριος τοῦ, μίμη σου τώρα τοὺς ψαλλομένους τοῦ γέροντος Ἐλδερ Ῥέβινς· τὸ παιδίον δὲ, μηκύνων ἀλλοκότως τὸ παχυλὸν αὐτοῦ πρόσωπον, ἤρχισεν νὰ ψάλλῃ διὰ τῆς ῥινδῆς, μὲ ἀτάραχον σοβαρότητα.

— Εὐγε! Εὐγε! εἶπεν ὁ Χόλης, λαμπρὸν παιδίον καὶ κτυπὸν κολακευτικῶς τοὺς ὦμους τοῦ Σχέλθης, εἶπε· Πρόσθετες καὶ τοῦτο εἰς τὴν πώλησιν τοῦ Θωμᾶ καὶ σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι ἡ ὑπόθεσις θέλει λάβει πέρας.

Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν, γυνὴ τις εἰκοσιπενταετῆς τὴν ἡλικίαν ἤνοιξε σιγαλῶς τὴν θύραν. Δι' ἐνδὸς βλέμματος ἡδύνατό τις νὰ γνωρίσῃ, ὅτι ἦτο μήτηρ τοῦ παιδίου καθότι τὸ μέγεθος, ἡ ζωηρότης καὶ τὸ μελανόχρουν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς κοσμουμένων ὑπὸ μακρῶν βλεφαρίδων, προσέτι δὲ, οἱ πλόκαμοι τῆς λεπτῆς κόμης τῆς, ὁμοιάζον καθ' ὁλοκληρίαν τοὺς τοῦ παιδίου. Ὑπὸ τὸ μελανωπὸν τῶν παρεῶν τῆς, διεκρίνοντο οἱ χρωματισμοὶ τῆς αἰδοῦς, τοὺς ὁποίους ἐπροξένησεν εἰς αὐτὴν τὸ ζωηρὸν καὶ θαυμαστικὸν βλέμμα τοῦ ξένου. Ὁ ἱματισμὸς τῆς ἦτον ὅσον δύναται τις νὰ φαντασθῇ καθαρῶτερος καὶ τόσον καλῶς προσηρμοσμένος, ὥστε διεκρίνετο τὸ χαριεν καὶ εὐσχημον τοῦ ἀναστήματός του. Αἱ λεπταὶ χεῖρες καὶ οἱ καλλίσφυροι πόδες τῆς, ἦσαν ἰδιαίτερα τινὰ χαρακτηριστικὰ, τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ ὑπεκφυγῶσι τὴν ξυδέρκειαν τοῦ ἐμπόρου, συνηθισμένου νὰ διακρίνῃ ἐκ πρώτης ὄψεως τὰ προτερήματα τοῦ θηλυκοῦ εἴδους.

— Τί εἶναι, Ἐλίτζα; εἶπεν ὁ Κύριος, βλέπων αὐτὴν νὰ τον παρατηρῇ ἀσκαρδαμυκτεῖ.

— Συγχωρεῖτε, ζητῶ τὸν Ὄρβην. Τὸ παιδίον δὲ στραφέν πρὸς αὐτὴν, τῆς ἐδείκνυεν τὴν σταφυλῆν τὴν ὁποίαν εἶχε συνάξει εἰς τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου του.

— Ἴδου αὐτὸς, ἔπαρε τὸν, εἶπεν ὁ Σχέλθης, λαβούσα δὲ τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἀνεχώρησε μετὰ μεγάλῃς σπουδῆς.

— Μὰ τὸν Δία! εἶπεν ὁ ἔμπορος, στρεφόμενος μὲ θαυμασμὸν εἰς τὸν Κ. Σχέλθης, τοῦτο εἶναι εἶδος ἐμπορίου! Σοὶ ὁμνῶ ὅτι θέλει εἶσθαι τὸ ἀντικείμενον τῆς εὐτυχίας Σου εἰς Ὀρλεανς, καθότι εἶδον νὰ πληρῶσιν ἄρδρα ποσότητας διὰ μαύρας πολὺ κατωτέρας ταύτης.

— Δὲν ἐπιθυμῶ δι' αὐτῆς νὰ εὐτυχήσω, εἶπεν ὁ Σχέλθης, καὶ προσπαθῶν νὰ διακόψῃ αὐτὴν τὴν ὀμιλίαν, ἤνοιξε φιάλην τινὰ νέου οἴνου καὶ ἐπερώτα τὸν σύντροφόν του περὶ τῆς ποιότητος.

— Λαμπρὸς, πρώτης ποιότητος! εἶπεν ὁ Χόλης· στρέφων δὲ τὴν χεῖρά του κολακευτικῶς εἰς τοὺς ὦμους τοῦ Σχέλθης, εἶπέ μοι παρακαλῶ σε, πόσον ἀπαιτεῖς διὰ τὸ παιδίον, διὰ τὴν γυναῖκα, ἐν βραχυλογίᾳ, πόσον ζητεῖς;

— Κ. Χόλης, ἀδύνατον εἶναι νὰ σοὶ πωλήσω τὴν γυναῖκα, καθότι ἡ σύζυγός μου δὲν ἤθελε βεβαίως τὴν παραχωρήσῃ, οὔτε διὰ ἰσοβαρῆ ποσότητα χρυσοῦ.

— Ἐ! Ἐ! αἱ γυναῖκες πάντοτε μεταχειρίζονται αὐτὰς τὰ λέξεις, ἐπειδὴ ἀγοῶσι τὸν ὑπολογισμὸν· ἔπως δὲ πεισθῆς περὶ τούτου, δεῖξον εἰς αὐτὰς, τὰ ὠρολόγια, τὰς πραγματείας, τὰς ἀλυσίδας τὰς ὁποίας δύναται τις νὰ ἀγοράσῃ δι' αὐτῆς τῆς ποσότητος τοῦ χρυσοῦ, καὶ εὐθὺς θέλεις παρατηρήσει νὰ μεταβάλλωσι γνώμην.

— Σοῦ συζαίνω, Κ. Χόλης, τὴν παῦσιν αὐτῆς τῆς ὀμιλίας, ἐπειδὴ ἐποκαθίσταται ἀδύνατον, καὶ σοῦ λέγω ἀποφατικῶς καὶ στοργικῶς τὸ ἔχι.

— Θέλεις μοῦ δώσει τοὐλάχιστον τὸ παιδίον; εἶπεν ὁ ἔμπορος, καθότι εἶδες βεβαίως πόσην ἡδονὴν καὶ εὐχαρίστησιν μοῦ ἐπροξένησεν.

— Πρὸς τί, παρακαλῶ, σοῦ ἀναγκαιοῖ τὸ παιδίον; εἶπεν ὁ Σχέλθης.

— Ἐχω φίλον τινὰ, ὅστις μετέρχεται τοῦτο τὸ

είδος του εμπορίου και επιθυμεί ν' αγοράζει εύμορφα παιδιά, προς διατήρησιν του εμπορίου του. Είναι αντικοίμινα, βλέπετε, φαντασίας και εξωτερικής επιδείξεως, διά τους πλουσίους εκείνους, οτινιες δύνανται νά πληρώσωσιν άδρόμους, και χρησιμεύουσιν ως θυρωροί και επακόλουθοι τών κυριών των. Από αυτό τὸ είδος του εμπορίου απολαμβάνουσιν άρκετάς ποσότητας, και σε βεβαιώ ότι αυτό τὸ αστέιον και μουσικόν δαιμονάκι, είναι πραγματικῶς εκείνο δπερ χρειάζεται.

— "Ηθελεν εἶσθαι μάλλον τῆς επιθυμίας μου νά μή τὸ πωλήσω, εἶπεν ὁ Σχέλης, προφέρων αὐτάς τὰς λέξεις με μεγάλην σκεπτικότητα και ἀμφιβολίαν, καθότι, ὦν εἰς ἄκρον φιλόδημος, με λυπεῖ νά ἀποχωρίζω τὸ παιδίον ἀπὸ τὰς μητρικὰς ἀγκάλας.

— Λυπεῖσαι; Τῶντι παρατηρῶ ὅτι αὐτὸ τὸ αἶσθημα εἶναι γενικόν, και ἐγὼ αὐτὸς συναισθάνομαι ὅτι εἶναι εἰς ἄκρον δυσάρεστον νά λυπῆ τις τὰς γυναῖκας, και ὡς ἐκ τούτου μετερχόμενος αὐτὸ τὸ είδος του εμπορίου, ἀποστρέφομαι τοὺς δλολυγμοὺς και τοὺς θρήνους, ὡς φαινόμενον πολὺ δυσάρεστον και λυπηρόν. Πρέπει νά σημειώσης ὅμως, ὅτι ἀφοῦ παρέλθη μία ἡμέρα ἢ ἑβδομάς ἑλκλικηρος μετὰ τὴν γέρησιν του παιδίου, τὸ πρᾶγμα ἡσυχάζει και ἡ σύζυγός σου βαθμηδὸν ἐπανερχεται εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ἀφοῦ μάλιστα τῆς ὑποσχεθῆς κἀνὲν ζεῦγος ἐνωτίων, νέαν τινὰ ἐνδυμασίαν, ἢ ἄλλο τι ὀτιδήποτε.

— Φοβοῦμαι ὅτι εἶναι ἀδύνατον

— Κύριε ἐλέησον. Σὲ λέγω, Ναί. Οὗτοι οἱ μαῦροι δὲν μοιάζουσιν τοὺς λευκοὺς, ἀδιαφοροῦσι εἰς τὰ τοιαῦτα εἶπεν ὁ Χόλης, λαμβάνων εἰς ἑαυτὸν πιστόν τινα και ἐμμενῆ χαρακτῆρα. Εἶναι τὸ περίερον ὅτι γρακτηρίζουσι τὸ είδος τούτου του εμπορίου, ὡς σκληρόν και ἀπάνθρωπον· ἐγὼ ὅμως ὅστις δὲν ἠδυνήθην πώποτε νά μεταχειρισθῶ τὰ μέσα τὰ βίαια και ἀφιλόδημα πολλῶν ἄλλων, δὲν τὸ νομίζω ὡς τοιοῦτον, ἐνῷ ὑπάρχουσι πολλοὶ οἵτινες ἀφαιρᾶζουσιν ἀποτόμως τὸ παιδίον ἀπὸ τὰς μητρικὰς ἀγκάλας διὰ νά τὸ πωλήσωσι, ἐγκαταλιμπάνοντες τὰς δυστήνους μητέρας δλολυζούσας ὡς μανιώδεις. Κακίστη και δλεθρωπάτη συνήθεια, ἣτις ἐπιφέρει βλάβην ἀπερίγραπτον εἰς αὐτὸ τὸ είδος, ἀποκαθιστῶσα αὐτάς ἀνικάνους πρὸς ὑπηρεσίαν, και ὡς πρὸς τούτῳ ἐνθυμοῦμαι ὠραιοτάτην τινὰ νεάνίδα εἰς Ὁρλεανς ἀφανισθεῖσαν καθ' ἑλοκλήριαν ἔνεκα τοιαύτης κακομεταχειρίσεως· καθότι ὁ ἔμπορος, ὅστις ἐπρόκειτο νά τὴν ἀγοράσῃ, δὲν ἤθελε τὸ παιδίον τῆς, αὐτὴ δὲ φωνάζουσα, ἐμμανῆς και ἐξαγριωμένη, κατέλιψε τὸ βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, Σὲ βεβαιώ ὅτι δσάνεις τὸ ἀναλογίζομαι μοὶ προξενεῖ φρίκην και διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν μου λυπηρὰν ἐντύπωσιν· ἀφοῦ δὲ τῆς ἀφαίρεσαν τὸ παιδίον και τὴν ἔκλεισαν, ἀποκατασταθεῖσα φρενήρης, μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ἑβδομάδος ἐτελεύτησεν. Καθαρωτάτη ζημία χιλίων ταλλήρων, προκῦψασα ἔνεκα ἐλλείψεως ἐπιεικῶν μέσων, και ὡς ἐξ ἰδίας πείρας, νομίζω πρᾶτιμότερον νά πράττῃ τις ἐντὸς τῶν ὅρων τῆς φιλανθρωπίας.

Ο σωματέμπορος δὲ, ἐπιστηριχθεὶς εἰς τὴν καθήλκαι και σταυρώσας τὰς χεῖρας ἐν εἶδει θαυμα-

σιας ἀρετῆς, ἐφαίνετο κατ' ἐπιφάνειαν ὁ διάδοχος τοῦ Οὐίλδελμορίου.

— Ο Κ. Χόλης, μόλις ἐκπεραίωσε τὴν ὀμιλίαν του, ἣτις προσέβαλλε τὰς χορδὰς του συλλογισμοῦ και τῆς σκεπτικότητος του Κ. Σχέλης ἐκφλουδιζόντος πορτοκάλιον τι, ἐξάνεστη ὡς ἂν ὠθεῖτο ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἵνα ἐπιπροσθέσῃ λέξεις τινὰς.

— Εἶναι ἀληθὲς, εἶπεν ὁ Χόλης, ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ παντάπασιν ν' ἀκούω τινὰ πλέκοντα τὸν ἴδιον ἔπαινον, ἀλλὰ σοὶ τὸ λέγω διότι εἶναι ἀληθὲς, καθότι νομίζω νά ἦναι γνωστὸν, τουλάχιστον ὡς λέγουσιν, ὅτι κατέχω τὰς λαμπροτέρας ἀγέλας τῶν μαύρων, ὅλας καλῶς διατεθειμένας, παχείας και ὑγιεῖς, ὑποφέρων προσέτι ὀλιγωτέραν φθορὰν ἀπάντων τῶν λοιπῶν τῶν μετερχομένων αὐτὸ τὸ είδος του εμπορίου, ἀλλὰ τούτῳ χρεωστεῖται, κύριε, εἰς τὴν μεταχειρίσιν μου, τῆς ὁποίας ἀκλόνητος βάσις εἶναι, κύριε, αὐτὴ ἡ φιλανθρωπία.

— Τῶντι! εἶπεν ὁ Κ. Σχέλης μή ἔχων ἄλλο τι ν' ἀπαντήσῃ. Αἱ ἰδέαι μου αὐταὶ ἐπροξένησαν τὸν γέλωτα και πολλὸς ἔγινε λόγος περὶ ἐμοῦ. Αὐταὶ δὲν εἶναι, οὔτε κοινὰ οὔτε δημῳδεῖς, ἀλλ' ἐγὼ ἐμμένω πάντοτε σταθερὸς εἰς αὐτάς, μάλιστα, κύριε, δύναμαι νά εἴπω ὅτι συνεισέφερον τὸ μερίδιόν των ὡς πρὸς τὰς ὠφελείας.

Διὰ τὸ μοναδικόν και ζωηρόν τῶν περὶ φιλανθρωπίας ἀναπτύξεων τοῦ Κ. Χόλης, δὲν ἠδυνήθη ὁ Κ. Σχέλης ν' ἀποφύγῃ τὸν γέλωτα. Ἴσως τὸ αὐτὸ λάβῃ χώραν και εἰς Σὲ φίλτατε ἀναγνώστα, καθότι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς μας ἡ φιλανθρωπία παρουσιάζεται ὑπὸ διαφόρους ἀλλοκότους μορφὰς και δὲν ὑπάρχει παράδοξόν τι, τὸ ὁποῖον ὁ φιλόδημος νά μή λέγῃ και πράττῃ.

Ο γέλωτ τοῦ Κ Σχέλης ἐνεθάρρυνε τὸν Χόλην εἰς τὴν ὀμιλίαν του.

— Εἶναι παράδοξον ὅτι πώποτε δὲν κατόρθωσα νά ἐγχαράξω τὰς ἰδέας ταύτας εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων. Εἰς Νάτζες εἶχον ποτὲ ἱκανώτατον τινὰ συνεταῖρον, τὸν Θωμᾶν Λόκερ ἐπονομαζόμενον, ὅστις ἦτο ὁ ἀληθὲς διάβολος τῶν μαύρων, ἂν και ἀγαθωτάτης ψυχῆς και διαθέσεως, εἰς ὅμως τὸ σύστημα νά τοὺς μαστιγόνῃ. Ἐσυνήθιζον πολλὰκις νά τὸν νοθεῶ. Τί ὠφελεῖ ἀρά γε, ἔλεγον Θωμᾶ, ἔταν αἱ μαῦραι κλαυθμηρίζουσι, Σὺ νά τὰς μεταχειρίζουσαι βαναύσως και ἀπάνθρωπως, πλήττων αὐτάς ἐπὶ κεφαλῆς και ῥίπτων αὐτάς χαμαί; Ἡ μεταχειρίσις αὕτη εἶναι πρᾶγμα παράλογον και δὲν ἐπιφέρει αἴσιον ἀποτέλεσμα, καθότι ἐὰν κλαυθμηρίζουσι, εἶναι ὀρμητικῆς ἣτις δὲν δύνανται ν' ἀναγκαιωθῆ ὑφ' οὐδενὸς, και ἂν δὲν ἀναπυχοῦν κατ' ἓνα τρόπον, ἀναπτύσσεται κατ' ἄλλον, ἀφοῦ μάλιστα δὲν εἶναι ἐπιβλαβῆς. Παρεκτὸς, Θωμᾶ, αὐτὸς οὗτος ὁ τρόπος φθείρει τοὺς μαῦρους, ἀποκαθιστᾶ αὐτοὺς ἀσθενεῖς, ἐνίοτε ἀσχήμους και ἀνικάνους· τὸ χεῖριστον δὲ εἶναι ὅτι ἐξαφανίζει αὐτὸ τὸ είδος του εμπορεύματος. Πῶς, Θωμᾶ, δὲν δύνασαι νά τοὺς καθησυχάσῃς διὰ τῆς καλομεταχειρίσεως και τῶν γλυκείων ἐκφράσεων; Τούτῳ ἐξαρτᾶται ἀπὸ σὲ αὐτόν, ἀφοῦ ἐπιγύρῃς ὀλίγην φιλανθρωπίαν εἰς τοὺς τρόπους σου, κατορθώνεις περισσότερον παρὰ με τὰς ἀπειλὰς και τὰς μαστιγώσεις, και εἶναι συμφερώ-

τερον, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ σέ. Ο Θωμᾶς ὅμως δὲν ἠδύνατο νά μετριάσῃ τὴν ἐξαψιν τῆς συνηθείας του, και μοὶ ἐπέφερε τὸσην ζημίαν και φθορὰν, ὡς ἠναγκάσθην ν' ἀποχωρισθῶ, ἂν και μελύτην μου, ἔνεκα τῆς καλοκάγαθίας του και τῆς ἱκανότητός του.

— Και νομίζεις, Κ. Χόλης, εἶπεν ὁ Σχέλης, ὅτι αἱ ὑποθέσεις σου λαμβάνουν αἰσιωτέραν ἐπιτυχίαν ἀπὸ τὰς του Θωμᾶ;

— Πῶς ὄχι; Δύναμαι νά Σὲ βεβαιώσω περὶ τούτου, Κ. Σχέλης. Ὅσάνεις ἡμπορῶ, πάντοτε ἐπιστῶ τὴν προσοχὴν μου εἰς τὰς δυσάρεστους περιστάσεις, ὅταν δηλ. πρόκειται νά πωλήσω παιδίον, τότε ἀπομακρύνω τὰς μαύρας ἵνα μή λυπῶνται και κλαίωσι, και ὅταν ἐκπεραιωθῆ ἡ πώλησις, ὡστε νά μή δύνανται πλέον νά ἐλπίσωσι, τότε βαθμηδὸν συνηθίζουσι εἰς τὴν στέρησιν ταύτην. Οἱ μαῦροι δὲν μοιάζουσιν τοὺς λευκοὺς οἵτινες ἀνατρέφονται εἰς τρόπον ὡστε ἅπασα ἡ οἰκογένεια νά ἦναι συγκεντρωμένη· οὔτοι δὲν συμμερίζονται κἀνὲν είδος τοιοῦτου ἐθίμου, και τούτο εἶναι ἀρμολδιώτερον και ευκολώτερον.

— Φοβοῦμαι, εἶπεν ὁ Σχέλης, ὅτι οἱ ἰδιοκοί μου δὲν ἔχουσιν αὐτὴν τὴν ἀνατροφήν.

— Τὸ πιστεύω. Σεῖς ἀπὸ τὴν Κεντούκην καταγέρφετε τοὺς μαῦρους Σας. Διαλογίζεσθε τὸ καλὸν ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ πραγματικῶς ἐπὶ τέλους δὲν τούς εὐεργετεῖτε. Διότι ἓνας μαῦρος ὅστις θά πῆσῃ ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλου χεῖρας και θά πωληθῆ ἀπὸ τὸν Παῦλον εἰς τὸν Κώσταν, και ἀπὸ τούτου, Κύριος οἶδεν, εἰς ποῖον ἄλλον, δὲν εἶναι διόλου καλὸν νά ἔχῃ ἰδέας τινὰς και προσδοκίας, και νά ἀνατρέφεται λίαν καλῶς, καθότι ἐπὶ τέλους συναισθάνεται ὅλην τὴν σκληρότητα τῆς θέσεώς του. Ὅθεν τολμῶ εἰπεῖν, ὅτι οἱ μαῦροί σου ἤθελον εὐρεθῆ πολὺ δυσαρεστημένοι ἐκεῖ ὅπου ἄλλοι μαῦροί των ὑποστατικῶν Σας ἤθελον διάγειν βίον εὐάρεστον, τραγηδοῦντες και ἀγαλλώμενοι ὡς μανιώδεις. Κάθε ἄνθρωπος θεωρεῖ τὸ σύστημά του ὡς τὸ ὀρθότερον, και ἐγὼ πιστεύω ὅτι τοὺς μεταχειρίζομαι τόσον καλὰ ὅσον ἀξίζει.

— Καλὸν πρᾶγμα νά εὐχαριστῆται τις εἰς τὰ ἔργα του, εἶπεν ὁ Σχέλης, συσφίγγων τοὺς ὤμους του και ἐκφράζων διὰ τοῦ προσώπου του αἰσθήματα δυσαρεσκείας.

— Λοιπόν, τί ἀποφασίζετε; Κ. Σχέλης, εἶπεν ὁ Χόλης ἀφοῦ σιωπηλῶς ἔφαγον ἄρκετὴν ποσότητα καρυδιῶν.

— Θέλω σκεφθῆ περὶ τούτου και ὀμιλήσει μετὰ τῆς συζύγου μου, εἶπεν ὁ Σχέλης. Ἐντοσούτω, Κ. Χόλης, παρακαλῶ Σε, ἂν θέλῃς ἢ ὑπόθεσις νά ἐκπεραιωθῆ με τὸν ἡσυχον ἐκεῖνον τρόπον ὡς ἐπιθυμεῖς, νά μή γίνῃ γνωστὴ εἰς ταύτην τὴν γειτονίαν, καθότι θά πληροφορηθῶσιν οἱ τῆς οἰκίας μου και Σὲ βεβαιώ ὅτι δὲν ἤθελον ἦσθαι διόλου εὐκόλον νά πωλήσω τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἂν τὸ μάθωσι.

— Ὡ! βεβαιῶς φυσικῶ τῷ λόγῳ, παντοιοτρόπως θά προσπαθῆσω. Ἄλλὰ παρακαλῶ Σε, εἶπε, φορῶν τὸν ἐπεσθύντην σου, ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον νά λάβω ἀπάντησιν, καθότι Σοὶ ὀμνύω ὅτι εὐρίσκουμαι εἰς ἀπερίγραπτον βίαν.

— Πολὺ καλὰ, εἶπεν ὁ Σχέλης, ἐλθὲ πρὸς τὰς

ἐξ ἡ ἐπτά ὥρας τὸ ἑσπέρας τούτο, και θέλω Σοὶ δώσει ἀπάντησιν· ὁ ἔμπορος δὲ ἀνεχώρησεν.

— Ἐπεθύμου νά ἠδυνάμην νά τὸν λακτώσω και νά τὸν κρημνίσω ἀπὸ τὴν κλίμακα, εἶπεν ὁ Σχέλης μόνος του, ἀφοῦ παρετήρησε τὴν ὄραν καλῶς κεκλεισμένην, ἔνεκα τῆς ἀναιδεΐας του και τῆς τὸλμῆς του, ἀλλ' ἠξέσυρε καλῶς ὅτι δὲν δύναμαι νά τοῦ κάμω τίποτε. Ἐάν τις ποτὲ ἤθελε μοὺ προτείνει νά πωλήσω τὸν Θωμᾶν εἰς τινα ἀπὸ τοὺς θηριώδεις ἐκείνους σωματεμπόρους τῆς Μεσημβρίας ἤθελα τῷ ἀπαντήσῃ: «Μήπως εἶμαι ἀλόγον ζῶον, ἵνα πράξω τοιοῦτόν τι;» Και ὅμως πρέπει νά γίνῃ τούτο, διότι πρέπει. Και αὐτὸ τὸ παιδίον τῆς Ἐλίξας! Προβλέπω τὴν σύγχυσιν ἣτις θά λάβῃ ὠραν μετὰ τῆς συζύγου μου περὶ τούτου, ἐπομένως και περὶ τοῦ Θωμᾶ. Ταῦτα εἶναι τὰ παρεπόμενα τῶν καταχρεωμένων.— Ἄλλοίμονον! Βλέπει ὁ φίλος τὸ κέρδος του και προσπαθεῖ νά τὸ ἐξασφαλίσῃ.

Εἰς τὰ μέρη τῆς Κεντουκίας ἴσως δύνανται τις νά παρατηρήσῃ τὸν ἡπιώτερον τρόπον τῆς δουλείας. Καθότι δὲν ὑπάρχουσι αἱ περιοδικαὶ ἐποχαὶ τῆς βίας και καταπίσεως, αἵτινες ἀπαιτοῦνται εἰς τὰς ἔργασις τῶν Μεσημβρινωτέρων μερῶν, ἀλλὰ ἐπικατεῖ γενικῶς ἐν σύστημα γεωργικῶν ἡσυχῶν και ἑπαναπαμμένης φύσεως, τὸ ὁποῖον ἀποκαθιστᾶ τὴν ἐργασίαν τῶν μαύρων ὑγιεινότεραν και δικαιοτέραν προσέτι ὁ κύριος ἐκείνων τῶν μερῶν, εὐχαριστεῖται εἰς μικρὰν τινα και βαθμιαίαν ἀπολαυήν, δὲν ἔχει τοὺς σκληροκαρδίους ἐκείνους τρόπους οἵτινες ἐπικρατοῦσιν εἰς τὴν διεσθαρμένην φύσιν μας, ὅταν ἡ προσδοκία αἰφνιδίως και βιαίως κέρδους, πρόκειται νά σταθμισθῆ μετὰ συμφέροντα τῶν δυστυχῶν και τῶν ἐγκαταλειμμένων ἐνδεῶν. Ὅστις ἐπισκεφθῆ ἐπιτοπίως τινὰ ἐξ αὐτῶν τῶν μερῶν τῆς Κεντούκης και μαρτυρήσῃ τὴν ἀγαθότητα και φιλοστοργίαν τὴν χαρακτηρίζουσαν τοὺς Κυρίου και τὰς Κυρίας, καθὼς και τὴν ἀφοσίωσιν και πίστιν τινῶν σκλάβων, θέλει ἴσως παρακινήθῃ νά περιγράψῃ με ποιητικὰ χρώματα τὸν Πατριαρχικὸν τούτον θεσμὸν, θέλει παρατηρήσει ὅμως ὅτι τὴν σκητὴν ταύτην, καθ' ὅλα τὰ μέρη, τὴν ἐπικαλύπτει μία ὑπερμεγέθης και ἀτρόμητος σκιά, ἡ σκιά τοῦ νόμου. Ἐνόσω τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα και λογικὰ ὄντα, τὰ με πάλλουσαν καρδίαν και ζωηρὰ πάθη, θεωροῦνται και καταλογίζονται ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς τόσα πράγματα ἀνήκοντα εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν ἐνὸς κυρίου— ἐνόσω τὸ παῖσμα, ἢ τὸ δυστύχημα, ἢ ἡ ἀπερισκείψια, ἢ ὁ θάνατος τοῦ ἀγαθωτέρου κυρίου, δύνανται νά ἐπιφέρῃ μίαν λυπηρὰν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος και φιλοστοργίας προστατευόμενος βίος των νά μεταβληθῆ εἰς ἀπροσδόκητον ταλαιπωρίαν και βάβρος,— ἐνόσω ὑπάρχουσι ταῦτα, εἶναι ἀδύνατον νά κατορθωθῆ τί καλὸν και εὐάρεστον και εἰς αὐτάς τὰς πλέον καλῶς διοργανισμένας διοικήσεις τῆς δουλείας.

Ο Κ. Σχέλης ἦτο ἓνας κάλλιστος ἄνθρωπος ἀγαθωτάτης ψυχῆς και διαθέσεως, και εἰς ἄκρον φιλόστοργος με τοὺς περὶ αὐτόν, ἔνεκα δὲ τῆς ἐπιμελείας και φροντίδος του ἐγνώριζε πάντοτε πᾶν ὅτι συνέτεινε εἰς τὴν φυσικὴν παρηγορίαν και ἀνακούφισιν τῶν μαύρων. Αἱ ἐμπορικαὶ του ὄμως ἐπιχειρή-

σεις ἐχρημάτισαν πάντοτε σημαντικαὶ καὶ ἀτυχεῖς, τὸν περιέπλεξαν δεινῶς, μάλιστα δὲ τὰ ὀμβρολόγατου φθάνοντα εἰς μεγάλην ποσότητα, περιέπεσαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Χόλη· ἡ μικρὰ αὕτη πληροφορία εἶναι ἡ κλειὴ τῆς προλαβούσης συνομιλίας.

Ἡ Ἐλίξα πλησιάζουσα τὴν θύραν, συνέθη ὥστε νὰ ἐννοήσῃ ἀπὸ τινος λέξεις, ὅτι ὁ ἔμπορος διεπραγματεύετο μετὰ τοῦ κυρίου τῆς περὶ τῆς ἀγορᾶς ἀντικειμένου τινός. Καὶ καθὼς ἐξῆλθε τῆς θύρας, ἐπροσπάθησε νὰ διαμεῖνῃ ἵνα ἀκροασθῇ περαιτέρω· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν εἶχε κράξῃ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἡ κυρία τῆς, ἠναγκάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἐντοσούτω ὅμως ἐνόμισε ὅτι ἤκουσε τὸν ἔμπορον πραγματευόμενον περὶ ἀγορᾶς τοῦ παιδίου τῆς, καὶ ἠδύνατο νὰ ἀπατηθῇ; Κυριευθεῖσα ὑπὸ μεγάλου σκιρτήματος καὶ παλμοῦ τῆς καρδίας, ἐσφίγγεν ἀκουσίως τὸσον δυνατὰ τὸ παιδίον, ὥστε αὐτὸ τὸ ἀτυχεῖς, ἐκπληκτικὸν καὶ περобиζόμενον, παρετήρει τὸ πρόσωπόν τῆς.

— Τί ἔχεις σήμερον, Ἐλίξα μου; εἶπεν ἡ Κυρία, ὅταν ἡ Ἐλίξα θέσασα τὸ νικητήριον ἀγγεῖον καὶ ῥίψασα τὸ τραπέζιον, ἐπὶ τέλους ἐξ ἀπροσεξίας προσέφερεν εἰς τὴν κυρίαν τῆς μίαν μακρὰν νυκτερινὴν τήβεννον, ἀντὶ τοῦ μεταξωτοῦ φορέματος, τὸ ὁποῖον τὴν διέταξε νὰ λάβῃ ἀπὸ τὴν ἐνδυματοθήκην.

(μετὰφρ. ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ) (ἀκολουθεῖ)
Α. Π.

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΝ

Εἰς κόρην Ἑλληνίδα ἐξ Ἠπείρου, ἀποθανούσαν πρό τινωδ ἑτῶν ἐν Τεργέστῃ.

Ἡράγης, φεῦ! φιλόμουσε καὶ καθαρὰ Ἑλένη!
Ὀμήλιες σ' ὀδύρονται καὶ φίλοι σου παρθένοι.
Κατεσπαράχθ' ἡ τοῦ Πατρὸς καὶ τῆς Μητρὸς καρδία·
Ἀψῆκες τραῦμα κ' εἰς ἑμὲ, καὶ ἴποια θεραπεία;
Ἄ! νυκθήμερον ἐγύμναζον τὴν γλώσσαν καὶ τὰ χεῖρά, ὦδὴν ἐπιθαλάμιον νὰ ψάλλω σοι, ὦ φίλη.
Θάνατε σκληρότατε! ἐφθόνησας Πατρίδα,
καὶ ἀνθηρὰν θέρεισας ὠραίαν Ἑλληνίδα!
Πρὸς θεῖα τὰ σκηνώματα πετᾷ τὸ αἶμόν τῆς,
καὶ τῆς Ἰστρίας ἔδαφος κατέχει λείψάνον τῆς.
Σὺ δὲ σκιά Ἑλένης μας, μὴ μᾶς ἐγκαταλίπῃς
εἰς τὴν κοιλίδα τῶν κλαυθμῶν, εἰς τὸν βυθὸν τῆς λύπης!

Π. Α.

ΓΝΩΜΙΚΑ.

Ἐξ Ἀνθολογίου

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΣΤΟΒΑΙΟΥ.

1. «Καθὼς ὁ ἥλιος δὲν περιμένει δεήσεις καὶ κολακείας, ἵνα ἀνατείλῃ, ἀλλ' εὐθὺς λάμπει, καὶ χαιρετᾶται παρὰ πάντων· οὕτω καὶ σὺ μὴ περιμένε κρότους καὶ θορύβους καὶ ἐπαίνους, ἵνα ἀγαθοποιήσῃς, ἀλλ' ἐκουσίως εὐερ-

γέτει, καὶ θέλεις ἀγαπᾶσθαι ὡς ὁ ἥλιος.»

2. «Θέλεις εὐεργετήσῃς τὰ μέγιστα τὴν πόλιν, ὅχι ἀν' ὑψώσης τὰς στέγας, ἀλλ' ἐὰν αὐξήσῃς τὰς ψυχάς. Κάλλιον νὰ κατοικῶσι μεγάλαι ψυχαὶ εἰς μικρὰ οἰκήματα, παρὰ νὰ φωλεύωσι ταπεινὰ ἀνδράποδα εἰς μεγάλας οἰκίας.»

3. «Πᾶν ὃ τι τιμᾶται αὐξάνει, καὶ πᾶν τὸ ἀτιμαζόμενον ὀλιγοστεύει. Ἐχε τοῦτο ὡς λαμπρότατον σημεῖον καλῆς Κυβερνήσεως· τοιοῦτοτρόπως προτρέπονται οἱ ὑπήκοοι εἰς ἔντιμα ἐπιτηδεύματα, διανέμεται ἡ προσήκουσα εἰς ἕκαστον ἀξία, καὶ γαμίζονται αἱ πόλεις ἐναρέτων πράξεων.»

4. «Πράττε ὅσα κρίνεις καλὰ, ἀν καὶ κάμνων αὐτὰ μέλλῃς νὰ γενῆς ἀδοξος· καθότι ὁ ὄχλος εἶναι κακὸς κριτὴς παντὸς καλοῦ πράγματος· ὅθεν καὶ ὦν τινων τὸν ἔπαινον περιφρονεῖς, καταφρόνει καὶ τὸν ψόγον.»

5. «Εἰς τὰς Θήβας εἶχον τὰς μὲν εἰκόνας τῶν δικαστῶν χωρὶς χεῖρας, ἐκεῖνην δὲ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ μὲ ὀμμάτια κλεισμένα, δεικνύοντες ὅτι ἡ δικαιοσύνη οὔτε δῶρα δέχεται, οὔτε εἰς πρόσωπα ἀποβλέπει.»

6. «Ὁ φιλόσοφος Ἀντισθένης ἐρωτηθεὶς, τίτι τρόπον ἠδύνατό τις νὰ προσέλθῃ εἰς τὰ πολιτικά, καθὼς εἰς τὴν φωτίαν, ἀπεκρίθη μῆτε πολὺ πλησίον, ἵνα μὴ καῖ, μῆτε πολὺ μακρὰν, ἵνα μὴ ῥιγώσῃ.»

7. «Αἱ πόλεις χάνονται, ὅταν οἱ Κρατοῦντες δὲν διακρίνωσι τοὺς καλοὺς ἀπὸ τῶν κακῶν.»

8. «Ὅταν ἡ πονηρὰ φύσις ἐπιλάβῃ ἐξουσίαν, ἀπεργάζεται δημοσίας συμφοράς.»

9. «Τὰς ἀμυγδαλίαις, ἐπειδὴ ἐκφέρουσι τὸ ἄνθος των πρὸ πάντων τῶν ἄλλων φυτῶν, φθείρει ἡ πάγη· τοὺς ἀνθρώπους ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ προπέτεια ἢ αὐθάδεια τῆς γλώσσης.»

10. «Ὁ Κλεόστρατος, ἐν ᾧ τὸν εἶπέ τις, Δὲν αἰσχύνεσαι νὰ μεθύῃς; Καὶ σὺ, τὸν λέγει, δὲν ἐντρέπεσαι νὰ συμβουλευθῆς μέθυσον;»

11. «Ὁ Θεὸς ἐνέδειξεν εἰς τὸν ἀνθρωπον τὴν φιλοπονίαν ὡς ἀρχὴν παντὸς ἀγαθοῦ· χωρὶς ταύτης, τίποτε καλὸν δὲν κατορθοῦται.»

12. «Ὁ Κηφισίδωρος ἔλεγεν ὅτι οὐδεὶς κατέφαγεν αὐτὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ περιουσίαν, τὴν ὁποῖαν ἀπέκτησεν, ἀλλ' ἐκεῖνην τὴν ὁποῖαν παρ' ἄλλου ἔλαβε.» Π. Α.

ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἐπεχειρήσαμεν νὰ συλλέξωμεν καὶ φέρωμεν εἰς φῶς ὅσα ὁ πανδαμάτωρ χρόνος καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ πολέμου ἢ ἀκαταμάχητος δύναμις ἐφείσθησαν ἐκ τῶν πολλῶν καὶ παντοίων ἐγγράφων, τῶν ποικιλοτρόπως ἀπὸ σκοπῶν ἐρῶν καὶ ἀνάγκην πραγμάτων ὑπαγορευθέντων κατὰ τὴν αἰματηρὰν καὶ πολυώδιον ἐκείνην πάλιν, ἣν ὑπέστη ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ μαχομένη ὑπὲρ τῆς ἀνακτήσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς ἑπταετίας ὀλόκληρον μετὰ ζήλου διακαοῦς καὶ θυσιῶν ἀκαταλογίστων. Ὁ Ἑλληνικὸς ἀγὼν εἶναι πρωτότυπος, δυνάμεθα νὰ τὸ καυχήθωμεν, εἰς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν διὰ τὰ προηγουμένα του, τὸ πολυπαθὲς, τὴν ὅχι μικροχρόνιον διάρκειαν καὶ ἐπὶ τέλους τὴν εὐτυχῆ ἔκβασίν του· καὶ τούτου ἕνεκα ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 κινεῖ τὸν φιλοστορα εἰς λεπτομερεστέραν σπουδὴν καὶ μελέτην· πρὸ πάντων δὲ εἰς ἡμᾶς, τοὺς μὲ τὴν παρθενικὴν τῆς αὐτονομίας μας λαμπάδα προσερχομένους ἤδη μετὰ τεσσαρῶν αἰώνων δουλείαν νὰ καταλάβωμεν τὸν οἰκεῖον καὶ ἀξιοπρεπῆ τόπον μετὰ τῆς χορείας τῶν ἐξευγενισμένων λαῶν τοῦ 10' αἰῶνος, ἡ τοιαύτη σπουδὴ εἶναι ἀπαραίτητος, ἐπιβάλλουσα εἰς ἡμᾶς, ὡς τέκνα τῶν μοχθησάντων διὰ τὴν ἀνάστασιν τῆς πατρίδος, τὸ μέγα καθήκον τοῦ νὰ εἰσδύσωμεν μετὰ σεβασμοῦ καὶ εἰς τὰ ἄδυτα αὐτὰ τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ δράματος, ὅπως κατοπτριζόμενοι ἐν αὐτοῖς ἀρυσθῶμεν τὴν ὠφέλειαν ἐκείνην, ἣτις θέλει μᾶς καταρτίσει μίαν ἡμέραν ἱκανοὺς καὶ ἀρμοδίους εἰς τὸ νὰ ἐκπληρώσωμεν τὴν ὁποῖαν περιεβάλλετο ἡμᾶς ἡ Θεῖα Πρόνοια μεγάλην ἐντολήν.

Ἐπὶ τῶν σκοπέλων τούτων ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὰ ὀμμάτια ὄλων προσηλώθησαν· αὐταὶ ἦσαν ἡ ἐξὼν περὶ τὴν περιστράφη ὅλη ἡ Ἑλληνικὴ δύναμις· ἡ ἱστορία τῆς ἐπομένως εἶναι ἱστορία ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἡ νῆσος τῶν Ψαρῶν δυστυχῶς κατεστράφη καὶ δὲν συμπεριλαμβάνεται σήμερον ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς ἐλευθερίας πατρίδος· τῆς Ἰδρας ὅμως καὶ τῶν Σπετσῶν, μὴ ὑποστασῶν οὐδεμίαν καταστροφὴν ἀπὸ τῆς ἐχθρῆς ἐπιδρομῆς μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων, ἡ ἔρρυνα τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν ἰδιαίτερων χροτοφιλῶν τῶν προκρίτων καὶ πλοιαρχῶν παρέχουσι ἀφθονοὺς τὴν ὕλην εἰς τὴν λεπτομερεστέραν πρὸστασιν τῶν πραγματικῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς.

Ὅθεν πρωτότυπα ὑπομνήματα, ὀργανισμοὺς ἐθνικοὺς, νόμους τῆς διοικήσεως καὶ ἐνεργείας αὐτῆς· ὀλιγὰς, τῶν συμβάντων τὰς ἐξικονίσεις καὶ τὰς καθημερινὰς ἀλληλογραφίας ἐπεξεργασθέντες συντάξαμεν τὴν μέχρι τοῦδε ἀτακτοὺ ὕλην, ἣτις πληροῖ τὸ κενὸν, ὅπερ αἱ περιστάσεις καὶ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων ὑπέλλα ἐπέφερε.

Πεποίθαμεν ὅτι ἡ Συλλογὴ τὴν ὁποῖαν προσέφερομεν εἰς τὸ Πανελλήνιον περιλαμβάνει τὰ οὐσιωδέστερα τῶν σωζομένων ἐγγράφων τῶν ἀφορούντων τὸν εὐρὺν κύκλον τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821· ἄλλοι ἡμῶν εὐτυχέστεροι καὶ δεξιότεροι εὐχόμεθα νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν τυχοῦσαν ἑλλείψιν.

Τὰ Σπετσιωτικὰ διήρξατο εἰς τόμους δύο· ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος προβαίνει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν περιλαμβάνει εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος τὰ ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς ἀγωνισθείσης χριστιανικῆς γῆς προσερχόμενα ἐγγράφα, ἐπιστήμους τῶν γεγονότων ἐκθέσεις· κ.λ.π. καὶ εἰς τὸν δεύτερον τῆς διοικητικῆς τοῦ ἔθνους ἐνεργείας τὰ καθέκαστα καὶ τὰ πρὸς αὐτὴν ἀναφερόμενα ἀπὸ ἕκαστον σημεῖον τοῦ θεάτρου τοῦ πολέμου ὁμοίως κατὰ τμήματα καὶ χρονολογικῶς.

Ὁ δεύτερος τόμος περιλαμβάνει τὸν ναυτικὸν ἀγῶνα καὶ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν συμβάντων, δηλαδὴ τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν τριῶν ναυτικῶν νήσων καὶ τῶν παραστατῶν καὶ πληρεξουσίων αὐτῶν, τὰς ἐκθέσεις τῶν σημαντικωτέρων θλασσίων κατορθωμάτων, τὰ θαλάσσια ἡμερολόγια, καὶ ἀφθονοὺς ὕλην κατὰ τὸ τέλος καλῶς δικταταγμένην, τὰ ὁποῖα ὁμοῦ συγκροτοῦσι τὸν συνεχῆ καὶ ὁμαλὸν τοῦτον κρίκον, τὸν λίαν περισπούδαστον εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀνδρα.

Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ αἴσθημα φιλοπατρίας οὐχὶ δὲ καὶ ἀπὸ ἰδιοτελῆ σκοπὸν ὠρμήθημεν εἰς τὴν ἐπεχειρήσασιν τοῦ ἔργου, ἐπικαλούμεθα τὴν συνδρομὴν τῶν ὁμογενῶν διὰ νὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς τὰ ἀδρά τοῦ τύπου ἐξοδα. Δικαία δὲ καὶ ὅσια ἔσεται ἡ προσφορά, διότι ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει τοὺς θρύλους, τὰ δακρυα καὶ τὸν ἠρωϊσμὸν πάσης γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς.

Ἐκαστος τόμος συγκείμενος ἐκ τεσσαράκοντα περίπου τυπογραφικῶν φύλλων εἰς σχῆμα ὄγδωον τιμᾶται δραχ. 8.

Ἑλληνικὸς ἀγὼν καὶ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι εἶναι ἐν Ἀθήναις, τὴν 5 Φεβρουαρίου, 1833. Ὁ ἐκδότης, ἄνοματὰ καὶ πράγματα ἀδιάσπαστα ἀπ' ἀλλήλων.

Ὁ ΦΟΙΝΙΞ ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς φυλλάδιον συγκείμενον ἐκ τριῶν τοῦλάχιστον τυπογραφικῶν φύλλων.

Τιμᾶται δὲ διὰ μὲν τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑπτανήσου κατ' ἔτος διστ. 2 $\frac{1}{2}$, διὰ δὲ τοὺς ἐκτὸς δραχμ. 17 πληρωτέων ἅμα τῇ παραλαβῇ τοῦ πρώτου φυλλαδίου.

Λί συνδρομαὶ γίνονται ἐν Κερκύρα παρὰ τῷ τυπογραφείῳ τοῦ ΕΡΜΟΥ, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς νήσους καὶ τὸ ἐξωτερικὸν παρὰ τοῖς ἐν τῷ δευτέρῳ φυλλαδίῳ προσδιορισθησομένοις ἀνταποκριταῖς.

Ὁ προμηθεύων δέκα συνδρομὰς θέλει λάβει δωρεὰν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἐν τῷ Φοίνικι μεταφραζομένου μυθιστορήματος *Ἡ Καλύβη τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ* τῆς Κ.^ας Μπήτσερ Στόου τοῦ ὁποῦ ἡ ἔκδοσις θέλει συμπληρωθῆ ὅσον οὕτω.

Ὁ ΦΟΙΝΙΞ θέλει ἀναγγέλλει εἰς τὸ ἐξώφυλλον του τὰ νεοφκνῆ συγγράμματα, ὧν ἀντίτυπον ἤθελε σταλῆ παρὰ τῶν συγγραφέων εἰς τοὺς ἐκδότας.

Πίναξ τῶν ἐμπεριεχομένων.

Πρόγραμμα	σελ.	1
Ὁ νέος πολιτισμὸς παραβαλλόμενος πρὸς τὸν ἀρχαῖον	»	3
Συλλογὴ Λευκαδίων ἐπιγραφῶν	»	6
Ἰατροφιλοσοφικὰ περὶ φρενοβλαθείας	»	10
Ἡ σύζυγος	»	17
Ποιητικὰ ἄνθη	»	20
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ. Ἡ Καλύβη τοῦ Μπάρμπα Θωμᾶ, σύγγραμμα τῆς Ἀμερικανίδος Κ. ^α ς Μπήτσερ Στόου (Beecher Stowe) (μετᾶφ. Ἀ. Πασχάλη)	»	23
Γνωμικὰ	»	28